

AETII SERMO QVINTVS

DE FEBRIVM COGNITIONE AC CVRATIONE.

Alubris diætæ præcepta ad cōseruandam sanitatem commoda ac necessaria, iam antea præscripta sunt. didicisti itaque ex ipsis, qualis & cuius modi diætæ usu, tum ipse quantum eius fieri posset, maxime sanus esses, tum tuæ curæ commissis singulis conuenientem sanitatem conferuares. Quandoquidem uero clàm nobis ipsis sæpe contingit, ut negligentiore diætâ utamur, aut ut propter aliquas actionum circumstantias, aut ob ambientis nos aeris uiolentiam, læsi aliquando morboſis structuris acutarum aut diuturnarum affectionum corripiamur. Præstat etiam de ipsis morbis tractare, & ab uniuerſalibus febrilium morborum notis auspicari, tum quod hi magis abundant omnibus ætatibus communes, tum quod non periculo uacant, turbantq; ac tumultum repentinum inducunt, ob symptomatum accidentium copiam.

Quod oportet Medicum naturæ operum gnarum esse. Cap. I.

Quare circa prognosticū Hippocratis & alios eiusdem libris, Medicū exercitatū esse oportet, & naturæ opera nosse. Naturæ. n. sunt morborū medici. A diuina re igitur naturam oportet ad salutē decertanti aduersus morbū. Sic enim natura, ubi Medicū ea quæ oportet facientem auxiliarium accepit, & ipsum ægrotum obedientem, & nihil in diætâ delinquentem, morbum facile superarit. Oportet autē cooperari etiā ministros, & extrinsecā, quo nihil his quæ recte sunt resistat.

Quod

Quod citra prænotionem morbi fieri nequit ut probe cures. Cap. II.

Propositum est autem nobis partem eam quæ de signis ac notis morborum tractat, prius exponere. Nam citra hoc, ut prænoscas in quid desinet morbus, fieri non potest ut modus diætæ tibi probe suppetat: & præsertim in acutis, & citum periculum inducentibus morbis.

Quæ sint bona signa. Cap. III.

Facies bonis signis prædita, poteris enim uel ex sola facie constantem ac firmam prænotionem sumere priusquam ægrum contingas: dico autem ex sensibus in ipsa, uisu, auditu, olfactu. Et ad hæc ex respiratione sine qua uiuere non datur, & quæ indicat nobis dispositionem cordis. Adest autem & loquendi instrumentum in facie, ipsa lingua, quæ ostendit nobis rationalis animæ partis robur ac debilitatem. Bonum signum est & decubitus decorus, prout maxime consuevit etiam in sanitate se facile cõuertere. Bonum signum est & totum corpus ad portandum facile esse, & æqualiter ac leniter calidum, & sitis quantum eius fieri potest exors. Item sanam esse mentem, & bene se habere ad ea quæ offeruntur. Bonum signum est & facilis spiratio, & ordinatus pulsuum motus. Ex his enim & quæ adhuc referentur, cognoscemus tum robur, tum debilitatem, trium animæ actionum. Nam sanam esse mentem, & non desuere corpus in decubitu ad pedes, cerebrum per omnia sanum esse indicat. Faciei uero floriditas, & facilis spiratio, & pulsus ordinatus, cor sanum esse arguunt. Quandoque, si florida sit facies cum difficili spiratione, uelut in peripneumonicis fieri solet. Ac sitis exortem esse, & bene se habere ad ea quæ offeruntur, naturalē facultatem in hepate & toto corpore sanam esse indicat. Bonum signum sunt & somni boni, & sudores per totum corpus temperati & æquales ac moderati, & opportuno tempore apparentes. Bonum item signum est præcordia doloris expertia ac mollia esse.

cc 4 Et ad

S E R M O

Et ad hæc secessus alui & urinarum ac sputorum expeditos esse, & bona concoctionis signa.

Quæ sint mala signa. Cap. I I I I.

Totius faciei ac temporum collapsio, oculi fixi ac caui, lachrymæ inuoluntariæ, & alba oculorū in somnis apparentia, si non adsuetus fuit sic dormire, & desuere corpus ad pedes, & præter mortem pronum iacere, dentibus frendere, totū corpus inæqualiter calefi fieri ac frige fieri, & ad portandū difficile esse. Item sitis intolerabilis, & ardor internarum partium externis frigidis existentibus, excessus mētis & uelut delirium quoddam aut stupiditas, sopor profundior, auersio totius appetitus. Frigiditas oboriens ex inflammatione thoracis ac costarum, difficulter spirare, & frigidū respirare, & foras multū espirare, intra uero parum inspirare: hoc enim iam futuram cordis mortificationē indicat, quemadmodū etiam pullum interceptū esse, aut male ferire. Facilem enim spirationem inquit Hippocrates, putare oportet ualde magnam uim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis, qui cū febre fiunt, & in quatuordecim diebus iudicantur. Malum signum sunt & uigiliæ concomitantes, aut etiam somni fientes: quidem, uerū turbati. Sudores frigidi & inæquales, & non per totum corpus, & aliquando milii figuram præse ferentes ac uiscosi. Frigiditatē enim fortem hæc indicant. Et non in debito tēpore apparere sudores magnum est, & sudores statim febrim sequi. Itē suppressio retrimentorū alui, & maxime uesicæ, & aliarum excretionū. Immo etiam si hæc procedant, & alicuius perniciosi notas ferant, & præsertim urinæ graueolentes ac crassæ & nigre. Tales. n. in acutis ac malignis morbis omnino periculum significant. Præcordiorum distentio, & principalium partiū inflammationes maxima, cerebri inquam ac cordis & pulmonis, & mēbranæ costas succingentis, hepatisq; ac uentris: ubi enim aliquis

aliquis ex talibus morbis adest, ualde mala signa apparentia periculosa sunt. Oportet autem uniuscuiusque signi uim perdiscere. Vnum enim aliquando signum forte ac fidum, plura signa infida ac debilia uincit.

Quæ prima dies totius morbi dicenda est.

Cap. V.

Principium totius morbi dicere oportet, illud tempus quando homo febrile inceptum adeo manifeste, ut continuitatem corporis sibi solutam esse putet, & non amplius in publicum prodire ualet, & consueta uitæ munia obire, & propterea decubitu opus habuit. Non enim idem est displicentiam habere & febrile. Qui enim caput dolet, aut displicentiam habet, & corpore grauatus est, potest ferè in principiis consueta facere, donec præualens ipsi morbus uires eius deiciat.

Principium morborum trifarium dici.

Cap. VI.

Principiū proprie dicitur impartibilis illa ac indiuisibilis primi morbi impetus inuasio, in qua uisus homo decubuit. Principiū etiam dicitur quod per dilationem nominant, quod usque ad tertium diem extenditur. Principiū quoque dicitur proprium ac necessarium, quod uelut partem totius morbi, principiū nominamus: quod sanè non dierum numero cognoscitur, sed exacerbationū qualitate, & concomitantū accidentiū lenitate. Nam in augmento & morborum & symptomatum accidentium incrementum fit. Exacerbationes enim anticipant, & longius extenduntur in augmento, & symptomata grauiora fiunt. Principiū igitur totius morbi dicitur, donec apparuerint manifesta & bonæ concoctionis signa. Si quidem igitur principiū breuis temporis fuerit, morbi uelociter soluendum ostendit, uelut etiam Hippocrati uidetur. In pleuriticis inquit, si sputū statim appareat, in principio quidē breuis fit: Si uero posterius appareat, prolongatur morbus ipse uisus.

cc s delict.

delicet. Quæ igitur die apparuerint in superfluitatibus quæ excernuntur manifestæ concoctionis signa, in ea dicimus principium totius morbi cessasse, & incipere ipsum augmentum. Concoctionis enim signa nunquam male apparent.

Quid est febris.

Cap. VII.

Febris est calor præter naturam, cordis & arteriarum, vitalem firmitatem lædens, ex profundo emergens, & acris ac mordax ad tactum allabens, præsertim circa thoracem, & ubi arteriæ magnæ sitæ sunt. Verum ad talem calorem inæqualitas quædam & inordinatus motus pulsibus accedit iuxta ipsam febris speciem.

Quid est exacerbatio.

Cap. VIII.

Exacerbatio, quam paroxysmum Græci uocant, est motus morbi particularis, à remissione ad deterius. Particularis autem motus dictus, est ad discretionem uniuersalis morborum augmenti.

Quid est remissio.

Cap. IX.

Remissio est particularis exacerbationis temporaria quies symptomatum corpori coincidentium.

Remissionem dupliciter dici, comprehenditur enim & interuallum.

Cap. X.

Ex remissionibus ea quæ sincera est, cognoscitur ex quiete comitantium ad exacerbationem symptomatum circumscripita. Et propterea dicitur Interuallum, quemadmodum in his quæ per circuitum quædam exacerbant, uelut tertiana, quartana, quotidiana, capitis dolor, morbus comitialis, podagra, & consimiles. Quæ uero insincera est & non pura, deprehenditur ex symptomatum diminutione, quemadmodum in continuis maxime febribus contingit. Nam in his ante absolutam morbi solutionem, non contingit pura remissio. Declinationem enim prioris posterior exacerbatio excipit.

Quod est principium febrilis accessionis. Cap. XI.

Principium febrilis exacerbationis, ferme est contrarium

atio

ctio extremarū partiū omniū, & maxime nasi. Et quan-
doq; etiā frigiditas totius corporis. Et aliquādo tussis
cula parū irritans, unā cū frigiditate irruens. Itē oscita-
tio & partiū corporis extēsis, aut nausea, aut uomitus,
aut animi deliquiū. Et capitis dolor, aut alterius cuius-
dam partis, & in profundū somnū delatio. Pulsus insu-
per paruus & cōtractus, tarde feriēs ac relidēs. Et sym-
ptomatiū ad præsentē morbū concomitantiū irritatio.

Augmenti particularis exacerbationis si-

gna. Cap. XII.

Iuxta augmentū exacerbationis, aliorum quidem
accidentium incrementum & unio accedit, contractio
uero & frigiditas cessant. Et pulsus inæqualis emicat.
Et corpus calefit quidem, uerum non exacte.

Vigoris particularis exacerbationis si-

gna. Cap. XIII.

Iuxta uigorē exacerbationis, calor æqualiter diffun-
ditur, & particulatim distribuitur, per totum corpus.
Et pulsus totam augmenti magnitudinem accipiētes,
ad subiectę materię proportionē extenduntur, itemq;
reliqua exacerbationis accidētia. Tunc uero iam tem-
pus est ægroto potum dare.

Declinationis particularis exacerbationis

signa. Cap. XIII.

Declinatio est ubi incipiūt aliqua, aut omnia prædi-
cta accidētia minui. Et pulsus ad ordinatum quodam-
modo motum deueniunt. Aliquando uero & humo-
res exudant. Et calor nimirum contabescit. Quan-
doq; etiam somni boni concurrunt, si longum tempus
inter accessiones futurum est, uelut in puris remissio-
nibus fieri solet. Contingit enim in quibusdam mor-
bis, ut exacerbatio posterior prioris declinationē exci-
piat, uelut in febribus continuis apparet.

Quod est principiū totius morbi. Cap. XV.

Iam antea dictum est, quod principiū totius morbi

illud

S E R M O

illud tempus dicimus, quando per morbi uolentiam uires hominis uictæ, principium decubitus factæ sunt.

Quod sit augmentū totius morbi. Cap. XVI.

Augmentum totius morbi est, quum exacerbationes consuetam horam anteuertent, & longiores ac maligniores, & cum pluribus ac grauioribus accidentibus factæ fuerint.

Vigoris totius morbi cognitio. Cap. XVII.

Quum exacerbationes statum acceperint, & similit̄ ter per omnia consequenter contigerint, & concomitantia symptomata neq; detraxerint, neq; addiderint, tunc iam in uigore esse morbus dicatur. Vigor enim uehementior morbi totius pars est, quando etiam bonæ iudicationes uel maxime fieri solent.

Declinationis totius morbi dinotio. Cap. XVIII.

In declinatione totius morbi, contraria augmento fiunt. Remoratur enim exacerbatio consuetæ horæ impetum, & modico tempore occupat. Et symptomata leniora ac simpliciora fiunt, & bona tolerantia ac remissio adest per omnia.

Quod declinatio totius morbi in iudicationibus confertim hētibus, sensum nostrū effugit. Cap. XIX.

Quicumq; morbi in uigore confertim iudicantur & perfectam solutionem recipiunt, eorū declinatio diffusculter compræhendi potest, ut neque sensui manifesta fiat. Immo neque commodum est de ipsa inquirere. Satis enim est cognoscere quod morbus fideliter, se cure, ac perfecte solutus est.

Quod seruandus æger quatuor totius morbi tēpora pertransit. Cap. XX.

Si quidem igitur sine periculo fuerit morbus, acutēq; moueatur, & ad hæc bona & commoda signa affuerint ægroto, quatuor morbi tempora cito pertransit, & manifestū est quod etiam seruabitur. Si uero his contraria affuerint, ante uigorem plerunq; morietur.

Vtrum

Vtrum tardius aut citius morbus iudicatur.
tur. Cap. XXI.

Tardius ne an citius iudicabitur morbus, ex morbi magnitudine, & motus uehementia, manifestum fit. Nam magni morbi cito mouentur. Quod uero cito mouetur, etiam cito iudicatur.

Quomodo prænoscere oportet, an iudicabitur morbus, aut non, & quando. Cap. XXII.

Magni morbi qui & cito & uehemēter mouentur, omnino iudicantur. Parui uero & obscuriores, & qui debiliter mouentur, si diuturni sunt, soluuntur tantum paulatim citra iudicationem. Raro uero & ad abscessum tales procedunt. Tertiana enim etiam si intermittat, tamen quia cito & uehementer mouetur, iudicatur. Quartana uero, quia diuturna est, paulatim ferē soluitur. Item omnes qui pigrius mouentur. Naturam itaq; morbi inspicere oportet, an biliosus sit, aut pituitosus, aut atrabiliaris. Deinde anni tempus, & ægroti ætatem, & temperamentū, ac studium, & prægressam uictus rationem. Immo & regionem & statū ambientis non aeris. Postea uero considerare exactionum circuitus, uelut antea dictum est & an intermittant, siue non, uelut in continuis ac continentibus febribus uidere datur. Si enim festinauerint, & semper anticipauerint conuenientem horam, & uehementiores facti fuerint, & per tertiam occurrerint, breui iudicationem futuram indicant. Si uero pigre moueantur, & eadem hora irruerint, & quotidie contingerint, tardam fore iudicationem significant. Considerandæ insuper sunt & superfuitatum concoctiones, an bonæ sint, & an in diebus indicatiuis fiant, uiribus robustis. Si enim morbus statim ab initio ostenderit omnia signa extra periculum, in primo quaternario iudicationem promittit. Si uero in quarta præsignificarit, septimam non transgreditur. Leuissimæ enim febres & in signis securissimæ

Securissimis sientes, quarta die quiescunt, aut citius, inquit Hippocrates. Maligniores uero & in signis grauius sientes, quarta die occidunt, aut etiam citius.

Future iam iudicationis signa. Cap. XXIII.

Ubi iam affutura est iudicatio, non parua turbatio in ægri corpore præcedit, & præsertim in nocte iudicatoriam exacerbationem præcedente: Quibus enim iudicatio futura est, his nox grauis est ante exacerbationem, inquit Hippocrates. Grauitates enim & uigiliae, & deliria, & graues sopores, & spirandi difficultates, & uertigines, & sensus obtusi, & dolores capitis, colli, stomachi, ac multarum aliarum partium adsunt. In quibusdam uero aurium sonitus. Et splendores oculis obuersantur. Et lachrymæ inuitæ fluunt. Et urina supprimitur, & labium concutitur, & alia quæcunque pars tremula efficitur. Et contingit obliuio ac ignorantia præsentium. Et uehemens rigor aliquando incidit, aut ardor antea non factus, & in summa exacerbatio ante solitam horam irrumpit. Et multus sopor ac sitis intolerabilis sequitur, & uociferantur ac exiliunt uelut consternati. Et decubitus figuram seruare non possunt. Et timor impendet uidentibus. At imperitus medicus uidens symptomatum accidentium tempestatem perturbatur, & cum familiaribus ægri calamitatem deplorat, & per cõdolentiam occultat imperitiam. Verum generosi medici est non turbari, neque ignorare quod euenturum est. Sed ex præsentibus prænoscere, non solum quod iudicatio futura est, sed etiam qualis futura est.

Quomodo prænoscere oportet bona ne an mala iudicatio futura sit. Cap. XXIII.

Optimam iudicationem, quam etiam solam simpliciter iudicationem nominamus, non per coniecturam, uelut aliàs, sed constanter quis prænoscere poterit. Omnia enim signa in talibus morbis statim à principio

pio citra

pio citra periculum apparent . Quemadmodum rurſus in morituris, ut plurimū ab initio omnia mala apparent . Primum omnium igitur conſiderare oportet ægri vires . Deinde concoctiones ex urinis ac ſecreſibus & ſputis . Nullum enim unquam perire vidimus, ex his qui ob præoſenſam bonam concoctionem iudicati ſunt , Tertio quod in uigore & totius morbi, & particularis exacerbationis, & in die teſtabili iudicatio contingit . Conſequenter autem & ſpeciem morbi, & mores . Speciem dico, tertianam, aut quartanam, aut quotidianam, aut aliquam aliam. Mores autem, an ſint moderati & leues, aut mali ac maligni. Et mores præcipue indicabunt tibi, an ſeruabitur, aut morietur. Et in affectionibus quidem thoracis ac pulmonis attendere oportet ſputis, neq; uero urinarum inſpectio negligenda eſt . Conſiderandæ uero ſunt etiam egeſtiones . At in febrilibus abſque inflammatione alicuius uiceris, urinis maxime mentem attendere oportet. Cæterum in pernicioſis morbis primum ac maximum ſignum eſt futuræ mortis citra iudicationem extrema uirium debilitas: Non enim excitantur ad pugnam. Secundum ſi nullum omnino fuerit ac ne minimum quidem concoctionis ſignum . Immo etiam ſi præmanifeſta fuerit iudicatiua dies, futuram iudicationem ſimul præmanifeſtat, & malam fore indicat. Ad hæc uidendum eſt an magnus ſit ac malignus morbus, non tamen cito moueatur . Magnum autem dico peripneumoniam pulmonis abſceſſum, ſemitertianam, febrem ardentem, & conſimiles. Velut uerbi cauſa, cõtingat ut uideatur in quarta die primum in urinis nuſbecula nigra aut ſimile quiddam in medio ipſarum pendens, aut ſubſidentia nigra. Sint autem & omnia accidentia pernicioſa, morietur quidem talis homo. Verum ſiquidem celeriter moueatur morbus, in ſexta: ſi uero tarde, in ſeptima.

Qui ſint

S E R M O

Qui sint boni iudicatorii dies, & qui mali. Cap. XXV.

Septima ab initio morbi dies omnium maxime semper perfecte soluit ac fideliter, & bene ac citra periculum, & manifeste ac signanter. Septimę uero fidem decima quarta maxime imitatur. Propinqua autem ipsis est nona & undecima. Et huic propinqua est decima septima, & quinta. Post has quarta. Et post hanc tertia, & uicesima. Sexta uero sæpe quidem iudicat, uerum plures iudicationes malas, aut etiam lethales inducit, aut certe non perfectas neque fideles. Reuertuntur enim morbi qui in sexta die iudicantur, etiam si soluti esse putentur. Si uero etiam perfecte iudicatio, id quod rarum est in sexta contingat, tamen cum periculosus ac grauis accidentibus contingit. Proinde sextę naturam nulla alia dies imitata est. Si uero aliquando in octauam diem aut decimam solutio morbi acruata exciderit, assimilatur quodammodo ei que fit in sexta. Raro enim in his morbus soluitur, & neque fideliter, neque bene, neque perfecte: Sed & obscure ac minime signanter. At medio quodammodo inter primas bonas relatas, & inter postea malas, Tertiadecima locata est, neque similiter reprobanda uelut malę, neque tamen similis bonis existens. Quod si bona iudicatio futura est, oportet omnia prius iudicata esse, in urinis presertim, imo etiam in aliis signis. Tertia igitur & quarta ac quinta dies statim ab initio præiudicantur. Quarta uero septimam præiudicat, & septima undecimam. Undecima uero decimam quartam. Decima quarta decimam septimam, decimam septimam uicesimam. Tertius minus porro acutorum morborum est decima quarta. Quare si hanc transgressus fuerit morbus, ab acutis excidit.

In quibus ambigua est dies principii morbi, & nulla præiudicatiua facta derepente contingit iudicatio, quomodo ambigua inuenire oportet. Cap. XXVI.

In quibus nulla præiudicatiua die facta, derepente contingit

contigit iudicatio, & in quibus non exakte cognoscitur principium morbi, in his respicienda sunt signa, & ambiguum reperitur, si ad exacerbationum proportionem, & ad dierum naturam, mentem aduerterimus. Si enim imparibus diebus facta fuerit exacerbatio in intermittentibus, aut seipsa uehementior facta fuerit in continuis febribus, æstima præsertim iudicationem imparis diei propriam esse. Si uero in paribus exacerbetur, illarum proprie iudicatio erit. Nam ad uehementiores exacerbationes omnino sequuntur iudicationes. Cæterum ad ipsam dierum naturam sic animus aduertere oportet: si ambiguum sit utrum nona aut decimæ diei iudicatio sit. Si enim accidentia omnia mitiora fuerint, & citra periculū, ac bona facta fuerit iudicatio, & consequuta fuerit ad iudicationem bona tolerantia, nonam potius esse iudicatoriam diem dicere oportet. Si uero periculosa & mala facta fuerit iudicatio, & cum grauis accidentibus, & grauis tolerantia post iudicationem sequatur, decimam diem magis iudicatoriam fuisse dicendum est.

De notis ex pulsibus. Cap. XXVII.

Quum iam expectatur iudicatio, ante omnia pulsus tangere oportet. Nam altus pulsus, quemadmodum etiam uehemens, omnis bonæ iudicationis notum est, & constans signum iam adesse morbi iudicationem. Si uero uehementer ac fortiter ferit digitos, & cum hoc etiam magnus fuerit, & ad distentionem magis quam ad contractionem festinarit, motus externi potius signum est. Externum autem motum dico, sanguinis eruptionem ac sudores. Internum uero, uentris exturbationem ac uomitus. Siquidem igitur magnus fuerit pulsus, & undosus, & simul mollescat, una cum hoc quod etiam ipsum arteriæ corpus humectum est, & ad distentionem magis festinat: per sudorem futuram iudicationem sperare oportet. Si uero

A E T.

d d ro mas

*liber ubi in
de iudicationem*

S E R M O

ro magnus simpliciter fuerit ac uehemens, & magis ad distentionem quam ad contractionem festinarit, sanguinis eruptionem per nares fore significat, ubi uide licet simul testimonium præbuerint signa in sanguinis eruptione referenda. Si uero uehemens quidem fuerit, non autem magnus, & durior seipso factus fuerit ac inæqualis, & ad contractionem magis festinarit, inclinatione iam ad intestina facta, per uentrem iudicationem facturam expectare oportet.

De Vrinarum notis, & primū quæ sit naturalis. Cap. XXVIII.

In febrilibus maxime morbis, notæ ex urinis commodissimæ sunt. Quandoquidem uero quicquid est præter naturam ex naturalibus inuenitur: à naturalibus initium faciamus. Urina igitur optima est in sanis ac optimo habitu præditis hominibus, subfulua, aut subflaua, & moderate crassa, & talis manens colore, qualis mista fuit, & leuem ac albam & æqualē subsidentiam habens omni tēpore, copiam uero pro potus ratione. At in fœminis naturalem urinam colore albiorem uirili esse conuenit, & subsidentiam habere ampliorem. In puerili uero ætate, multū crassam subsidentiam habere oportet, propter puerorum uoracitatem, & inordinatos ac intēpestiuos motus. Leuē autem subsidentiam Hippocrates uocat, cohærentem ac indiuisam indicare uolens. Æqualē uero dicit, ut per totum semper similis mingatur, & non hodie quidem concocta, cras uero cruda: & ut neq; subsidentiam, aut totam diffusionem inæqualem habeat. Proinde in naturali urina quærinus colorem, & diffusionis compagem, & quæ in ipsa diffusionem, obiter feruntur, uelut est nubecula, aut simile quiddā in medio pendens, & subsidentia siue residentia quæ fundum occupat. Manifestū igitur est quod urina in aliquo ex istis mutata, cruditatem in uenis indicat.

Qualis

Qualis urina optima est in ægrotis.

Cap.

X X I X .

Optima igitur est urina in ægrotis quæ similima est sanis, subpallida aut subflaua: albam ac leuem & æqualem subsidentiam habens. Defectuosior est, quæ id quod in medio pēdet album ac leue & æquale habet. Crudior autem adhuc hac est, quæ nubeculam talem habet. In qua enim flatus est in profundo crassus ac crudus, siquidem paucus fuerit, permittit materiam ad fundum uasis deferri, diuidens autem ipsam, uniri non permittit. Si uero redundauerit crudus in profundo flatus, eleuat subsidentiam ad medium diffusionis urinae, & facit id quod in medio pendet. Si uero adhuc amplior fuerit crudus in profundo flatus, eleuat subsidentiam, & ad supernam superficiem diffusi urinæ liquoris attollit. In quantum igitur flatus diuidere ac eleuare ualet ipsam subsidentiam, in tantū crudiores urinam putes. Si uero neque subsidentiam, neque quid in medio pendens, neque nubeculam habuerit urina, nosse oportet quod natura nondum humorem concoxit. Si uero aliquando habet subsidentiam, aut illud in medio pendens, aut nubem, aliquando uero non: Pugnam indicat naturæ aduersus morbum: atque hinc modo cruda est, modo non. At uero in tertianis exquisitis & in diariis febribus, nubecula sola, aut illud in medio pendens, ad morbi solutionem suffecit. Aliquando uero etiam urinam solum boni coloris factam esse.

Quod non omnis alba subsidentia bonum

significat.

Cap. X X X .

Sæpe uero albus color eius quod in urinæ fusura siue diffusionem fertur, idiotas decipit, ut subsidentiam bonam putent quæ bona non est. Contingit enim crudum ac album humorem unà cum urina excretum subidere, & bonæ subsidentiæ imaginationem exhibere.

dd 2 bere.

bere. Quandoque uero hepate aut rhenibus affectis, pus excernitur cum urina, & subsidens decipit artificem. Verum primum distinguendum est an homo antea affectos habuerit rhenes, aut hepar, aut aliam quandam partem per urinam expurgari solitam. Deinde etiam graueolens reperitur urina pus habens. Crudus uero humor à bona subsidentia distinguitur per inæqualem subsidentis substantiam siue compagem. Non enim cohaerens sibiipso manet, sed in partibus uelut arenulas diuiditur. Et omnino non leuis est, quemadmodum uera subsidentia. In bonis igitur urinis primū superne apparet nubes. Deinde subsidens facit id quod in medio pendet. In sine uero subsidens in fundo uasis, nimirum ubi perfecte fuerit concocta. In crudis uero humoribus, statim ab initio ad fundum uasis multa copia secedit, unā cū hoc quod mali coloris est tota fusura. Postea uero etiam paulatim concoctus ac attenuatus, circa mediū fusuræ urinæ conspicitur, & facit id quod in medio pendet. Quum autem amplius attenuatus fuerit ac concoctus, in superficie diffusionis urinæ consistit, & nubeculam facit, decipitq; idiotas ut putent morbum ad deterius procedere.

Quid indicet tenuis & pallida urina.

Cap. XXXI.

Tenuis & pallida urina, cruda quidem est substantiæ compage, concocta autem mediocriter colore. Debilitatem autem indicat etiam hæc naturæ, quod colore quidem concoxit, uelut quæ res facilis sit: non autem etiam compage, propter difficultatem. Si uero per multum tempus hæc fertur, periculum est ne sufficere possit homo, donec concoquatur morbus. Nam quæ ualde tenuis est, mala est. Indicat enim cruditatem, in quantum calore id quod tenuius est depascere oportet.

Quid

Quid indicet tenuis & fulua. Cap. XXXII.

At tenuis in substantiæ compage urina, & fulua colore, melior est quàm pallida. Et tamen reprehensione non caret propter substantiam.

Quid indicet rufa urina. Cap. XXXIII.

Rufa urina cruditatem indicat, non mortem. Verum tempore opus habet ad concoctionem. Est enim ex sanguine seroso, nondum ualde concoctionem adeptus, neque proprium colorem. Et propterea diuturniorem morbum significat. At in febribus continentibus, ob sanguinis multitudinem consistentibus, excernitur urina rufa, & crassa, & subsidentia rufa, & colore, & fusuræ compage, & subsidentia, cruda,

Vrina tenuis micta, & postea turbata.

Cap. XXXIII.

Vrina quæ tenuis mingitur, & postea foris turbatur, cruda est propter flatum crassi redundantiam. Indicat autem naturam incipere concoquere.

Vrina crassa micta, & crassa manens. Cap. XXXV.

Vrina quæ crassa mingitur, & crassa manet, & non desidet, qualis est iumentorum, significat uigere crassum flatuum ac humorum uelut fermentationem. In his capitis dolores aut adfiunt, aut aderunt, propter humorum turbationem ac euaporationes.

Vrina crassa micta, & postea desidens.

Cap. XXXVI.

Quæ crassa mingitur urina, & postea desidet, indicat humorum fermentationem quiescere, & quodam modo attenuari. Et separationem ac secretionem incipere.

Vrina tenuis micta, & talis manens.

Cap. XXXVII.

Extremam cruditatem tenuis & alba urina significat. Non enim aggressa est in his natura concoctionem. Cōtingit autem hoc aut ob uirium debilitatem, aut propter obturationem, aut ob morbi longitudinem.

dd 3 Nam

S E R M O

Nam in quartanis diuturnissimis, in principio ob crassitudinem & intractabilitatem materiae, urina excolata tenuis uocatur. Mingitur autem tenuis, etiam ob hepatis obturationem aut rhenum. Verum cognoscitur ex locali dolore. Mingitur etiam aliquando tenue & album in febribus ardentibus. Febris enim ardens bilis multitudinem indicat, atque haec urina phrenitidem imminere significat. Non tingitur autem urina, quia non manet in uasis ipsa bilis, sed leuitate sua ad cerebrum decurrit. Siquidem igitur non adest in his phrenitis, scito ipsam iam affore. Si uero adest, & urina tenuis ac alba mingitur in ardentissima febre, ut plurimum mortem praenunciat. Non enim tolerare possunt uires cerebri iam prostratae ab ardente febre, acrimoniam ac mordacitatem bilis iam putrefactae.

Differentiae urinarum oleosarum, & quid significant. Cap. XXXVIII.

Solet febris primum pinguedinem eliquare, postea carnem, postremum etiam ipsa solida corpora inuadit. Pinguedine igitur liquefacta oleosae urinae excernuntur. Paulatim autem liquatur pinguedo, unde & principium habet, & augmentum, & uigorem. In principio igitur colliquationis, ita oleosi coloris facit urinas, ut ambiguum sit aquosae ne sint an oleosae. In augmento uero oleosae fiunt, ita ut notabiliorae oleosi mixturam habeant. In uigore autem colliquationis totae urinae per totum, tum in colore, tum in substantiae compage, uelut oleum sunt. Ad haec pinguedo eliquata, aut rhenum solum est, aut totius corporis. Si igitur rhenum solum fuerit, confestim excernitur talis copia, immo & calor sensus amplior circa rhenes contingit. Si uero totius corporis fuerit, paulatim additamentum facit.

Quid significant eruinae subsidentiae. Cap. XXXIX.

Quando consumpta est pinguedo, deinceps caro liquefcit, & eruinae subsidentiae in urinis fiunt. Sed & haec aut

hæ aut rhenum solum sunt, aut totius corporis. Si quidem igitur in febribus apparuerit talis urina: totius corporis affectionem esse indicat. Si uero non, in renibus solum. Et rursus, si crudæ sunt urinæ, totius corporis est malum. Si uero concocta est urina, eruing autem sunt subsidentiæ, rhenum affectionem indicant.

Quid indicent fursuracæ subsidentiæ. Cap. XL.

Quum febris pinguedinem consumpserit, & maiorem carnis partem, & in profunditatem uasorum irruerit, fursuracæ subsidentiæ fiunt, angustiores quidem laminis, uerum crassiores ipsis. Et hæ similiter aut ex toto corpore, aut ex uesica excernuntur. At si quidem febris affuerit, ex toto corpore. Si non ex uesica. Et si quidem cruda fuerit urina, corporis est affectio. Si uero concocta, solius uesicæ. Sed & localis adest dolor.

Quid indicent laminæ subsidentiæ. Cap. XLI.

Quum ipsæ solidæ partes affectæ fuerint, primum in superficie, deraduntur, & quæ in urinis subsident laminæ sunt. Sed & ex uesica sola talia excernuntur. Si quidem igitur fuerit febris, totum corpus afflictum est. Si non, uesicæ affectio est.

Quid indicet polentaceum in urinis. Cap. XLII.

Quum febris post occupatam profunditatem, & maiorem & longiorem profunditatem inuaserit, fiunt talia fursuribus crassiora, & uocantur polentacea. At duo significant hæ polentacea. Aut enim sanguinis affectionem indicant, aut fortem solidorum colliquationem. Si quidem igitur alba fuerint polentacea illa, solidorum corporum affectio est: Si rufa, sanguinis.

Quid indicat graueolens urina. Cap. XLIII.

Graueolens urina putrefactionem indicat, & futuram naturæ mortificationem.

Urina nigra quid significet. Cap. XLIIII.

Omnes nigrae urinæ statim etiam crassæ, omnino perniciosæ sunt. Raro enim aut nunquam inuenitur

S E R M O

tenuis & nigra . Nam niger color accedit urinis, dum expurgatur atræ bilis humor, aut ipsa atra bilis, tum quæ ob frigiditatē, tum quæ propter nimiam assationem facta est. Et uris quidem ac foeminis nigræ urinæ pessimæ sunt. Pueris uero aquosæ. Minus autē perniciosæ sunt nigræ urinæ, his qui debilem habent splenem, quibus non ex adustione, neq; ex perfrigeratione, nigrescit ac liuescit sanguis, quemadmodū in aliis quibusdam contingit: sed ex melancholici humoris diffusionē. At hæ tres differentię crassitudinem substantiæ habent. Necessario igitur etiam crassæ reperiuntur nigræ urinæ. Proinde in acutis morbis perniciosissima est omnis urina denigrata, & præsertim quæ & graueolens fuerit & crassa, & nigram subsidentiam habuerit. Fieri enim nō potest ut seruetur æger ex acuto morbo, qui talem urinam minxit: Et si quidē subsidentia fuerit nigra, perniciosissimum est. Si uero id quod in medio pendet nigrum fuerit, minus malū, aut non similiter malū. Si autem nubecula fuerit nigra, adhuc mitius & non similiter malū. Nigra porro urina, aliquando indicat frigiditatem, aliquando caliditatē, siue superassationem. Si quidē, igitur prius mixta fuerit liuida urina, deinde sic nigra fiat: frigiditatem causam habet. Si uero flaua præcesserit, & postea nigra inuenta fuerit, ab ampliore nimis caliditate superassata nigra facta est. Scire tamen opere precii est quod & in febris quartanæ declinatione, & in melancholici delirii solutione, urinæ apparent nigræ ac crassæ. Splenicis autem ut plurimū talis urina mingitur, quando debilis fuerit splen. Nullam enim concoctionem ac distributionem melancholicæ superfluitatis facit.

De egestionum notis. Cap. XLV.

Quod de urinis antea dictum est, hoc etiam in egestionibus cognoscere oportet. Dico autem, qualis sit naturalis egestio. Nam ab hac euariatio in aliqua parte, cru-

te, cruditatem indicat . Optima igitur est egestio mol-
lis & cōpacta, & leuis, & iuxta cōsuetam horam quā
maxime prodiens, & ad proportionem comestorum,
colorata quidem moderate biliōso humore, hoc est,
subfulua, & non ualde graueolens. Quæ enim talis est,
naturalis est. Et manifestū est quod significat sana esse
omnia circa uentrem ac intestina. Si uero aliqua pars
te à relatis euariauerit, præter naturam iam dicitur: ue-
lut est, ualde graueolens, aut crassa, aut sicca, aut dura,
aut distorta, & non humori ammixta, & quæ cum stridore
& uelut strepitu quodam præter rationem exer-
nitur. Tales enim omnes concoctoriæ actionis debi-
litate[m] indicant. His adhuc deterior est exacte fulua.
Est enim bilis intemperatæ ac puræ signum. Nigra ue-
ro egestio, atræ bilis signum est, aut sanguinis adusti.
Liuida uero intestinorū frigiditatis ac mortificationis.
Pinguis autem & oleosa, pinguedinis colliquationem
significat. Viscosa uero ipsorum solidorū corporum
colliquationem indicat. Quæ autem uaria est colore,
& ualde graueolens, uariorum humorum excellētem
putrefactionem significat. Cæterum in omnibus his
considerare conuenit, an edulia talia fuerint, aut inte-
stinum ex more fluxione labore[m], quum debile sit.

De egestionibus iudicatoriis. Cap. XLVI.

Si Porro iudicatio alicuius morbi per uentrem fu-
tura est, nihil quidem præiudicans, uelut in aliis, neq[ue]
quicquam proprium ac firmum præsignificans habet.
Verum ex eo quod adsunt quidem iudicationis signa,
non autem adsunt signa uomitus, aut eruptionis san-
guinis narium, aut sudoris, colligere datur. Considera-
re tamen oportet ex alio egesta, an plura prodierint
quàm prius ante iudicationem. Indicant enim inclina-
tionem hæc magis fore, & præsertim ubi imminutæ
fuerint urinæ. Insuper autem & grauitas notabilis, &
dolor, & tensio circa præcordia & lumbos, uentris ex-

dd 5 cretiones

cretiones præcedunt. Quandoquidem uero & per hæ
 morrhoidas, & per locos muliebres, iudicationem fieri
 possibile est, communia etiam amborum sunt signa
 quæ nunc sunt relata. Verum considerandū est an hor
 rum quid ex more expectetur. Si quidē igitur in prin
 cipio morbi aut augmento, uenter perseveranter li
 quidiora egerit, aut uelut biliosa quædam pura, & fe
 bris perseverat, & bilis magis augetur: tunc & arden
 tior & periculosior ut plurimū est morbus. Si uero in
 uigore multū exturbetur alius sua sponte, ferè morbi
 solutionem efficit. At circa uigorē aliquando in mor
 bis diuturnioribus uenter exturbatus, omnem mate
 riam morbi facientem deterit. Verū in acutis morbis,
 & nigra pura & graueolentiam inducentia, præfertim
 in principio pessima sunt. Quibuscunq; enim morbis
 inchoantibus bilis atra sursum aut deorsum prodierit,
 mortale est. Et rursus, Quibuscunq; ex morbis acutis,
 aut diuturnis, aut ex uulneribus attenuatis, bilis atra
 subierit, postridie eius diei moriuntur. Nō autē simpli
 citer si quid nigrū excernitur, iam etiam hoc atra bilis
 est. Potest enim & sanguis è propriis locis excidēs, &
 tēpore aliquo manens frige factus in grumos congl
 eri. At rā itaq; bilem cognoscemus ex eo quod ad terrā
 fusa, ipsam radat ac fermentet, uelut acerrimū acetum.

De Vomitus prænotione ac significatio
 ne.

Cap. XLVII.

Instante iam iudicatione, uomitum fore expectare
 oportet, si pulsus fuerit uehemens, & ad cōcoctionem
 magis festinavit, & durissimus existens ac inæqualis.
 Cordis item punctura & uehemens oris uentris mor
 sus adest unā cū capitis dolore, & uertigines oculorū,
 tenebris simul obuerfantibus. Et labium concutitur, &
 saliu multa ac tenuis defluit, & nausæ infestant, & in
 fernæ præcordiorū partes frigidæ tangentibus appa
 rent. Omnia enim hæc coincidunt, bilioso ac mordaci
 humore

humore in uentre ac stomacho coaceruato, mordentē
teq; ac simul contrahente totū stomachū inferne. Vnde
& labium cōcutitur, & saliuā defluit. Si uero cū his
etiam rigor accesserit, citissime uomūt. Quod si etiam
cibos recēs ingesserint, & maxime potū, cito uomunt.
Vtilissimus est uomitus pituitæ ac bilis quàm maxi-
me mixtorū. Vomatur autē nō crassus. Nam sincerio-
res, hoc est, non mixti, reprobandi sunt. Tales enim, &
cum uiolētia & lincinationibus ac molestia uomūtur,
unā cū hoc quod signū sunt, solam bilē prædominari.
Quin & uarii reprehendi merentur, uelut sunt liuidi, &
nigri ac porracei: Mali enim sunt hi inquit Hippocra-
tes. Si uero omnes hos colores idem homo uomue-
rit: perniciosum est. Deteriores tamē sunt liuidi ac ni-
gri, in acutis & ardentibus morbis fientes & præsertim
si fuerint graueolentes. Attendere uero oportet & in
his, num sanguis confluxerit in uentrē, & tēpore quo-
dam in ipso morā traxerit, & grumulos excernatur. In
plurimis enim tale quiddā cōtingit ex circuitibus qui-
busdam. Et non solū nihil molesti infert, sed etiā tole-
rantiores seipsis sunt, ubi hic p uomitū fuerit reiectus.

De eruptionis sanguinis ex naribus prænotione
ac significatione. Cap. XLVIII.

Si sanguinis ex naribus eruptio futura est, propria
signa præcedunt hæc. Splendores oculis obuersan-
tur, eo quod flauus est humor. Obtusus autem est
uifus, propter multitudinis sursum uersus lationem.
Quapropter etiam lachrymantur oculi. Facies rubi-
cunda est, & præsertim malæ. Præcordia distendun-
tur citra dolorem: difficultas spirandi adest, propter
transitum sanguinis per thoracem. Capitis item dor-
lor, & temporum pulsus irruens simul cum iudicato-
ria exacerbatione, & non in principio morbi existens.
Collum dolet, & deliria sæpe ac exultationes fiunt.
Pulsus autē alti sunt & magni, & ad distentionē magis
festinant.

festinant.

festinant. Si uero cum his omnibus etiam nares scalpant, iam adest tempus ut sanguis erumpat, & praesertim quum dolor fortiter circa frontem ac tempora incumbit. Quod si etiam sano sanguis erumpere consuevit, augebit sane etiam hoc ualde spem tuam. Atque haec sunt signa iam futurae sanguinis eruptionis. In principio uero apparentia crudo existente morbo periculum significant, & tales plerumque moriuntur. Si uero facta iam concoctione, praesertim in urinis, haec signa appareant, circa uigorem morbi commode conspiciuntur. Soluunt autem tales sanguinis eruptiones etiam uiscerum inflammationes in febribus, quando maxime ex directo fiunt uelut inflammato hepate, ex dextro nares; inflammato splene, ex sinistro. Unde facillimum iam fuerit etiam medicum praedicere, utra naris sanguinem emissura sit, occasione ex dolente parte accepta. Soluunt etiam saepe sanguis ex naribus eruptiones phrenitidem, non tamen lethargum aut peripneumoniam.

Quod & per haemorrhoidas, & muliebres purgationes, sepe soluitur morbus. Cap. XLIX.

Vidimus in multis etiam per haemorrhoidas prius existentes in sede apertas, morbum solutum. Similiter & in foeminis menstrua purgatione facta. Oportet autem & in his praegressa concoctione, in morbi uigore excretionem fieri, quo bona & tuta iudicatio fiat. Praegreditur & in his notabilis grauitas, & dolor lumborum, immo etiam imi uentris dolor ac distentio.

De significatione ex sudoribus. Cap. L.

Febrem per sudores soluendam cognoscemus ex eo quod ardentissima est, qualis est quam inde Cauesum graeci uocant. Biliosus est enim hic morbus, & ubi fortiter motus fuerit, rigorem efficit. Si quidem igitur pro ratione suppressa fuerit aluus, aut urina, iudicatio prope propinqua existente, rigorem expectare oportet. Si uero amborum suppressio facta est, & non adsunt signa uomitus

uomitibus aut eruptionis sanguinis, sudor necessario erit multus, & hoc magis fiet ubi augete exacerbatone egri mente moti fuerint, & forinfecus calidiores facti, & uapor quidam calidus ex corpore ascenderit, qualis antea non contigit, uelut uidere est in recens lotis. Pulsus item his sunt magni & alti & ueloces, & ad diffentionem magis festinantes ac uelut undosi. Et arteria tunica mollis ac humecta apparet. Superficies autem totius corporis pruriginosa & mollis, & quibusdam horis rubicunda. Hec in exacerbatione iudicatoria fientia, concoctione praegressa, & iudicatoria die bona existente, salutare & solutorios sudores significat. Manifestum est autem quod moderate calidum esse oportet solutorium sudorem, & per totum corpus fieri, & pro ratione leuare, ac tolerantiorum facere aegrotum. At frigidi sudores cum acuta quidem febre mortales sunt. cum mitiore uero, longitudinem morbi significant.

Abcessum signa iudicatoria. Cap. L I.

Si ad abcessum conuertatur morbus, salutariter se habente aegro, ad hoc maxime animum aduertere oportet. Durante quidem febre & continua existente & urinis tenuibus ac crudis semper existentibus, & subsidentiam non habentibus, si postea apparuerit in aliqua inferiori parte, uelut cruribus aut circa iuncturam aliquam, aut grauitas, aut tensio, aut ardor, aut dolor, absque manifesta causa, in ea parte abcessum fore expecta. Si uero aeger derepente difficulter spirans, cito quidem a difficili spiratione liberatus fuerit, successerit autem dolor & grauitas capitis, & altus sopor ac surditas, huic in glandulis circa aures abcessum fieri necessesse est. Fiunt autem abcessus magis in hyeme, & senioribus qui trigessimum annum excesserunt.

De sputorum significatione. Cap. L I I.

In peripneumonicis ac pleuriticis affectionibus, sputa proprie appellata, subsidentia in urinis similes sunt.

At

At nihil omnino expuere, sed solum siccitatis, est ut
 luti in urinis quum extreme crudæ sunt. Si uero inci-
 piat æger humida & perfecte cruda educere, obscura
 est & incerta talis transmutatio, & definit primū morbi
 tempus, hoc est principiū. Vbi uero inceperit spuere
 pauca & matura, & semper plura ac facilius educit, tūc
 augmentū esse dicimus. Quū autē exacte fuerint cō-
 cocta ac mollia, & non ægre educuntur, tunc instat ui-
 goris tempus. Vbi uero concocta fuerint, ac citra mo-
 lestiam educuntur, & imminuta est copia, & dolor nō
 amplius fuerit, & homo facile spirat, ac bene tolerat,
 uigorem cessasse putandum est, & morbum iam decli-
 nare. Cæterum ante alia animum aduertere oportet,
 utrum citius aut tardius sputa extulsire incipiat, quæ
 admodum etiam Hippocrati uidetur. In pleuriticis
 inquit, si sputum statim appareat, in principio quidem
 breuis sit. Si uero posterius appareat, prolōgatur mor-
 bus ipse uidelicet. Quæcūq; igitur sputa subflaua sunt
 & subfulua & subspumosa ac tenuia, solius cruditatis
 notæ sunt, & nihil notabilis mali indicant. Quæ uero
 pure flaua & fulua & uiridia ac spumosa sunt ac uisco-
 sa, insuperq; nigra, mala sunt. Nam excepto sangui-
 ne quicūq; alius humor purus fuerit, malam affectio-
 nem indicat ex calore generatam. Sanguinea igitur &
 pituitosa sputa, moderata sunt. Flaua uero ac nigra,
 mala. Cōsiderare uero oportet & educationis ipsorum
 modum. Si enim facile expuuntur, iudicium est quod
 talia bona sunt. Si uero ægre educuntur, mala, & præ-
 fertim si nigra, aut liuida, aut æruginosa fuerint, aut
 ualde graueolentia, ut prunis iniecta graueoleant.

Signa perfecte ac fideliter soluti morbi.

Cap.

L I I I.

Perfekte ac fideliter solutū esse morbū putare oportet,
 quum in diem simul conueniunt omnia solutoria
 signa. Siue igitur in uigore statim & confertim ac con-
 stanter

stanter iudicatus est morbus : Siue paulatim declinan-
do fideliter solutus est , ex his sanè cognoscere pote-
ris. Primum enim & maximum signum bonæ ac sis-
delis iudicationis, sunt concoctiones superfluitatū ap-
parentes in diebus indicatiuis , cum uirium fortitudi-
ne. Deinde si in impari die iudicatio facta est, & ad hæc
insuper, si febris soluatur ægro iudicato, & ipse æger
ob omnibus accidentibus liberetur , & coloratio fiat
tum in facie , tum reliquo corpore , pro euacuationis
ratione : & subtiliore pulsu præditus , ac fortior dum
assurgit, & bene tolerans per omnia , & maxime circa
concoctiones ciborum ac digestiones: & si omnes na-
turales actiones inculpate facit, & corpus pro refectio-
nis ratione roboratur : & color ex non naturali in na-
turalem transmutatur . Hæc est optima iudicatio , &
oportet ipsos confidenter renutrire conuenienti uictu
ac balneis uidelicet . Si uero defectuosa facta fuerit iu-
dicatio, morbus recidiuare solet.

Signa morbi non perfecte soluti. Cap. LIIII.

Suspectos de recidiua cognoscemus, ex eo quod pu-
tatur quidè solutus esse morbus, perseverant autè cōsis-
miles prioribus urine ac pulsus. Et quæ adhuc pallidus
est æger, & difficulter tolerat, & reliqua contraria om-
nibus prædictis bonis fiūt. Et in summa, quoties præter
rationè solutus est morbus, bis ipsum reuerti timor est.

Prænotio diei qua moriturus est æger. Cap. L V.

In perniciosis morbis considerare oportet exacer-
bationes p̄ singulos insultus, an quotidie, aut alterius,
aut alio modo fiant . Si uero febris est non intermit-
tentium generis, uide an in imparibus diebus, aut pa-
ribus, æger magis intolerans seipso fit. Nolle enim cla-
re oportet quod in illa die aut nocte, in qua magis in-
tolerans seipso fit æger morietur, Et si morbus multo
plus uires excedit, cito morietur. Si uero uires parum
resistunt, differri poterit ad unam atque alteram diem.

Fieri

Lib. 2. de febre

S E R M O

Fieri autem non potest ut moriturus ad declinationis morbi tempus deueniat. Raro uero in declinatione morbi aliquem mori contigit, nisi alius morbus prior succedat. Neque uero necessario ad uigoris tempus peruenit moriturus. Sed ut plurimum in principio aut augmento aegroti moriuntur.

Quod etiam horam mortis ægri prænoscere possit doctus medicus. Cap. LV I.

Quæ quatuor sint particularis exacerbationis tempora, obseruare oportet qua hora diei aut noctis grauior exacerbatio irruere solet. Insuperque in qua parte exacerbationis æger seipso grauior factus est, nimirum an circa accessionem, aut augmentum, aut uigorem ipsius exacerbationis. In illa enim hora, in qua languidior, aut præter solitum magis pulsu destitutus factus fuerit, morietur. Et in accessione quidem exacerbationum moriuntur, ob inflammationes magnas in partibus principalibus, aut propter multitudinem crassorum ac uiscosorum humorum acruatim intro lapsorum, ut transitus spiritus perfecte obturètur: ita ut suffocetur ac uelut extinguatur natura, quemadmodum si quis uiridiorum lignorum copiam accumulet in flammam. In uigore uero exacerbationum moriuntur, emota natura per uolentiam ac uehementiam morbi. Eodem modo contingit ipsos etiam in exacerbationis augmentum mori. In declinationibus autem exacerbationum moriuntur, exoluta ipsis per uolentiam uitali firmitate. Obscurior enim & collabens semper fit pulsus in perniciosis exacerbationis declinationibus. Diffinit. n. tunc unam cum aliis in corpore, etiam febrilis calor. Atque hinc idiotæ melius rem habere imaginantur. Ægri uero aut ad exonerandum alium surgentes, aut alio motu facto, animo linquuntur. alique uero pauco ac uisoso sudore excluso moriuntur.

In acutis morbis mortem non esse prædicendam. Cap. LV II.

In acutis

3. de crisi
nono gat.

In acutis morbis coniectatione uti non oportet, in quibus maxime repentina mors, aut periculū ingruit. In his. n. facile transluit & ardētior est humor, & uehementissima febris uiolentia. Et de his morbis Hippocrates pronunciauit: A cutorū morborum nō omnino tutæ sunt prædictiones, neque sanitatis, neque mortis.

Febrium diuisio, & de diariis febribus.

Cap.

L V I I I.

Ex morbis ob intemperiem orientibus unus est & febris ipsa, calore præternaturali ad tantam immoderantiam euecta, ut angat hominē, & actionē lædat. Differentiæ huius caloris maioris ac minoris ratione distincti guntur, & iuxta subiectū siue materiā: aut ipsum cordis corpus calore occupate, aut humores, aut aeream essentiam. Incipit igitur hæc præternaturalis caliditas, aliàs ex alio de prædictis, & nisi soluta fuerit, progressu tēporis similiter reliqua duo genera afficit. Et si quidē in spiritibus permanserit hic calor, diariam febrem efficit. Si uero humores occuparit, febrem putridam incendit. Si uero ipsum cordis corpus iniuria affecerit, hæticam ac habitualement febrem facit. Nam aliqui febricitantes facile solubilem affectionem habent, uelut calefactum sole lignum. Aliqui uero egre solubilem, uelut accensum ab igne lignum ut etiam fumum edat. Quidam uero plane exuruntur, uelut lignū ad carbonis naturam adactum. Tria igitur sunt genera, diariæ putridæ & hæticæ. Primum itaq; de diariis tractabimus. Fiunt hæc febres, uelut dictū est, citra humorum putrefactionem, solo spiritu feruefacto, & propterea diariæ appellantur: Nam ubi loti sunt ægri in prima huius febris declinatione, & cibū boni succi ac humescentum acceperint, non amplius secundo febricitant. Proprium autem & inseparabile signum diariarum febrium est urinarum concoctio in prima die & calor iucunditas. Verum post exacerbationem sedatam,

A E T.

ee certiozem

S E R M O

tertiorē habebis cognitionem. Nam arteriarū motus, per omnia assimilatur motui sanorum quod nulli alii febrī adest. Et ipsa bona ægri tolerātia maximū liberationis signū est. Et urinæ multo meliores post exacerbationem quā in febris principio tibi apparebunt. Et si ipsi dum lauantur, neque horror aliquis insuetus acciderit, neque alia aliqua iniucunditas, & post balneū consequenter bona tolerantia manserit, cōfidenter nutrire potes ipsum, & uinum exhibere intrepide bibendum, quantū in præsens moderatū est. Facile uero à talibus febribus capiuntur hi in quibus defluxiones corporis non uaporosum, sed acre quid ac fumosum habent. Quare si quando suppressus fuerit coaceruatus in ipsis calor, febrilis efficitur. Auspicientes uero ac externe lacessentes harū febrium causę sunt, lassitudines, frigiditates, uigilię, curę, tristitię, iracundię, rigor, ardor ac exustio cutis ut difficulter transpirationē admittat.

De diariis ex lassitudine febribus. Cap. LIX.

Qui ex lassitudine febricitant, cutē sicciorē quam qui ex alia quadā diaria febre laborant, habent. Et hoc maxime cōtingit his qui simul frigefacti sunt ex multa lassitudine, ut etiam post febris uigorē permaneat ipsis siccitas. Et pulsus his parui sunt. Qui uero non nimium fatigati sunt, his humiditates quędam, aut uapor calidus ex profundo effertur. Magni autem sunt & his pulsus. Oportet autem ipsos statim post exacerbationis declinationem, in balneum ducere. Et accurate simul ac molliter modico oleo dulci tepido perfrictos, aquarum dulcium lauacris lauare. Sed neque si in aere balnei ipsos morari iusseris, quicquam læseris, propter frigiditatem. Postea quietis studium prodest.

De febrientibus ex uigiliis, & cura & tristitia, aut ira. Cap. LX.

Eos qui ex uigiliis febricitant, distinguit etiam coloris species. Est enim subtumida. Sed & oculorum motus

tus manifesti sunt: uix enim attollūt supercilia. Et caui fiunt ipsis oculi, immo etiam sicci. Pulsus autē densiores sunt omnibus ob uigilias, curam, ac tristitiam febrientibus. Qui uero ex ira feбриunt, his neq; cauitas oculorū adest, neq; color ille. Et calor his est amplior, & uelut ex profundo emergens. Et magni sunt his pulsus. Omnes igitur relati neq; frictionibus, neq; balneis multis opus habent. Sed multi olei perfusione omnino non adstringentes. Atq; ubi parum defrici sunt, pro more lauentur.

De febrientibus ex ardore. Cap. LXI.

Febrientes ex ardore statim ab initio perfrigerantibus, sanare oportet, & balneis pluribus dulcissimarum ac temperatissimarū aquarum. Oleum autem modicū adhibendū est, & omnino non affricandū. Sint autem quæ adhibētur capiti frigefacientia, omphacinū & rosaceum ex ipso preparatū sine sale. Facere autem hæc possumus frigida, uas in quo continentur suspendētes in puteum ut aquam contingat. Sed adhuc magis saliens aquæ frigida, oleū frigefacit, & magis adhuc nix forinsecus uasi circumposita. Perfundendū est autem sinciput ex oleo sic frigefacto, lana moderate excepto, ita ut manum in sublime leuemus, & hoc indefinēter faciamus, usq; ad febris declinationem: atq; ita in balneum dulcium ac temperatarum aquarum ducamus, accessū solo aeris balnei per transitum concessio.

De febrientibus ex frigore. Cap. LXII.

Si quis frigefactus febricitarit, suppressis uidelicet fumosis transpirationibus, quæ per cutē fiunt, & hic in balneū ducendus est in febris declinatione. Caput autem calefaciendū est & ante balneū, & post balneum, in declinatione, ex unguento amaricino aut nardino.

De febrientibus ex grauedine ac destillatione. Cap. LXIII.

Qui ob grauedinem februnt lauare non oportet: priusquam

S E R M O

priusquam ea concoquatur, si ex frigiditate aut cruditate destillatio facta est. Caput autem humectandū est irino ungento aut amaricino aut nardino. Si uero ex ardore facta est destillatio capite calefacto, & instar cucurbitæ attrahente materiā ex locis subiectis: hunc statim in balneum dulcium ac temperatarū aquarum ducere oportet, & in frigidam immergere, & sub salientem locare. In balneis autem frigefaciētibus caput humectare. Sunt autem ea moderata, propter balneum.

De febribus ex cutis densitate. Cap. LXIII.

Densatur cutis aut ex frigore, aut acerba qualitate ipsi præter aduetudinem allapsa. Quale quid accidit etiā his qui in aluminosa aqua lauantur. Arstissima est his cutis, ut etiam tactu cognoscatur. Immo & caloris motus, leuis quidē iuxta primā manus admonitionē apparēs, acris efficitur, si diutius tactus perseveret: Vrius autē non uelut aliis fuluæ sunt. Quare non accusamus in his quod alimentū non sentiant, unde corporis moles contrahitur. Neque uero oculi caui ac ficci sunt. Verū sunt quibus humidiores & prominētiore esse uidentur naturalibus eo quod nō contigit transpirationis ratio in ipsis, sed materiæ magis intus concluduntur. Unde neq̄ pulsus parui sunt uelut in tristitia, aut cura, aut uigiliis, & ualde immoderatis exercitiis. Curare porro eos oportet aquarū dulcissimarum ac temperatissimarū balneis, post exacerbationis declinationem, & præcipere ipsis ut aliquandiu in balnei aere morentur, affundendumq̄; est ipsis oleum dulce tepidū, & frictio mollis ac moderata adhibenda. Tenuis autē uisus præscribendus est, & uinū dandum tenue & albū.

De febribus ex fame.

Cap. LXV.

Si ob famem fiat febris, exacerbatione declinante in balneum ducatur, & plurimo oleo tepido dulcissimo perfusi leuissime fricentur, & plurimo tempore in calido solio morentur. Egredi deinde ac uiribus referri

Si rursus

fit rursus in balneum ducantur, & in calidū solium locentur. Postea egressis post balnei turbationem sedatio tam, danda est aqua calida potanda, deinde pitane succus, aliquando etiam pisces petrosi in iure albo parati.

Dieta communis omnium diariarum febrium.

Cap. L X V I.

Dieta in febribus diariis omnibus comunem scopum habet, ut sit ex edulis boni succi & quæ omnino concoquantur, & nusquam circa meatus detinetur, his quidem qui ex ardore aut ira februnt, quæ simul frigeant faciunt ac humescant: frige factis uero, minus alentia & moderate calefacientia. His autem qui uigilarunt, aut tristes fuerunt, aut curis uexati, humidus & somnificus cibus congruus est. Fatigatis autem plurimus & maxime nutriens. At in quibus intemperatura corporis calidior ac siccior facta est, eos oportet aliquando circa primum exacerbationis impetum nutrire. Vinum autem dandum est omnibus qui ex diaria febre laborant, aquosum, tenue ac album, quod & concoctione adiuuat, & urinas ac sudores propellit. His uero qui uigilarunt, aut tristes fuerunt, aut curis uexati, magis intrepide uinum datur. Sed & fatigatis nimium, dandum est quantum superare possunt. Iratis autem priusquam ab affectu omnino liberati fuerint, minime tutum est uinum dare.

De febricitibus ex inguinum inflammatione.

Cap. L X V I I.

Siquidem citra laceffentem externam causam, inguinis glandularum inflammatio fiat, multitudinem sanguinis plerumque in uniuerso corpore indicat. Nam & calor in his amplior est quam in præditis, & facies rubicunda ac tumida apparet. Oportet igitur celeritate uenam secare priusquam materia in inflammato putrescat, ac febrem putridam accedat, post uenæ sectionem utendum est tenui dieta, usque ad perfectam liberationem. At inflammato inguini, ante uenæ sectionem

ee 3 adstrino

S E R M O

adstringentia ac repellentia imponenda sunt post uenam sectam, laxantia ac moderate discutientia. Cæterum quibus propter offensionem digitorum pedis, aut aliud quid tale, inguinis inflammatio facta est, & ea de causa febris diaria consequuta, tales ne interrogant quidem Medicum quid facere oporteat: sed ulceri ex quo inguinis inflammatio facta est prospicientes, lauantur circa exacerbationis declinationem. Prohibendum autem est uinum omnibus ex inguinis inflammatione febrientibus, donec inflammatio fuerit soluta. Et uisus ratio tenuior ipsis constituenda est.

De diariis febribus ex cruditate obortis.

Cap.

LXVIII.

In corporibus ex malis humoribus uitiatis cruditates orientes citissime febrem accedunt. Minus autem fit malum, si ob cruditatem alius infra erumpat. Non paruum autem malum est, si fuerit suppressa. Februnt autem aliqui etiam in quibus profuuium uentris ob cruditatem fit. Si quidem igitur sola corrupta euacuata esse apparuerint: lauandi sunt ac nutriendi in febris declinatione. Si uero plus iusto euacuatio fiat, melius est nutrire citra balneum prospiciendo uentri ipsi. Cura uero uentris dupliciter fiat. Si. n. non amplius feratur ipsa aluus, absinthium modicum aqua macerans coquito cum oleo in duplici uasculo, & ex hoc locus circa uentrem humectato. Deinde lapsum lanæ purpureæ oleo imbutum uentri imposito. Si uero debilius est os uentris, mastichen cum ungento nardino ad strigmentitiam crassitudinem redige, & purpuram ex eo imbutam impone. Sint autem ea quæ imponuntur ad tactum calida: tepida enim robur uentris exoluunt. At si adhuc feratur aluus, melius est optimo melino uti pro nardino, cum modico uino. Commodum est ad hæc & mastichinum. Si uero etiam uenter exuratur post euacuationem, melino similiter utaris, aut cerato ex ipso parato. Nutriendi porro sunt

sunt adhuc fluente aluo, ex polëta & panibus paucissimum acetū habentibus, quos hinc oxylipes Græci uocant. Inspargenda est autem polenta succo malorū punicorū aut pirorū, aut malorū, præsertim cotoneorū. Vel in ipsorū decoctum, aut myrtorū. Si uero fluxus cessarit, alica detur, & gallorum testes, & pisces petrosi in iure albo parati, & fructus adstringētes. Si uero inappetentes fuerint, ut auersentur cibos, ex cōcoctorio medicamento ex malorū cotoneorum succo ac melle cōposito, cochlearium unū, aut duo danda sunt. Si autem non affuerit id quod ex succo cōpositum est, detur id quod ex carnibus cotoneorum paratur, cui nihil omnino piperis additum est, aut ualde exiguum quiddam. Si uero supprimatur aluus in his qui ob cruditatem ex diaria febre febricitant, siquidem cibi adhuc in uentre continētur, plurima tepida pota, digitis aut pēnis immisis, per uomitum iubebimus id quod molestū est reicere: deinde præcordia fouere, & quietem agere. Si uero cibi iam descenderunt ad intestina, reclinatis ipsis ita ut partes circa caput & stomachum sursum uergētes habeant, foueatur uenter, & somnus concilietur. Post somnū autem glandula subdetur, ad superfluitates quæ descenderunt educendas, aut per mitiorem clysterem, quale est fursurum decoctum, euacuatio fiat. Diæta sit tenuissima, quæ plurimam exterioriam uim in se habet. Quod si inflatio accesserit, inroquere oportet in oleo cuminū, aut rutam, & infundere per sedē. Euacuata uero aluo, statim nutriantur. Si uero etiam citra molestiā dormierint, postridie lauentur, adhibentes uentri ungentū nardinum cū modo uino. Et post balneum similiter tenui uictu utantur. Si uero etiam tertia dies febrē aliquam induxerit, neque sic timendum est, sed similiter lauandum, ac moderate nutriendum. Dare autem oportet talibus ante cibum aliquod concoctoriū, oxyporium à cita penetratione

S E R M O

appellatum medicamentum, & præsertim quod ex co-
toneis malis fit cochlearii mensura.

Curatio diariarum febrium multarum dierum, qua-
rum aliqua ex mutatione diariarum generan-
tur, ob cutis obturationem. Cap. I. XIX.

Quædam febres propter obturationem uasorum cir-
ca cutem fiunt, ex diariarum mutatione, quum nõ pro-
be curatę fuerint statim ab initio. Contingit hoc ma-
xime in corporibus uitiosis humoribus præditis quũ
multum fuerint uoraces. Nam in talibus circa primã
ac secundam diem aliquantisper, non est in pulsu pu-
tredinis signum, sicut neque in urinis, cruditatis: dum
enim prolongatur quidẽ declinatio, & nõ amplius iux-
ta proportionẽ remittit, suspensa est affectio: si enim
nõ transpirauerint perfecte, necesse est putrefactos es-
se uitiosos humores. Siquidem igitur puer aut senex
fuerit ægrotus, uenam secare non expedit. In mediis
autẽ ætatibus, robore præsentẽ, ægrotõ uena secetur,
si sanè etiã plenitudinis signa affuerint in corpore. De
trahendũ est aut pro uiribus, & obturationis magnitu-
dine: maior. n. febris ob uehementiores obturationes
incidit. Minor autẽ ob minores. Euacuata uero multi-
tudine, & rarefactis meatibus, fumosã ac fuliginosã su-
perfluitates transpirãtes pauciores fieri poterunt. Peri-
culosum enim est aperire potentibus obstructions
uti ante euacuationẽ. Quæ enim uim exterforiam ha-
bent, exhibita dũ exhalant simul attrahũt quid ex cras-
sis ac uiscosissimis humoribus in uasis, & duplicãt in angus-
tis meatibus obturationes. Si uero etiam extrinsecus
cuti admoueantur exterforia, periculum est ne attra-
hant etiam aliud quid ad meatus obstructos. Quo igitur
secure & intrinsecis exhalatio, & extrinsecis attra-
ctio cõtingat, utilissimũ est euacuare pro uiribus cor-
pus: post euacuationẽ uero non longa facta dilatione,
aliqua exterforia edulia aut pharmaca dare. Eduliorũ
quidem

quidem loco ptisanam & aquā mulsam, pro phar-
 cis autem, acetum mulsam ex solo aceto ac melle pa-
 ratum. Quæ enim in aceto mulso coquantur aliàs, uel
 lut calamintha, & similia calida, febres accendunt. Ves-
 lut etiā uinū. At post tertiā diem, neq; putredinis huius
 morū signo in pulsibus præsentē, neq; in urinis crudis-
 tate, & ubi hora suspecta in qua febris accessit in pri-
 ma die transit, cōfidēter iam hominē lauare oportet.
 Si uero etiam circa decimā horā suspectus tibi fue-
 rit paroxysmus siue exacerbatio, lauare oportet ante
 horam sextam. In balneo uero corpore præcalesado
 illinire oportet oleo dulci tepido, & moderatius cō-
 fricare, postea depurgare & abluere forinsecus cor-
 pus. Eligenda ad hoc quædam moderate extergentia,
 qualis est hordeacea farina & fabacea. Deinde immittē-
 tere in solitiū calidæ temperatæ, deinde etiā in frigidā.
 Si uero circa decimā horā, ut ita demus, turbatio quæ-
 dam suspecta sit, nihil exhibendum est præter aquam
 cui incocta est hyssopus & parum apii. Deinde si nihil
 mali intulerit hora, nutriantur: Si uero etiā quid attu-
 lerit, omnino moderatū apparebit. Quare & lauare
 poteris postridie ac nutrire. At ubi magna facta est ob-
 turatio, necessario putrefactio cōtingit. Vnde curatio
 in putredinosa febre referenda, etiam his congrua est.

De febribus continentibus siue synochis. Cap. LXX.
 Contingens febris nominatur, cuius ab initio usque
 ad finem una est exacerbatio, nullam alterius exacer-
 bationis principii significationem faciens. Corpori-
 bus bono habitu præditis, & multo sanguine refertis,
 & ætate calidæ peculiaris est cōtinens febris. Cōstat
 enim ob calidi sanguinis copiam nondum putrefacti,
 & eo quod non transpirat, feruore solum caliditatem
 excitantis: quemadmodum nouum uinum solet in
 doliis: tempus autem talium februm maxime uernū
 est. Sunt autem differentiæ febris cōtinentis tres, nam

e e s aut

aut æqualis permanet magnitudo ab initio usq; ad solutionem, aut additamentum facit, aut detractionem: hoc autē contingit prout maiores, aut minores fiunt transpirationes, ex eo quod densior aut rarior est habitus corporis affecti. Est autem multa copia quæ in talibus affigit, & feruorem sanguinis ebullientem cōsequenter febris accēdit, aliquādo uero etiā crassitudo. Scopus igitur curationis in ipsis est euacuare copiam, & extinguere calorem præternaturalem, & crassitudinem secare, siquidem affuerit. Deinde ueterē bonam temperaturam debilitatis partibus reparare.

De uenæ sectione.

Cap. LXXI.

Si ualidæ sunt uires, & ætas permittit, & nihil aliud fortiter resistit, sanguinis tantum auferre oportet, quantum uires tolerant. Præstat autem si uires adsunt, usq; ad animi deliquium ducere. Quibus uero non sic uenæ secta est, hi ad extremū periculū deueniūt, ut aut suffocentur, aut animo linquantur, nisi uiriū robur, aut larga sanguinis eruptio, aut multus sudor, ex manifesta perniciē ipsos eripiat. Nam multitudo in his non amplius à uenis contineri potēs, obturat ac distēdit corporis molē, & propterea ipsum aliquando dirumpit, & uasa maxime in naribus aperit. Ea gratia festinare oportet ad sanguinis detractionem, quātum uires ferunt: quo uasorum natura ex transpiratione ac uentilatione, naturale temperamētum conseruans, iuxta more ab initio humoribus dominetur. Verum animaduertendum est & ad ipsius uenæ sectionis scopos. Precedente enim ciborum cruditate, eousq; uenæ sectionē differre cōuenit donec tibi satis esse uidebitur concoctio ipsorum in uentre peracta, itemq; , feces in intestinis. Si uero suspectam habes post uenæ sectionem, aliam fore sanguinis euacuationem, uelut muliebre purgationem, aut hemorrhoidum in sede fluxū, relinquere oportet in uenæ sectione tantum

ne tantum sanguinis quantum per alios locos, euacuã
 dũ putas. Quare siue mēses fuerint moti, siue hæmor-
 rhois aperta, totum negotiũ naturæ permittito. Si ue-
 ro non tantum quantũ oportebat euacuatũ fuerit, tũc
 uenam secato, quo ex utrisque compositis perficiatur
 quod conuenit. Aptus est ad uenæ sectionem habitus
 corporis durus, multi sanguinis, densus, & ægre trans-
 spirans. Status aeris humidior. Resistit uenæ sectioni
 puerilis ac senilis ætas, temperamentum calidum, ac
 siccum ualde, & tempus ac regio consimilis, & qui nas-
 tura humidior sunt, & præsertim cũ caliditate, & qui
 raro habitu præditi sunt, insuper quibus os uentris aut
 amara bili ualde uexatur, aut debile est, aut ultra iustũ
 subtili sensu præditum: hi enim omnes facile transpi-
 rant, & in uenæ sectione animi deliquiis corripiuntur,
 ex quibus ægre reuocari possunt. Similiter autẽ etiã si
 triginta annorum fuerit is cui uena secanda est uerum
 humidus & mollis, & pinguis ac albus corpore, &
 paruas uenas habuerit: huic aut omnino non uenam
 secabis, aut parum detrahes: omnino quidem non
 ætatis tempore & in reliquis eiusdem ordinis: pas-
 rum uero, aliis temporibus ac reliquis constitutio-
 nibus. Proinde aliqui in animi deliquium collapsi in
 ipsis medicorum manibus, non sunt reuocati. quare
 si quis euacuasset citra uirium dissolutionem, non pe-
 rissent. Aliqui uero per omnem deinceps uitam, totũ
 corporis temperamentum frigidius habuerunt,
 propter immodicam euacuationem, ut quidam in ma-
 lo corpore ac habitu uitam degerint: quidam uero
 ex hoc ipso perniciosi morbis correpti sint, ab aqua
 inter cutem, & erectæ ceruicis spiratione, hepatisq;
 ac uentris debilitate, & semi sideratione. optimum
 igitur est quemadmodum nos semper facere uidi-
 sti non dierum numero animum aduertere, neque so-
 li multitudine, sed uirium robori, in omnibus quidem
 uerum

uerum maxime in continentibus febribus, si enim uires conferuentur, non solum sexta ac septima, sed etiam sequentibus diebus uenam secabis.

De frigida aquæ exhibitione. Cap. LXXII.

Si aliquando coactus fueris curare ægrotum, qui nõ solũ antea uenæ secundæ auxiliũ omisit, sed etiam nunc aut propter timiditatẽ egroti, aut cognatorũ sanguinẽ detrahẽre prohibearis: ad frigidaẽ exhibitionem deueniendũ est exacta præscriptione facta, quantũ ex ipsa fieri possit detrimẽtũ. Nam si hoc paruũ uel omnino nullũ futurũ est, danda est in potu frigida sincera quãtum æger eius uoluerit. Tunc autem danda est frigida, quum in urinis uideris concoctionis signa. Neque autem in principio, neque in augmento danda est frigida: sed in ipso uigore totius morbi, ac particularis exacerbationis. Opportuno enim tempore data frigida, corroborat solidarum partium naturam. Corroborata uero natura præattenuatos humores aggreditur, ut bonos quidẽ detineat, inutiles uero eiiciat, aut per uentrẽ, aut per uomitus, aut sudores. Si uero frigida potus fuerit æger tempore sanitatis, ualde cõfidenter frigidam dato ipsa experientia doctus, omnia uiscera frigidaẽ familiaritatẽ sustinere. Si. n. omnino aliqua pars adeo frigida esset, ut ab ipsa læderetur, sanitas itaq; tẽpore euidens detrimẽtum ostendisset. Quũ autem nulla pars in sanitate læsa sit, ne in febre quidẽ lædi poterit, quum maximum propugnaculũ habeat in profundo ardentis caloris multitudinem. Quapropter his qui modicũ sanguinem, & minimũ carnis habent frigidaẽ potus periculosior est. Cito. n. ad solidas animalis partes penetrat carnis nudatas. Quapropter etiam habituales febres, neque sincera, neq; multa frigida opus habent. Tenuia. n. sunt in ipsis ac modici sanguinis corpora. Vnde quum magni detrimẽti timor immineat in ineptis, à frigidaẽ exhibitione abstinere

finere oportet, & uti aliis auxiliis, quæ obturationes referant, & multitudinē euacuant, & feruorem febris mitigant. At uero detrimenta ex intempestiuo frigide potu orientia hæc sunt: Viscosos ac crassos humores attenuari ac transpirare frigida impedit. Quare siue inflammatio fuerit in aliquo uiscere, siue ignis sacer, siue indurata, siue mollis ac laxa affectio, frigida potus ad huius sanationē nihil confert: sed euestigio quidē non modicam affert lenitatem, eo quod febrē iam factam extinguit. Manente autem intus causa, quā ex frigida densatū fuerit corpus, aliam febrē accedit priore grauiorem. Atq; hæc quidē detrimenti species contemni poterat. Verū pleriq; debilia habētes uiscera, citius ac facilius à frigida exhibitione læduntur. Quibusdam enim stomachus siue gula adeo fortiter affectus est, ut perdiderit actionē & uix potuerit deglutire: Aliis uenter læsus est, ut uix cōcoquere potuerit: Aliis hepar, ut ex hoc in aquā inter cutē inciderint. Alii colū, aut pulmo, aut rhenes & uesica, aut aliud qd à frigida læsum, debile ad propriā actionem factū est. Quidam ipsorū statim erectæ ceruicis spiratione, aut alto sopore, aut lethargo, aut aurīū abscessu, aut cōuulsionibus, aut tremoribus, aut siderationibus corripiūtur. Et ut in summa dicam: Omne neruorū genus & caput ipsis affigitur. Noui quod formidinē tibi induxerim per ea quæ retuli, ad frigida exhibitionem. Verū uidisti me sæpe ipsa opportune usum esse, & in quibus dare oportet. Et semper utilitatem assequutū esse, citra ægri læsionem.

Diæta in febribus continentibus. Cap. LXXIII.

Quibus uena secta est, his ego post duas uenæ sectæ horas, semper do modicum ptisanæ succum, & iubeo quiescere. Et postquam ex somnis surrexerint, rursus similiter ptisanæ succum exhibeo, & in hoc perseuero usq; ad tertiam diem. Quarta ferē semper in balneum duco. Tales enim opportune uena secta uiribus robustis, &

S E R M O

stis, & ad animi deliquium euacuat, necessario sequitur non longe postea uentris secessus, attenuatis uide licet humoribus, & leuatis ac corroboratis uiribus. Aliquando uero etiam bilis uomitus. Ad quæ statim etiã humiditates per totum corpus aut sudores succedunt. Quare confideter hos lauato quarta die. At uero tempus exhibendi cibi in febribus continentibus, tum his quæ iam relata sunt, tum his quæ postea referentur, quæ sanè unam solũ ab initio usq; ad finem exacerbationem habent est bona ægri tolerantia & cõsuetudo. Tunc enim ipsis cibi dandi sunt, quãdo tolerantissimi sibiipsis esse uidentur. Et illo præsertim tẽpore diei, in quo etiam prius morè accipiendi cibi habuerunt: maxime enim toleranter pertulerint cibos isto tempore acceptos. Robustis igitur uiribus, & dum uigor morbi breui expectatur, tenuissimo uictu uti licet. Vbi uero uires ægre sunt, non licet tenui uictu uti, citra magnum detrimentum. Quare alimentis tantum apponendum est, quantum roboris uiribus detractum est.

Vniuersalis doctrina de febribus putredinis. Cap. LXXIII.

Transpirationis angustia ac impedimentũ meatuum obscurorum totius corporis obturationem facit, per quos fumose & fuliginose superfuitates quotidie transpirant. At obturationis affectio quum parua fuerit, & probe tractata, diariam febrem efficit. Quum autem siue propter magnitudinẽ, siue imperitiam Medicorũ cõsuetum diariarũ tempus excesserit, aut cõtinentem, aut aliã quandã ob humorũ putrefactionẽ accendit febrem. At uero transpiratio multiformiter impeditur, & dum densantur meatus propter siccitatẽ, aut adstrictionem cutis, & dum obturantur propter multitudinem & crassitudinem ac uiscositatem humorũ. Dum itaq; quotidie fumosarum ac fuliginosarum superfuitatum transpiratio impeditur, naturalis in nobis calor affligitur.

affigitur. Alius uero præter naturam corporibus accedens, primū humores propter humiditatem putrefacit ac corrūpit. Progressū uero tēporis etiā pinguēdinem ac carnem, & ipsa solida corpora inuadit. Est autem putrefactio essentię putrescentis corporis ad corruptionem transmutatio, à calore præter naturā fiens. Putrescentes igitur humores, aut intra uasa arctati, cōtinuas, & nunquam intermittentes usq; ad perfectam morbi solutionē febres efficiunt: aut per totū corpus delati, & extra uasa elapsi, quandam febrem per circuitum accedentem, & interualla habentē accendunt, uelut tertianam, quartanā, quotidianam, aut aliam consimilem. Causa uero cur non excidant extra uasa humores in febribus continuis, est aut multitudo, aut crassitudo, aut uiscositas ipsorū. Quemadmodū igitur dum inanimata corpora putrescunt, primū abiicimus ex ipsis quæ iam putruerunt, deinde reliquū in aere frigido suspēdimus, & perspirationes perfrigerātes molimur. Eodem modo sanabimus in humanis corporibus putrefactionem, quod quidem iam corruptum est omnimodo euacuantes. Reliquum uero gestationibus moderatis & transpirationibus perfrigerantibus, ad exactam ac naturalē proportionem reducentes. Proinde ubi prius de non intermittibus febribus tractauerimus, mentionem faciemus deinceps & reliquarum.

De febribus putridis. Cap. LXXV.

Quū in omnibus uasis, & præsertim maximis, circa alas ac inguina, ac cōsimilibus, sanguis calidior æqualiter redundans putruerit, febrem putridam continentem efficit. Plerunq; uero in corporibus multi sanguinis ac carnosus, & denso habitu præditis, & superfluitatibus calidis refertis hæc generatur. Proinde his iam febrilentibus pulsus maximus & æqualis ac uehemens est, & qui cōpagem arteriæ neq; duriorē, neq; molliorem habet. Ad tātam uero uelocitatē ac densitatē uenit, ad

*putro, modo
quid sit*

notay

putrescit

S E R M O

nit, ad quantā magnitudinē ipsa febris uenit. Atq; hæc quidem ambabus cōmunia sunt, huic uidelicet, & prædiste continenti citra putrefactionem febrī. Verū huic præcipua putrefactionis signa in urinis, & pulsibus, & caloris specie adsunt. Curatio uero harum febrium, in utroq; genere communicat, tum in eo quod cū putrefactione, tum eo quod sine hac est. At essentia quidem & uniuersa ipsarum natura, ex genere putridarum est. Verum quatenus una est tota ipsarum exacerbatio, ab initio usq; ad totius morbi solutionem, eatenus communicat tum continenti absque putrefactione. Oportet itaq; etiam curationem ipsis in hoc solum cum illis continentibus communem esse. Per alia uero omnia bifariam secari, ita ut quosdam medendi scopos ex genere putridarum accipiamus, quosdam uero ex propria ipsarū essentia. Sanguis enim est qui in hac febre putrefactionem suscepit. Sic uero etiam alias distemperentias putrefactorū humorum sanare conuenit, indicationem partim à putrefactione sumendo, partim à propria uniuscuiusque differentia, uelut pituita, aut utraq; bile. Quandoquidem igitur putridarū febrium septem subiecta sunt præter naturam, à quibus indicationes sumuntur, nempe copia humorum, & crassitudo, & uiscositas, & obturatio, & transpirantiū suppressio, & putrefactio, & febris non habens interuallum, unamquaq; sanè ex relatis affectionem sanare oportet per contraria. Copiam per euacuationem. Crassitudinem per secantia. Viscositatē per extergentia. Obturationem, aperientibus. Transpirantiū suppressionem, siquidem propter constrictionē cutis facta est, per diffundentia. Si uero propter densitatē, per rarefacientia. Deinde putrefactionem, extergētibus & alterantibus, ac transmutantibus. Febrē autem, per frigefacientia. Quum igitur uires fuerint fortes, uena & his secanda est, nisi cruditas uentris, aut alterius cuiusdam partis prohibeat

ex qat. ii
methodi
13°

extenuatione

in diuini

prohibeat, uelut antea dictum est. Nam ex his quæ de illis diximus: cōsiderare oportet conuenientia etiã de his, quandoquidem uero neq; obturatio neq; putrefactio curari potest per solam uenæ sectionem, quã aliis auxiliis opus habeãt reseruare aliquid sanguinis oportet ad curationis tempus, ut ne necessitas aliqua ingruat, ob inopiam, intempestiue nutriendi. Quantum enim ad talem febrem attinet omnino non nutrire oportet: Quantum uero ad sanguinis euacuationem, nutrire opus erit. Quare ex duobus alterum necessarium erit, ut aut nutriendes febrem augeamus: aut nõ nutriendes: uires dissoluamus. Melius igitur uelut dictum est, relinquere sanguinis proprium alimentum animalis partibus. Et ipsum contentum esse modicis prohibitionum exhibitionibus, uelut sunt pitana & aqua multa, quibus ut medicamentis magis quã alimentis opus habemus. Si uero ob aliquam causam relictum fuerit uenę sectionis auxilium: homini per tenuem uisum connutrito, quum iam concocti fuerint humores, crassitudo ipsarum fuerit præattenuata, febre in uigore existente, dabimus frigidam aquam, uelut in superioribus continentibus febribus, nisi quid ex illic relictis prohibeat exhibitionem. Quod si uero etiam frigidę potionis auxilium fuerit relictum, aliis auxiliis utendum est, quæ obturationes aperiunt, & multitudinem euacuant, & feruorem mitigant, uelut antea dictum est, & deinceps consequenter referetur.

Communis dixta omnium febrium putridarum. Cap. LXXVI.

In omnibus putridis febribus in communi putrefactos humores expurgare oportet, per urinam & uentrem ac sudores. Hoc enim commune est omni putredini. Si uero aliquando sua sponte ad os uentris impetum fecerint per uomitus euacuentur. Alioqui non oportet egre uomentes præter naturam irritare, ut ne

A E T .

ff uires

S E R M O

uires oris uentris exoluantur, quibus maxime in mor-
bis opus habemus. Eligenda uero sunt quæ citra cale-
factionē ac resiccationē prædictas euacuationes per-
ficere possunt: Velut est ptisanæ succus, & aqua mulsa,
acetum mullum simplicissimum, & fauorū mellis elo-
torum cremor, apomeli Græci uocant, & radicis apii
decoctum. Aqua itaq; mulsa ad secandos crassos hu-
mores, & detergēdos uiscosos, & promouendas ex-
cretiones, optima fuerit, in febris ex coarctatiōe ac
putrefactione obortis, & præsertim continentibus pu-
tridis. attamen febrilem calorē auget. Quare si immo-
dica fuerit caliditas ab aqua mulsa abstinendum est,
& utendum ptisanæ succo. Si uero obturationes egre
solubiles esse indicauerimus, acetū mullum dandum
est: quanquam & hoc si quis immodice utatur intesti-
na radit, & tulsim mouet, & neruosas partes lædit, ut
difficile sit reperire tale auxilium, quod nihil lædens
multū proficit. atq; hoc cōtingit propter complexū af-
fectionum præter naturā in corpore. Quapropter his
qui facile à quacunq; re exhibita læduntur, melius est
ut ptisanæ succo utantur donec ualidius alimētum ac-
cipere possint. At si alius nō egerat, aqua mulsa cum
solo oleo infusa eluatur, totū uero corpus forinsecus
ante euacuationem discussorius diffare non oportet,
post euacuationem uero discussorius uti licet. Pharma-
cis autem utendum est tepidam caliditatem habentibus,
uelut est oleum chamæmelinū. & in hoc tempo-
re, inter discutiendum inquam, etiā uinum aquosum
potum omnes excretiones mouet. Concoctione uero
manifesta in urinis apparente, etiā lauare licet, dul-
cis & potabilis aquæ balneo.

De febris continuis. Cap. LXXVII.

Febres continuæ eiusdem generis sunt cum inter-
mittentibus siue interpolatis. Eiusdem autem generis
dico cū tertiana exquisita, febrem ardentem (causum
Græcis

*vinum aquosum
in corpore
quid agat*

Græcis dictam) exquisitam, & cum quotidiana, eam
 quæ quotidie exacerbatur, & tamen non intermittit.
 Nam & febris ardens omnes alias exquisitæ tertianæ
 notas seruat, & in hoc solū ab illa differt, quod cum ri
 gore non irruit neq; intermittit. Et quæ quotidie exa
 cerbatur, similiter omnes notas habet cū quotidiana.
 In eo uero quod non intermittit, eisdem cum illa ge
 neris est. Eodem modo etiam quæ per quartam exa
 cerbatur, non autem intermittit, eiusdem generis est cū
 quartanis. Et manifestum est quod neq; rigor exacer
 bationes præcedit, neque sudor consequitur in hac fe
 bre, quemadmodū neq; in febre ardente. In febre ar
 dente rigor superueniens soluit ægritudinem. Differt
 autē febris ardens à continente putrida, eo quod hæc
 ex sanguine putrefacto cōstat, & à principio usq; in
 finem unam habet exacerbationem. Febris autem ar
 dens ex flaua bile putrescente incenditur; & alternis
 diebus exacerbatur, & quandam habet febris imminu
 tionem ac uelut remissionem. Continens uero putri
 da similis manet usque ad solutionem.

Cura febris ardentis. Philumeni.

Cap. LXXVIII.

Est igitur febris ex flaua bile putrefacta incensa, cō
 tinua ardentissima, & neque medicis, neque ægris bo
 num ordinē exhibet. Lingua enim in his arida est &
 nigra ac aspera. Morsus item uentris, ac fitis intole
 rabilis, & uigiliæ. Aliquando etiam delirium. Primū
 itaque leniter ac blande hanc febrem aggredi opor
 tet. Vbi uero concoctionis signa apparuerint in urinis
 & morbus iam uiguerit: acrius instare, & ad frigidæ
 potum accedere. Nisi & hic aliquid prohibeat, ex his
 quæ de continentibus febribus relata sunt. Prima uero
 auxilia in febre ardenti sunt: Decubitus in locis frigi
 dis, qui ad purū aerem patent ac perflātur. Stratū mol
 le & sæpius renouatum, amicula assidue permutata,

ff 3 & sa

& fatis gracilia & non sordida. Lectus sit abunde am-
 plus, quo possint membra calefacta subinde ad alias
 atq; alias eius partes trāsferri. Et per stibellū aer ignis
 uior cōcitetur. Epithemata conueniunt pectori ac sto-
 macho imposta, palmulæ cū uino & rosaceo aut me-
 lino tritæ. Sunt & frigefacientia comoda, uelut sunt
 pampini uitis triti, seris, poligonum, plantago, ramēta
 cucurbitæ, lactuca, rumex acutus. Singulis autem am-
 misceantur micæ panis præmadefactæ, aut polentæ.
 Oportet tamen assiduos horum usus deuitare. At ue-
 ro paniculi linei cōplicati moderate graciles aqua &
 oleo calido imbutæ, & pectori ac stomacho imposi-
 tæ, ardentem febrem mirifice mitigāt. Sed & aqua &
 oleum calidū, aut aqua & oleū rosaceum, ex alto in
 pectus delata per lanæ manipulum, uehementiam ar-
 doris facile obtundunt. Oportet autem abunde calidā
 esse aquam & oleum, aut aquam & rosaceum. Tepida
 enim partium firmitatem exoluunt. Si uero parum ni-
 tri his ammixtū fuerit, sudores excludere poterint. In
 ardentissimis autem febribus etiam aceti parum am-
 miscēdum est. nam & hoc quod debet facit. Cibi por-
 ro offerendi sunt humidissimi, & nihil acre habentes,
 uelut sunt lactuce, caules cū posca aquosa seruefacti, &
 cucurbitæ similiter cū posca. Sed & prisanæ succus te-
 nuior dandus est absq; sale, aut alio additamento. Et
 aliquādo post cibum aquā frigidam cochlearii unius
 aut duorum mensura absorbeant. Aut sit potius ipso-
 rum potus in totum lactei teporis. Sed & aqua frigi-
 da fracta colluenda ac gargarisanda præbeat. Et ro-
 sarum succi cochlearium absorptum stomachum refri-
 gerat. Quin & alia animi oblectamenta procurentur.
 Folia uitis uiridia, item myrti ac rosarum per pauimē-
 tum spargantur: & aqua frigida frequenter irroretur.
 Et aque salientes in uicinia sonum edant. Tēpus autē
 frigefacientium epithematum ac similiū, est uigor
 exacerō

Tepida
 & metho
 di

exacerbationis . Nam in principis ac augmentis exacer-
 bationū, dum adhuc inæqualiter affectū est, & caliditas
 circa uiscera residet, si hæc adhibeantur, diffundunt
 quidem sensum, uerum repellentia caliditate in
 profundū, maius detrimentum inducunt, in cluso intus
 feruido calore, & rursus febrem ardentiolem efficien-
 te . At in uigore exacerbationum, expāssa caliditate
 per totū corpus, facile extingui poterit ea quæ adhuc
 reliqua est circa uiscera. Nam & melius spirātes, & mi-
 nus siticulosi sunt, his in tempore adhibitis. Et ipsorū
 roscido uapore excluso, ad somnum conuertuntur.
 Cæterum instante iam uigore totius morbi, & nullo
 prohibente ex his quæ in continenti febre relata sunt,
 tempus iam est frigidæ exhibendæ . In quibus igitur
 confidimus, nullum ex uisceribus, neq; caput, uelut dis-
 stum est, lesionem incursum, sinceram sanè frigidam
 exhibemus. In quibus uero metus est, atq; is uel mini-
 mus impedimento est, pro prima uice fractum exhibeo
 bimus potū siue frigidā. Frangitur autem si quis tempo-
 peratæ aquæ calidæ cyathum unum, ad quinque frigidæ
 puræ sincere ammiscuerit. Atque talis potio suspen-
 sis corporibus exhibetur . Quidam uero olei rosacei
 cyathum frigidæ exhibendæ affundunt, & sic exhibent .
 Ipsum enim rosaceum non ualde frigefacit, & oleositas
 eius corporibus intus oblita, non permittit ipsa à
 frigida aqua lædi. Et simul firmitatem quandam
 exhibet uentri rosaceum, & lubricitatem, propter
 oleositatem. Quidam pro rosaceo, melinū exhibent.
 Porrò balneum illis solum conuenit in ardenti febre,
 qui citra tumorem aliquem inflammatum, aut erysipe-
 latū ægrotant, ubi concoctionis signa apparuerint in
 urinis. Quod si quis iuuenis sit carnosus, tempore estatis
 & constitutione calida ac sicca, febre in uigore existente,
 & cōcoctione in urinis apparente, citra uisceris
 alicuius inflammationem, & in lauacrū frigidæ notatum

S E R M O

toriam seipsum iniiciat, atq; natet, sudores utiq; commouerit. Si uero etiam ad frigidæ balneum aduersus fuerit, ualde confidenter hoc auxilio utatur. Quibusdam enim statim uenter biliosa egessit. At si moderata est febris, & uires robustæ, unâ cum concoctionis signis, profunt ipsis balnea dulcium ac temperatarum aquarum, & ex ungentis chamæmelinum, præsertim si aer ambiens, frigidus fuerit. Nam si aliquando contigerit, ut frigidus existente ambiente æger fortiter à febre exuratur, modicam salutis spem de ipso habere oportet. Si uero neque concoctionis signa affuerint, in tali aeris statu, neque uires fortes habere apparuerit, talem seruari impossibile est. Quare neque lauabis ipsum, neque inunges rarefacientibus medicamentis, neque uinum dabis neque frigidam. In quibus enim desperata est salus, uanū est auxilia multos seruantia imperitorū calumniæ exponere. Proinde ego sanè Medicos quosdā noui methodi ignaros, qui imitati sunt ea quæ à nobis fieri solent, & usi sunt his auxiliis, in his qui penitus mortui fuerunt, & neq; quicquam profecisse, & opportunum ipsorum usum suspectū ac horrendum fecisse. At nos & temporum occasiones, & auxilia describimus, in his qui seruari possunt. Nam qui incurabiles sunt ægri, his neque occasio, neque auxilia commodant.

Tertianæ exquisitæ dinotio. Cap. LXXIX.

Febris tertiana exquisita in corporibus natura bilio floribus omnino consistit, & in ætate uigoris, & maxime tempore æstiuo, & in locis calidis ac siccis temperamento, & in tali ambientis nos aeris statu. Sed & uitæ in laboribus, & curis, ac uigilis, ardoribusq; & pauco alimento, eoq; calido & sicco. Et immodicus calefacientium ac siccantium potionū ac medicamentorum usus, apta sunt ad febrem tertianam. Quæ igitur signatur tertiana, ex flaua bile putrefacta, ac mo-
ra, &

ta, & extra uasa lata, statim à principio rigorem insignem inducit, qui à quartanæ febris rigore in hoc differt, quod in tertianis pungi ac uulnerari corpus uideatur. Nam in quartanis inuasio uehementem perfrigerationem habet, & magis in profundo. Quotidianam uero neque rigor omnino præcedit, sed magis circumfrigesunt. Est etiam in tertianis febribus ordo pulsuum exquisitus & æqualitas. Excitatur autem in progressibus exacerbationū pulsus ipse ad uehementiam ac magnitudinem & densitatem. Sitim etiam inducit tertiana, maxime in uigore, & hominem exurit, ut se denudet & abiiciat uestitum, & magnum ac densum spiritum ducat, & uelut flammam quandam efflet, & frigidam bibere expetat. Et paulo post calor æqualiter per totum corpus extenditur. Quod si etiam manum inieceris corpori, iuxta primum cōtactum calor multus & acris occurrit qui uelut cum uapore quodam affertur. Vincitur autem paulo post à manu, & sanè iam etiam bibere tempus est ægro, atque ubi bibit, statim multitudinem calidi uaporis per cutem remittit, prænuntiam sudoris, & uomitus bilis apparet, & aliquando etiam uenter egerit. Urinæ uero his sunt biliosæ & subfuluæ ac subflauæ, & moderate crassæ, & paulo post aut nubeculam albam, aut quiddam in medio pendens bonum efficiunt. At si fuluiores fuerint urinæ, & neque quid in medio pendens, neque nubecula, in primo circuitu apparuerit, ad septem circuitus extendetur morbus. Verum exquisita tertiana quæ in prima die ostendit in urinis subsidentiam albam ac leuem, & æqualem, tertium circuitum non transgredietur. Hæc febris in integram febris quietem desinit post exacerbationem, uniuersum exacerbationis tempus duodecim horarum ad summum faciens, & non plurium. Atque hanc exquisitam tertianam nominamus. Quæ uero diuturniorem habuerit exacerbat

forum extremas partes dare conuenit. Sorbendi sunt etiam ouorū uitelli, & fructus gustandi non ægre conuocostiles. Abstinentum uero ab omnibus dulcibus & acribus, & salis, nidorosisq; ac uirosis eduliis ac potibus. Et à ueteribus ac natura calidis uinis.

Tertianæ spurix curatio. Cap. LXXXI.

In non exquisitis tertianis, neq; lauare statim ab initio bonum est, sed quando iam apparuerint signa coctionis: neque quotidie nutrire, sed satis est alternis. Quies autem & calefactio præcordiorum ipsis coctio cit & sorbitiones cooctu faciliores. Infusa item infero ni uentris non ualde mollia. Et si sanguinis detractio ne opus habuerint, neq; hæc relinquatur, sed statim ab initio distinctione facta, uelut in Sermone de uenæ sectione dictum est, moderatus sanguis auferatur, quantum in præsens satis est. Totus uero diætæ status non frigefaciens & humectans sit in totum, uelut in tertianis exquisitis, sed etiam quid de incisorio ac calefactio modo assumat: nimirum uelut crassiore bile subiecta, & non ualde calidiore. Maxime uero cõtulerit ipsis pitisanæ succus, iniecto pipere & hyllopo aut origano. Sed & nardi spicam cū aqua mulsa, coctam bibendam dato. Et alia quoq; quæ urinã cient, præterquam extreme calefacientia ac siccantia. Maxime quoq; absinthii cremor assidue dandus est post septimã diem. Sed & acetum mussum multis profuit potum. Et aliud quod lene purgatoriũ, bona concoctione in urinis apparente. At uero uomitus ab accepto cibo, usq; adeo comodus est his qui in hac febre perseuerant: ut multos nouerim statim perfecte liberatos ex huius usu.

De hemitritæo, hoc est, semitertiana.

Cap.

LXXXII.

Febris semitertiana appellata, fit pituita putrefacta ad putrefactum amaræ bilis humorem ammixta, & est ex duabus febribus composita, quotidiana enim cum

circum

circumfrigeſatione irruente, tertiana uero cum rigore, febris ex ambabus mixta, horrorem inducit, & de rigore quidem minus, plus autem de frigeſatione, id quod extremitatibus permixtis contingit. Itaque neque abſonum nomen huic febrī impoſuerunt qui hæmitæritæum dixerunt. Duplex eſt autem modus generationis eius. Aut ſtatim ab initio utriuſque inter ſe re coincidentibus: Aut ſtatim ab initio utriuſque inter ſe permixtis. Quum igitur tertiana prædominatur horridior febris fit, & iuxta acceſſionem etiam aliquid rigoris aſſumit. Statim uero talis etiam calidior eſt & æſtuoſior, & quendam bilis uomitū, aut egeſtionē, aut ſudorē inducit. Vbi uero altera pituitioſior febris præualet, prædominatur quidē frigiditas extremitatū, uerum modici ſunt horrores: & non ſunt ſticuloſi, neque æſtuoſi. At ubi æquales magnitudine fuerint, & tertiana interpellata, & quotidiana cōtinua, inuaſio quidem exacerbationis cū horrore cōtingit. Et quum pituitioſa febris dominatur, contractiones ſiunt ac horrores. Quum autem biliōſa febris præualuerit, acruatim incaleſcunt. Atque hæc quidem eſt ſemitertiana exquiſita, ex tertiana intermittente & quotidiana continua compoſita, ambarū februm temperatura æquali exiſtente. Cæterum ſemitertiana non exquiſita, aut biliōſum humorem habet, aut pituitioſum. Quum igitur ex utriuſque relatis humoribus ſemitertiana febris conſequetur, etiam curationem mixtam eſſe conuenit. Quare ex his quæ de tertiana relata ſunt, & ex his quæ de quotidiana dicuntur, curationem componere oportet.

Quartanæ exquiſitæ dinotio. Cap. LXXXIII.

Quartana exquiſita omnem ætatem inuadit, præcipue tamen inclinatam. Hippocrates autem in libro de ſeptenario, uigoris ætatē dixit. Idem aſſerere uidetur, eundem hominem non bis quartanā febrem incidere, Verba eius ſunt. Primū quidem quartana febre idem homo

homo bis neq; capitur, neq; unquam captus est, neq;
 de cætero corripietur, si semel sanus fiat, & hoc pro
 pterea: Iuxta propriam uniuscuiusq; hominis naturã,
 & ætatem uigoris cõtingit. Necesse enim est uigentem
 hominis naturam in hoc tẽpore quartana febre corri
 pi. Præterito autem uigore exolutam esse à quartana,
 & ab inuasiõne. At uero naturæ corporũ magis atrabi
 liariæ hanc febrem perferunt, & ex temporibus Au
 tumnus, & præsertim ubi ipse seipso fuerit frigidior ac
 sicciõs, & inæqualis. Edulia item ac potiones, & totus
 uitæ uictus siccus & frigidus tẽpore existẽs, quartana
 rum febrium signũ est: Et lienes aucti. Hæc autẽ febris
 nõ statim à prima die omnino irruit cum rigore. Sed
 aliquando ex aliis in hanc fit transmutatio, ex his quæ
 erroneæ ac inordinatæ uocantur. Verũ in progressu ri
 gor accedit, & cũ augete etia rigore augetur. Sen
 sus autẽ ægrotis contingit, nõ uelut pungatur & stima
 letur cutis, uelut in tertianis contingit, sed & perfrige
 rantur uehementer, & uelut franguntur usq; ad ossa.
 Proinde audire est ægros dicentes, quod ossiũ lasitu
 dine tenentur, & carnem cõfringi imaginantur. Puls
 sus porro sunt parui, obscuri, ac tardi & rari in princi
 piis accessionũ, uelut in nulla alia affectiõne. Etenim
 iuxta inuasiõnes quartanarũ arteria tibi ligata esse ui
 debitur, & introrsum retrahi, ac prohiberi à regressu.
 Quare etia si iuuenis fuerit æger, tamẽ senilis extreme
 ætatis motũ arteriæ imitatur. Si. n. ægrotantis naturalẽ
 pulsus noueris, aut in principio exacerbationis alte
 rius morbi affueris, nihil aliud expectaueris quo min
 pronuncies, irruentẽ à principio febrẽ quartanam esse
 adeo immensa quædã mutatio pulsus ad raritatẽ ac
 tarditatẽ fit. Urinæ uero his in principio quidem albæ
 ac tenues & aquosæ, nimirũ propter materiæ crassitu
 dinẽ percolatæ. Progrediente uero morbo, pro ratio
 ne coloratiores fiunt, & subsidentiã habent crassam.

Sequitur

hunc conuulsi
 iussu q. quartana
 bis detentis

rigor quar
 tana

pulsus conu

urina

Sequitur aut̄ sudorum copia circa exacerbationis declinationem. Ex Rufo. Quartanæ igitur à splene initium fumentes, diuturniores sunt. Fiunt autem manifestæ ex colore, & cruditatibus, & quod uenter nõ facile egerit, & ex splenis tumore, & quod ad sinistrã marginis se reclinent. Est autem periculũ ne progressũ temporis etiam in aquam inter cutem incidant. At uero propter hepar inflammatum quartanarii, coloris sunt albicantis, & toto corpore tumidi, & urinæ his sunt ualde rubræ, sandaracham referentes. Et ad contactum tumor dextri præcordii occurrit. Et hi etiam magis difficulter spirant quàm splenicĩ, & subtusiant, & postremum in hydropem ineuitabilem delabuntur.

Quartanæ curatio. Cap. LXXXIII.

In principio igitur moderate ac leniter tractandi qui ex quartana febre laborant, ita ut neq; medicamentum aliquod forte adhibeamus, neq; euacuationem, nisi sanè sanguis ualde abundare uideatur. Tũc enim moderate sanguinẽ auferre oportet. Et si diducta uena sanguis fluens niger ac crassius fuerit, confidenter euacuat: Talis autem in splenicis maxime reperitur. Vbi uero flauus ac tenuis apparuerit, statim cohibe. Secunda est autem uena, aut interna, aut media, in sinistro cubito, si splenicus fuerit homo: Aut in dextro, si circa hepar fuerit affectio. Diætã uero sit status experts, & bona. Venter autẽ molliatur quantum eius fieri potest, per cõsuetos cibos. Si uero hi nihil profecerint, insulis per clysterem utendũ est, primũ quidem mollibus, postea acribus. Prohibendæ sunt carnes porcinæ, & oēs uiscosæ ac tardi trástitus. Itẽ frigida ac humida edulia omnia. Vinũ utendũ est pauco, albo, & tenui, ac moderate calido, uolucris aut montanis. Et piscibus mollis carnis, ac facilis cõcoctionis, & nihil uiscosum habẽtibus. Utendum est etiã falsamentis ac sinapi. Et per dies aliquot accipiendũ est pharmacũ ex tribus piperis generibus, & diosporo

& diospoliticum appellatum. Et si piper solum tritum
 quotidie acceperint, recte utiq; fecerint. A frictionibus
 autem & deambulationibus & aliis consuetis, non pe-
 nitus arceantur. A balneis uero abstineant frictionibus
 contenti, quæ ualde profunt. Et si breuis fuerit ac, non
 ualde uiolenta quartana: nõ malũ fuerit in intermediis
 diebus consueta exercitia contingere. Atq; hæc quidẽ
 in principio ac augmento facienda sunt. In uigore ue-
 ro morbi tenuiore uictu utendum est, & iubendi sunt
 ægri diu quiescere, & uisceribus prospiciendum est, &
 adhibitis fomentis ac cataplasmatis mollire ac laxare
 potentibus, & status dissoluere. Talia uero sunt, farina
 ordeacea, & semen liniris, cuminum, chamæpitys, &
 ruta, in aqua mulsa cocta. Oleum quoque à fomento
 cataplasmati miscendum est. Oportet autem primum
 olei fotu per paucos dies irrigare, atque ita cataplas-
 matis uti, in die uidelicet adhibitis, si æger ferat. Epi-
 thematis autem utendum est polyarchio, & eo quod
 ex styrace paratur, & similibus. Consequenter autem
 etiã urinam cientibus utendum est. Et aqua mulsa in
 potu exhibenda, in qua cocta est ruta & anethum.
 Quod si concoctionis morbi signa euidenter apparue-
 rint, confidendum est statim pharmacis humores ni-
 gros euacuantibus, & non semel, sed sæpius, si opus
 fuerit. Conuenit autem Epithymũ quartanis potum,
 & Veratrũ nigrũ maxime prodest, eo quod citra mor-
 lestiã euacuat ea quæ molestant. Et uinum dulce in ua-
 tuum colocynthidis calicẽ infusum. Omnibus tamen
 miscendum est apium, aut anisum, aut dauci semen, iu-
 cunditatis gratia. Assidue etiam betæ ac ostreorũ de-
 coctum bibant. Conueniunt his quoque aloedaria
 Oribassii quæ sic habebat. Aloes ʒ. c. spicæ nardi, asari,
 mastiches, croci, xylobalfami, singulorum ʒ. vi. calsiæ
 ʒ. xii. epithymi ʒ. xvi. ueratri nigri exempta medulla
 ʒ. viiii. forma pilulas magnitudine erui cū pulegii de-
 cocto,

S E R M O

costo, & exhibe pro uiribus. Possunt & cum melle co-
cto pilulæ formari. Ego uero etiam ueratrum inter
num adieci. Utendum est & uomitibus à cibo, & à ra-
phanis: si nihil impederit. Plerique enim ipsis assidue
usi: partim perfecte à morbo liberati sunt, partim faci-
le pertulerunt. Nam una cum hoc quod euacuant ea
quæ stomachum infestant, etiam facilius concoquunt
tales. ubi uero nihil iam prohibet, etiam album uera-
trum dandum est, primum quidem raphanis infixum
uelut in Sermone de purgatorijs dictum est, postea ue-
ro etiam ipsum per se. Qui uero uomere non possunt,
his uehementius inferne purgatis dandum est medica-
mentum ex uiperis, theriaca appellatum, & reliqua
quæ ad tales febres laudantur. Inter quæ est & fami-
liare illud nobis omnium probatissimum, quod reci-
pit succi cyrenaici, & piperis, & myrrhe troglodyticæ,
& foliorum rutæ uiridium, singulorū æquales partes.
Singula seorsim leuissime teruntur, & ruta cum melle
trita excipiuntur, sicutque pilulæ, de quibus aliquibus obo-
lus unus alijs duo exhibentur. Aliud Asclepiadæ, hoc
etiam somnum facit, quo etiam ipse utor piperis longi,
mirrhæ troglodyticæ, succi papaueris, castorii, singu-
lorum pares portiones efforma & utere, obolum
unum aut dimidium exhibens cum aceto mulso dua-
bus horis ante accessionem. Aliud ad quartanam fa-
cit & ad arthricos: hoc in quartanis dato prælotis
duabus horis ante accessione drachmę unius pondere
cū aceto mulso. Arthriticis uero cum aqua mulsa. Bitu-
minis unc. una myrrhe troglodyticæ drach. dua, folijs
mentæ uiridibus leuissime tritis excipe, ac utere uelut
prædictum est. Cæterum qui in principijs talium phar-
macorum aliquod exhibuerunt, aut omnino ante uigo-
rem, hi sæpe simplicem quartanam duplicem fecerunt,
aut omnino maiorem ac difficiliorem effecerunt. Aut
duplicem antea triplicem reddiderunt, aut omnino
duas

suas difficiliore ac maiores effecerunt. Noui ego
 quendam medicū qui ausus fuit è tribus quartanis cor
 repto dare theriacam ante morbi uigorē. Deinde aus
 ctis omnibus accidentibus quum febris continua succ
 eelsisset, hominē peremit. Archigenis. Quartana *got p. ad*
 bre laborātibz, inqt Archigenes, trifolii bitumē olē *glutinosam*
 tis seminis drac. una in tribus aque mulsæ cyathis, ex *di quartana*
 hibere soleo. Mirifice etiā ipsi prodest bitumen
 ipsum iudaicum tritum potum cū uino diluto drach
 mæ pondere. Verum pharmacum minime mole
 stum, & sæpe successum sortitum expertus sum ego
 hoc, maxime in quibus splenes tument, & hydrops ini
 tium capit. Hederæ corymbiferæ folia quinque cum
 myrrhæ troglodyticæ magnitudine fabæ trita, in aque
 mulsæ dulcioris hæmina exhibentur. Sed & castor
 rium potum rigores mitigat, & morbosam carnem
 cōsumit, & cōcoctionibus in uenis opitulatur, & segni
 ciem admotum eximit. Ruffi. Absinthii cremor hu
 mores uentrem infestantes deterget, & concoctioni
 auxiliatur. Vnde neque saliuam colligunt qui abs
 inthium bibunt. Mitigat etiā inflammationes hep
 atis ac splenis, & urinas impellit, & menses mulie
 res. At si æger aduetus fuerit, & habitus uentris
 euacuatione gaudeat & mordaces humores secedāt,
 lac recēs multum asininum aut equinum, quibusdam
 dedi, quos magis purgare uolui. Aliis uero caprinum
 propter familiaritatem & parabilitatē. Exhibui autem
 ab initio heminas tres, & progressus sum usq; ad sex.
 Dinde intermisso uno circuitu, similiter à tribus hemi
 nis incepti, & addita quotidie hemina, ad sex progres
 sus sum, & postea detracta quotidie hemina una rur
 sus per duos circuitus quieui. Et simul morbus dissol
 uebatur, & corpus nutriebatur. Oportet autem animal
 boni succi esse, cuius lac exhibemus. Si uero alicui
 non accessit neque nidorosum sit, neque per uentrem
 erumē

erumpit, etiã in suspecta die, sorbitionis loco moderatē dādum est, multo tēpore ante accessionem, & buccellæ panis modicæ superingerendæ. At uero morbo in uigore cōstituto, apparēte manifestissima cōcoctio-
ne, nullo uiscere læso, aduetis tempore sanitatis, etiã aquam frigidam exhibui duarum heminarum mensu-
ra, instante iã prope inuasiōne, & reuera à multis rigo-
rem prohibui, non parū sepe etiam febribus exēptis.
Melius est autem etiam forinsecus calefacere corpus
cyprino aut sicyonio, ante exacerbationes quidem, ut
ne rigeant, sedatis autē exacerbationibus, ut ne ab ex-
tra allabentibus perfrigerētur. Dioscorides porrò di-
cit prodesse his qui quartana tenētur febre, hæc in po-
tu accepta etiam ante accessionem. Plantaginis radi-
ces quatuor, sicce tritæ in uino bibuntur. Verbenacæ
rectæ quartus à terra geniculus tritus cum uino pota-
tur. In tertiana uero tertius radices, item libanotidis
z.i. in uino exhibetur. Quod si oleo illeueris totum
corpus, extremitates autem ex unguento aliquo ad ri-
gores destinato inunxeris, & ægrum contactum quie-
scere fineris, non experietur rigorem.

Quotidianæ febris dinotio. Cap. LXXXV.

Quotidiana febris in pituitosioribus naturis consi-
stit, & tempore hyemis, & in humidioribus ac frigi-
dioribus constitutionibus. Et senes quoque magis in-
festat & pueros, propter edacitatem, & præsertim eos
qui in humidis ac frigidis regionibus degūt, & uitam
Ociosam agunt cum repletionē, atque hoc magis ubi
post cibos assidue balneis utātur, & adhuc multo ma-
gis ubi ipsi cibi natura sunt pituitosiores, & inordina-
tus est ipsorum usus. Hæc igitur febris neque cum ri-
gore irruit statim in prima die, sed temporis progres-
su, non rigor, sed circumfrige factio egre concalescens
ipsis accedit. In pulsibus autē manifesta ordinis confu-
sio, & inæqualitas adest, tēpore irruptionis exacerba-
tionis

tionis præsertim, & uelocitas ac uehementia motus ipsis non adest. Non autè exurit febris hæc ægrotos, neq; densam respirationem facit, neq; crebras efflationes, neq; frigidæ expectentiam excitat. Sed hæc febres minime sicutulosæ sunt. Vomunt autè pituitosa. Et que per uentrè inferne ipsi euacuatur, frigidiora, pallidiora, crudiora, & aquosiora omnino sunt. Exudant autè nequaquam in primis diebus, neq; ad putrefactam febris quietem deueniunt. Albus est ipsorum color. Vri næ albæ & tenues in primis diebus minguntur: postea uero crassæ ac conturbatæ. Hic humor quotidie exacerbat, desinit autè in quietè febris non integrâ, uniuersum tēpus faciens horarū plerunq; octo & decem. Quapropter etiā amphemerina febris a grecis uocatur, de ambabus enim participat, die ac nocte.

Quotidianæ febris curatio. Cap. LXXXVI.

In quotidianæ febris curatione aceto mulso utimur in primis diebus, & his quæ urinas probe impellere possunt. Et tota diætæ forma secandi uim habeat. Circa uigorem uero uentri prospicere oportet, & præsertim ori ipsius. Et postea uomere à cibus & raphanis, & purgatoriis pituitam euacuantibus uti. Reliquam diætæ tam ad communes scopos respectu fato comperies, ut scilicet attenuante diætæ, & pharmacis incisoris ac attenuantibus utaris.

De Epialis febribus. Cap. LXXXVIII.

Prædicti generis, pituitosi inquam, est & febris quæ priuatim à leni afflictione Epiala appellatur, quum simul & febricitant & rigent, & utrunque percipiunt eodem tempore in omni corporis parte. Pituita enim acida, & uitrea appellata, citra febrem quidè, rigorem inducit. Si uero putredo aliqua moderata ipsis accedit, febrem epialam efficit. Si uero amplius putrescat, præcedit quidem rigor, sequitur autem febris, exuperata frigiditate à multitudine caloris, ut omnino non

A E T.

gg appa

S E R M O

appareat iuxta augmēta & uigores exacerbationum. Fortassis autē & pituita uitrea acidā qualitatem habet. Curatio porrò consimilis est his qui quotidiana febre laborant, incisorio curationis modo amplius aucto.

Communia auxilia febrium per circuitum repentium. Dioscoridis. Cap. LXXXVIII.

In communi ad omnem circuitum ac rigores utiliter exhibentur ea quę sudores mouere possunt, & sunt hæc, Seminis smyrnii ꝓ. i. datur potanda ex uino duabus horis ante accessionem. Item aristolochiæ ꝓ. i. & iridis ꝓ. ii. & calaminthes decoctum cū castorii ꝓ. i. in quartanis & quotidianis. Chamędryos item decoctū assidue potatum, quartanam, & quotidianam soluere solet. Caroi quoq; semen, ferulæ semē, uerbasci radix, aut succus cum uino. Aliud, quod ad omnem circuitū, & maxime ad quartanas datur duabus horis ante accessionem. Facit & ad calculosos, ac dysentericos, & stomachicos. Est etiam anxiosus ac desperatis, & lippitibus commodum. Seminis hyoscyami albi, seminis apii, seminis anisi, styracis. singulorum ꝓ. iii. croci ꝓ. x. opii drach. iii. castorii drach. ii. myrrhæ drach. ii. cum aqua ad fabæ ægyptiæ magnitudinem formato, & cū duobus aquæ cyathis exhibeto. Aliud ad omnem circuitū. Aphrodæ. Seminis hyoscyami, myrrhæ trogloditicæ, opii, styracis, singulorum drach. i. croci, zingiberis, aloes, singulorum drach. x. & obolos. iii. excipe mel le, & exhibe nucis ponticæ magnitudine, cum aquæ cyathis. iii. præillitis extremitatibus ac cruribus, & sine ut dormiant. Ego uero etiam castorii drachm. i. adieci, & mirifice uim suam declarauit. Vtere etiam confidenter antidoto præonia, & ea quæ ex sulphure consistat. Miram enim efficaciam habent aduersus omnem circuitum præsertim quartanas ac quotidianas febres. Cæterum quæ trita cum oleo illinuntur, profunt omnibus qui per circuitum exacerbantur, cum rigore, fo-

uent

uent enim corpus, & sudores mouent. Sunt autē hæc.
 Chamæmeli flos tritus, & in pastillos efformatus, ac
 in umbra siccatus, & usus expetente cum oleo tritus
 ac illitus. Semen uiticis cum oleo, semen libanotidis,
 flos salis, nitrum, spuma nitri, baccæ lauri, pyrettrum,
 smyrnii semen, hypericum, calamintha, canchryon, ca-
 storium, conyza, costus, granum cnidium, cum nitro
 oleo & aceto, oleum amygdalinum, cyprinum, irinū,
 gleucinum, chamædrys, staphis agrestis. Asclepiadæ
 unguentum ad accessiones cum rigore. Hoc sæpe ter-
 tianas depuli inquit: spumæ nitri ʒ.ii. myrrhæ drac.ii.
 piperis grana. xx. cere ʒ. iiiii. olei cyprini aut irini, aut
 gleucini, aut amygdalini sexcuncem, liquefacta aridis
 ammisceatur. Vltus est hora ante accessionem. Magis
 autem confricandi sunt pedes, unde horrores initium
 fumere uidentur. Aliud ad tertianas. Crani cnidii, spu-
 mæ nitri, piperis, æquales portiones excipe irino, & ad
 strigmētitiā crassitudinem redige, & utere extremi-
 tates leniter confricans. Hoc medicamentum sudores
 ciet, & per duos aut tres circuitus sanitatem reducit.
 Aliud, ad quartanas, tertianas, ac reliquos circuitus.
 Myrrhæ ʒ. viii. cassiæ ʒ. x. piperis ʒ. xii. staphidis agrestis
 ʒ. iii. nitri ʒ. iiiii. ceræ sexcuncē. Cyprini aut alterius talis
 lib. i. Myrrham uino dilue, & staphidem reliqua cōtum-
 de ac cribra, & cum myrrha tere, ac cerato affuso exci-
 pe. Vltus autem tempore pharmacum cum pari cyprini
 ni portione illine.

De ignis sacri circa uiscera affectionibus.

Cap.

LXXXIX.

Fiunt aliquando ignis sacri affectiones circa aliqua
 uiscera, febrem ardentem ac habitualement inducentes.
 Et si quidem circa uentrem fuerit ignis sacer, erysipe-
 las græcis appellatus, febrem ex his accensam lypiriā
 nominant. Si uero circa hepar, urētem siue fumolam.
 Si circa pulmonem, algidam. Talis autem febris friv-

gg 2 gefaciens

S E R M O

gefacientibus ac humectantibus opus habet edulii ac
 potibus, & his quæ extrinsecus imponuntur. Quæ igitur
 febris habitualis aliū morbū ammixtū non habet
 balneo indiget, quemadmodū etiā aliæ omnes calidi-
 tates ac siccitates. Si uero affectio fuerit circa uiscera
 ignis sacri, à balneo quidem abstinere oportet in to-
 tum. frigida uero in uigore morbi utendum est contē-
 tiosa, sic autem appellare solemus quum semel frigi-
 dissimam & multam damus. Ante uigorem autē frigi-
 da non est danda, nisi ab ægroto cogamur, cui mos
 sit frigidam bibere, & qui sitim non ferat. At forinse-
 cus imponenda sunt frigefacientia: & si nihil profece-
 rint, tunc etiam frigida potus exhibeatur, aut edulia
 potius frigefacientia. conueniunt autē maxime lactu-
 cæ humidæ ac dulces, pura frigida elotæ. Atq; sic qui-
 dem acceptæ optimæ sunt. Si uero opus fuerit aliquā-
 do ad præces ægrorum, in suauitatem ipsarum mitiga-
 re, acetum multæ aquæ frigida ammixtum, ad intinctū
 cōcedemus. Sit autem acetū exacte separatū ab omni
 uinosa qualitate. Forinsecus autem etiam ipse lactucæ
 succus aptus est. Immo etiā semperuiui, & intybi, por-
 tulacæ, atriplicis, solaniq; ac plātaginis, cum pane siccō
 trito, & modico bono rosaceo, & his quæ similiter re-
 siccant. Optimum uero est id quo nos utimur, iuxta
 uuarum acerbarum tempus: expressum enim ipsarum
 liquorem, in mortarium conuicimus, cum portulacis
 uiridibus tūdimus, & utrunq; liquorē in uas mittimus
 osculumq; eius diligenter obturamus, atque sic uas in
 aquam immittimus. Melius autem est etiam niue uas
 obruere. Vt ut tempore polētam tenuissimam
 ammiscuo, & postea subigo ut liquidius euadat medi-
 camētum, idq; duplici linteolo infarctum præcordiis
 impono: non immorari sino, sed ubi tepidum factum
 fuerit tollo, ac alterum impono. Atq; hoc semper con-
 sequēter facio, donec æger sentiat profunditatē quo-
 dam

dam modo perfrigeratam, & à siti liberetur. Ammiscemus autem aliquando etiam oleum omphacinum aut rosaceum, ubi circa præcordia fuerit ignis facer, inflammationis naturam habens. Vidi mulierem supinâ decumbentem in terra & uoce destitutam, habentemq; pulsum formicantem, unâ cū manuum ac pedum perfrigeratione. Putabam autem calidam esse affectionē. Nam simul cum relatis pessimis signis, densiorem uis debam respirationem factam. Hoc autem signum est magni doloris, ac calidi morbi in præcordiis ac thoracis partibus existentis. Dixit autem quidâ ex astantibus se audisse mulierem dicere, quod arderet eius stomachus, & frigidæ potionis magnam cupiditatem haberet. Quapropter etiam in pauimento jacet, inquit, uenâs frigiditatē. Itaq; consilus dedi ipsi per cochlearium aquam frigidâ, iterum atq; iterum immittens ipsam ori eius uiolenter. Videbâ autem labia ipsius placcide aquâ intus attrahere. Et ratiocinatus ipsam expetere frigidâ potū, propter insitam uentri feruidâ affectionem, rursus amplius exhibui. Post hoc autē oculis quoq; annuere incepit, indicans sic me facere debere. Accepta itaq; confectione ex papaueris capitibus cōstante, diacodion appellata, parū de ea cū uino cnidiæ & aqua frigida, per cochlearium ori infudi. Et ex hoc nimirum paulo post sensim loqui cepit. Quare rursus amplius de hac potione dedi, uino emmeleo pro cnidio accepto, cū modica aqua. Ori itē uentris semper uiuum & lactucâ, cū pane trito & rosaceo imposui. Frigida autē hæc adhibui propter affectionis caliditatē, & tempus æstatis, donec frigiditatem abūdē sentiret.

De colliquatione, Philagrii. Cap. XC.

Colliquatio nominatur quum excernitur quid per uentrem, non ex comestis aut concoctis, sed ex humoribus ex toto corpore in ipsum confluentibus; quod simile quidem est bili quæ assidue per uomitum reii-

citur, ac per uentrem secedit. Differ autem ab ipsa sceleris graueolentia, & quod egestio fuluior apparet, & crassitudinem habet strigementitiam, aliquando etiam oleosam, aut adiposam: Colliquatio autem appellatur hic morbus: quoniam recens compacta essentia pinguedinis ac carnis ab ardentissima febre dissoluitur ac colliquescit. Et ubi iam diuturnum est malum, etiam ipsarum solidarum partium essentia ex parte eliquatur. Quapropter grauissima omnium est hæc febris. Satis autem clarum est quod extingtorius medelis utimur, ita ut ualde frigidam aquam potandam exhibeamus, & cataplasmata & epithemata frigefacientia thoraci ac præcordiis imponamus. Et cibos humefcentes ac frigefacientes demus. Dicitur est autem de his in tractatione de febribus ardentibus. Dicitur item consequenter in sequenti capite.

De febribus quæ in calidis ac ficcis temperaturis fiunt, citra inflammationem ac putrefactionem. Cap. XC I.

Quicumque, temperatura biliosi, & habitu graciles & natura aridi, & stomachum subtili sensu præditum habentes, & qui facile in bilem efferuescit: hi ubi famem aut uigilias pertulerunt, aut nimium delassati sunt, & præsertim in profectione ac æstiuo sole, aut tristitia affecti sunt, aut grauibus curis pressi, prompte ab horroribus ac febribus corripiuntur. Nam habitus in biliosis naturis, ob famem ac omnia relata, facile in bilem efferuescit. Et primum quidem inæqualitatem percipiunt, postea etiã horrorem. Et si quidem in motibus perseuerarint, aut cibum non acceperint, statim febricitant. Mor daces enim humores ac uapores per sensitua corpora delati, horrores ac rigores generant. Et propterea horrete ac densata cute, uelut quæ ex natura in his aridior est, cohibentur fuliginosæ, ac fumosæ superfluitates, antea transpirare solitæ, & sic febrè accendunt, nisi talis

talis cibum accipiendo uelut dixi præuerterit. Ostendi
 autem tibi aliquos qui sic febricitarunt, & maxime qui
 ex longo morbo se recolligebant. Ex quibus uni in fo-
 ro obuiam factus horrore incipiente, introducto ipsi
 in officinam quãdam, panem ex uino diluto exhibui,
 & euestigio horrorẽ sedauì, & febrem prohibui. Alios
 uero in suas domos abire festinantes, in principio hor-
 roris, aut paulo post nutriui. Et in summa, quibus ad-
 huc sunt principii exacerbationũ accidentia in talibus
 temperaturis, his omnibus panem ex uino diluto cito
 exhibui, & horrorem statim sedauì, & febrẽ prohibui.
 Quanto enim citius ipsos nutries, tanto magis febrem
 impiedis. Si uero aliquando paulo tardius ipsos nu-
 triui, febris quidẽ facta non est. Calor autem modicus
 ipsis accedet, ut si diutius moreris nutrire, tali calidita-
 te excalescet, ambiguum ut sit an febrem appellare ip-
 sam oporteat. Si uero duarũ horarũ post horrores initiũ
 facta fuerint, manente adhuc horrore etiam tunc nu-
 trire oportet. Verum prædicere quod febricitabunt hi
 febre non molesta, ad quam exudationes consequen-
 tur. Et hoc factò, & lauare oportet, & rursus nutrire.
 At postquam sedatus est horror, inceptiq; febris cum
 contractione, non amplius nutriendi sunt illo tempo-
 re. Declinante uero exacerbatione statim alantur, & ne
 expectetur donec febris integre quiescat. Datur etiam
 potus aqua calida in uigore amplior. In omnibus, n.
 squalentibus affectionibus nõ cessant exacerbationes,
 priusquam aut balneis, aut alimẽtis humectantibus ri-
 gentur. Quosdam uero etiam declinatione incipiente:
 Alios autẽ uigore exacerbationis instante nutrio. Fa-
 mes enim in his temperaturis, maxime febrientibus,
 non simpliciter nociua est, sed si quid aliud pernicio-
 sa. Aut enim ex fame in ardentis febres incidunt, ex
 quibus si non morte præuenti fuerint, in habitua-
 les delabuntur, & ex his rursus in tabem. Aut statim
 ab initio

S R E M O

ab initio habitualis febris ipsis coincidit. Proinde à principio sic nutrire oportet eos qui talem temperaturam habent. Quum uero aut ex lassitudinibus, aut ira, aut curis pluribus, aut uigilia, aut tristitia, aut ex omnibus simul commissis, corpore uehementer resiccato, febris intulerit, squalidam quidem habens cutem, ardentem autem caliditate, timor profecto est talem hominem habituali febre corripiendum esse, & præsertim in ætate, & sicca ac calida constitutione. Opus igitur habent tales humectantibus ac frigefaciētibus eduliis ac potibus. Qui enim temperatura calidi ac sicci sunt, hi etiam necessario uires debiles habent. Nō enim fieri potest, ut corpus calidū ac siccum, ubi febricitet uires ualidas habeat. Conuenit igitur quàm celerrime per ptisanæ succum, aut sorbitiones ex alica nutrire, & paululū panis insuper exhibere, atq; sic per frigidæ potum agrū curare. Extinguitur enim statim ac sedatur febris perfecte, si non inflamatio aliqua ipsi adest, neq; humorum putrefactio. Si tamen magnum detrimentum futurum coniectaris, exhibitionem eius inhiibe, & per ea quæ extrinsecus corpori adueniunt ac adhibentur, curationem molire. Forinsecus autem adueniunt, aer nos ambiens, & quæcunq; humectare ac frigefacere solent medicamēta. Et ad hæc aquarū dulcium balnea. Si itaq; ambiens nos aer temperatus fuerit, utendum est eo uelut habet, nihil amplius moliendo. Si uero aut multum calidus est aut frigidus, calido quidem uice uersa excogitandæ sunt subterraneæ domus, frigidæq; ac quæ uentis perflantur ad septentrionē conuersæ. Auras quoq; ipsis quasdam proprias excogitabimus. Aliquando ex Euripis in quos plures aquæ salientes se præcipitant. Aliquando aqua frigida ex uasis in uasa transfluente. Hæc uero statim etiam somnū conciliant. Respergenda est etiam domus assidue frigida aqua pura. Et rosæ multæ, aut uitium pampini, aut

aut myrtus per terram sternantur: Aut alia quædam
 plantæ frigefacientes. Arcenda est ab ingressu homi-
 num copia. Nam & hoc domum calefacit. Si uero fri-
 gidissimus est aer, uelut in hyeme maxime, per tegu-
 menta corpus foueatur. Frigus enim densat ac con-
 stringit cutem, & humorum qui intus aduruntur deflu-
 xiones transpirare prohibet. Maiorem enim ex frigi-
 da inspiratione utilitatem fore noscendū est, quam ea
 est quæ ex cutis perfrigeratione contingit. Similiter
 autem & in his quæ forinsecus imponuntur, eligenda
 sunt frigefacientia citra fortem adstrictionē, densatio-
 nemq; ipsius cutis. Et non solum quæ frigefaciunt sed
 etiam quæ compage corporis fuerint partiū tenuium,
 quantum eius reperire est in frigefacientibus aut citra
 amixtionē alterius uehementis qualitatis. Est autem
 simplicissimū medicamentū ex humectantibus ac per-
 frigerantibus, quo & ad ignem sacrum utor, & ad pu-
 dendorum inflammationes in principio. Ceram albissimam
 in duplici uase liquato, & in aquam frigidā dis-
 fundito, ac manibus emollito diu eam eluens. Deinde
 similiter ipsam liquatam, in aliam aquam diffundito,
 & rursus tertio idem facito. Ad hanc autem ceram sic
 lotam, rosaceum ex optimo oleo omphacino præpa-
 ratum adiciito, ut sit quidem ceræ unc. i. rosacei uero
 triens. Hæc similiter in duplici uase liquato, & ab igne
 ablata, moueto, donec aliquantulum frigefiant. Postea
 in mortariū diffunde, & pistillo fortiter tere, aqua pos-
 tabili ac frigidissima paulatim instillata quantum satis
 est, & tandem fistili puram aquam habente excipe, &
 aquam quotidie permuta. Hoc pharmacum tenui lino
 teo inductum impone, non super totum pectus, uelut
 quidam faciunt, neque super tota præcordia, sed illo
 maxime loco in quo multæ caliditatis sensus percipi-
 tur. Permutetur autem pharmacū semper priusquam
 manifeste calefiat. Aliud epithema optimū. Rumicis

gg s acuti

S E R M O

acuti succus polenta tenui ammixta, duplicato linteo detrito excipiatur, & frigidus imponatur. Facit & portulacæ succus, & semperuiui, cū uuæ acerbæ succo & polenta. Item tribuli uiridis succus, & polygoni, ac feridis, & lactucæ cum polenta. Sed & ipsa horum folia trita imponito. Bonū pharmacum etiam hoc est: Palmarum pinguium carnem exemptis membranis, cū posca meratiore ad flacciditatem usq; coctam, & cum tenuissima polenta tritā impone. Si uero aridius hoc uidebitur, ex prædicto cerato parū, aut rosacei optimi mininiū quiddam ammisce. Bonum etiam pharmacū est rosarum succus cum tenui polenta. Et ipsæ rosæ tritæ impositæ. Et hæc quidem assumimus multum frige facere uolentes. Si uero moderate hoc facere uoluerimus, non modica est copia emplastrorum leniter perfrigerare potentiū. Ego enim noui, imposito aliquando frigido medicamento præcordiis, hominem euestigio difficulter spirasse: aliū autem statim tulsuuisse. Et paulo post amborū accidēs quieuisse, frigido pharmaco sublato. Balnea porrò dulcium ac calidarum aquarum, aut potius temperatarū, utilissima sunt omnibus, siccam ac calidam temperaturā habentibus. Laudandi autem sunt quemadmodum hectici, in secunda balnei domo, corpore ex aqua & oleo calido perfuso, & ipsis statim in temperatæ aquæ solium locatis. Deinde etiā in frigidę solium. In frigida tamē moram diutius trahere non oportet. Si uero inflammatio aliꝝ cuius uisceris accedat, balneum recusare oportet. Illud tamen nosse expedit, quod si quando inflammatio principalis partis in talibus febribus ac corporibus coinciderit, omnino morientur. Et præsertim si pulmonis, aut membranę costas succingentis, aut uentris, aut hepatis inflammatio fuerit. Nam quantū ad inflammationes harum partiū attinet, minime nutrire oportet. Quantū uero ad uirium debilitatē, sepe nutrire oportet. Quare
 necessarium

necessarium est, ut aut dum nō nutrimus, uires exoluamus: aut dum nutrimus, inflammationes augeamus.

De febribus Hecticis ac tabidis. Cap. XCII.

Hectica, hoc est, habitualis nominatur febris, quum ad tantā immodestiā uenerit caliditas præter naturā, ut in habitu sit ipsius solidæ essentiæ similis corporis cordis. Et propterea ægre solubilem habet structuram.

Primum igitur calor præternaturalis eliquat, & resecat, ac cōsumit essentiā in partibus uelut ex humore coneretam, qualis est pinguedo, & caro: Deinde uero propriam humiditatē consumit, ex qua corpora nutriuntur. Quæ sane circumfusa est ac instar roris dispersa, circa omnes animalis partes. Hinc autē transit ad carnosum genus, quod fibris & membranosis partibus solidorum corporum insitū est, quod sanè descendentes con-

qui tollūt, fibras uero abiiciunt. Exactū autē eius cōplementū in hoc est, si ipsa solida similium partium essentia sicca facta est, quādo & tabida febris uocatur. Duplex est autem genus hecticarū febrium. Quædam enim ex ipsis post febres ardentes plerumque fiunt, aut absque adeo in longū extentas, ut temporis progressu humorem corporis cordis consumpserint. Aut manente adhuc humiditate sientes, & cordis corpus occupantes, hinc incēduntur: quemadmodū lucernarum flāma ex funiculo, superstitite adhuc in lucernis oleo. Et hæc quidem una est ipsarum generatio: Altera uero quum ab initio statim irruerint, primā generationem diuini similes facientes, ob tristitiam, & iram, & lassitudinem amplio-rem simul cum ardore factam. Has igitur non difficile est curare. Eas uero quæ in tabem procedunt, sanare impossibile est. Natura enim ipsarū calida est & sicca, simile quiddā patiente corde, quale quid patitur funiculus in lucernis: ubi plurimum fuerit exustus. Qui enim exustus est comminuitur, ut neque si largum oleum affuderis, luculentam flāmam excitare possis.

Proinde

S E R M O

Proinde parua hæc & infirma flamma circumcirca tremit, semper amplius minor euadens, donec fuerit exincta. Facilis autem cognitu est hæc febris. Priusquam enim contigeris pulsus ac caliditatem, oculos immo dice cauos uidebis, uelut in foueis quibusdam fitos, & gramas in ipsis reperies siccas, & squallidâ quandam affectionem, qualis his fieri solet qui per totum diem in sole æstiuo multū puluerem percurrunt. Perit autem & ipsorū coloris uitalis flos. Et cutis circa frōtem sicca est ac circumtensa. Et plerunq; palpebris niſtant, uelut somno grauati. Est autem hæc affectio non somnus, sed impotentia uigilandi. Et tēpora sunt collapsa, ut loci caui appareant. Et quid aliud quàm oīsa & cutis sunt in totū: ut etiam si denudatum consideraueris uentrem, neq; aliquod intestinum, neq; uiscus aliquod saluum esse putes, & præcordia uehementer retracta esse ad thoracem, & cutem totā siccam ac obaridam, & si distenderis digitis appræhensam, uelut corium quoddam producitur. Febris itaq; exacte tabida incurabilis est uelut dixi. Tabescit enim in ipsis totum corpus, instar arboris extreme arefactæ, aut ob flāmē uiciam, aut ob uehementem ac immodicam siccitatem. Atq; hæc est quam senectam ex morbo uocant. Tale enim corpus fit in his qui secundū naturam ad extremam senectam perueniunt citra febrem, paulatim extincto in ipsis infito calore. Verum eorū qui secundum naturam consenuerunt, mors sine molestia contingit, ob frigiditatem ac siccitatem imminens. Tabida uero febris non solum sicca, sed calida affectio est. Hæc igitur uelut dixi incurabilis est. Illud porrò omnibus febribus hecticis commune est, ut debiles sint & æquales semper, à prima die usque ad extremam respirationem. Maximum autem & minime ambiguum naturæ ipsius signū habebis, si cibum homini præbueris. Alimēto enim accepto accenditur calor, & pulsus auge-

nota

augetur ad magnitudinem ac uelocitatem. Et quod in ipsis contingit simile est ei quod accidit in calce ac lapidibus calefactis. Si enim frigidissimam aquam ipsis affuderis multo calidiores apparent uaporosa in ipsis caliditate, ab humida essentia irrigata. Donec igitur aliquid humidæ essentiæ seruetur, hectica solū febris est. Quum uero in periculum uenerit, ut non amplius superferat aliquid humiditatis, exacta iam tabes, Marasmus græcis dictus, consistit. Nos autem earum solum curationem aggredimur, quæ sanari possunt.

Hæcticarum febrium curatio. Cap. XCIII.

Hæcticas febres omni modo statim refrigeramus, priusquam progressæ in tabem desinant. Caput autem curationis ipsarum in humidantibus, ac frigefacientibus consistit, tum his quæ foris adhibentur, tum quæ intra corpus accipiuntur. In quibus est & aer qui inspiratur. Omnes igitur hæcticos, etiam si iam principium tabes scædi acceperint, absque hoc ut alia febris ipsis sit implicata, aut propter humorum putrefactionem, aut cum principalis partis inflammatione, confidenter lauato, citra omnem tamē laborē, ut ne uires exoluatur. Defertur itaque æger in lecto ad balneum. Præparata autem ipsi si sindone calida, in ipsa ad primam balnei domum gestetur. Sint autem quatuor qui sindonem teneant, in singulis angulis unus: Deinde in prima domo nudatus, ad secundam portetur. In qua toto corpore ex oleo tepido dulcissimo perfusus, ad tertiam domum feratur, & in solium locetur. Sit autem aer balnei temperatus, & humidus præparetur, parietibus aqua calida resperis. In ipsa uero solii aqua temperata abunde quiescat, moderate in sindone uectus, nulla corporis perfusione fiente, neque item capitis perfusione. Hinc autem extractus à quatuor adulescentibus sindonem gestantibus, in frigidam aquam cōfertim mergatur, ne minimū quidem moræ in ipsa trahens. Statim autem alius paratam habens sindonem

donem

donem aliam, ipsi iniiciat, & alius aliam simili modo demissus autem in lectum, mollibus linteis lenissime detergatur. Postea uero unctus & uestibus contactus ad domum in lecto referatur. Sit autem & domus balneo uicina. Eos quidem igitur qui iam tabescant, lauare oportet uelut dictum est. Qui uero in heciticis febribus sunt nondum tabescentes, hi etiam citra findonem lauari possunt. Deferendi tamen & hi sunt ad domum siue in lecto, siue in uehiculo quopiam, aut lectica, deinde oleum ipsis infundendum, uelut dictum est. Et postea ad calidam aquam ducantur, ut in illa immorentur. Deinde ad frigidam prodeant, ut nullam omnino moram in ipsa trahant. Atque ita deterfi ac inuncti ad domum reducantur. De balneis igitur satis dictum est. Consequens est ut de alimentorum uiribus addamus. Quod quidem igitur frigidos, & humidos conuenit esse cibos heciticis febribus profuturos, omnibus manifestum est. Tales autem sunt, pitisanæ succus frigidus acceptus, & alia uelut pitisana preparata, conuenit etiam panis aqua frigida madefactus. Verum nullius horum frigiditas sincera sit, ueluti potus. Nam quæ bibuntur, & cito calefcunt, & meatus penetrant. Quæ uero eduntur aut sorbentur, diutius in uentre perseuerantia, perfrigerant ipsum si immodice fuerint frigida. At ubi iam diuturna est febris lac asinum dandum est, diligenti animaduersione habita, ne in uentre in caseum coaguletur. Hoc uero aliquando etiam ipse æger nos docebit, ut qui suæ naturæ habet experimentum. Quandoque autem nos ipsos deprehendere oportebit paulatim ad eius usum progrediendo. Fugienda est autem quantum eius fieri potest, mellis mixtura in omnibus heciticis febribus. Dandum uero est primum lac asinum in cubiculum adducte, quæ calidum adhuc lac potetur. Si quidem igitur probe fuerit concoctum, & non corruptum, copia eius augeri potest, ut in exhibitione ciathus dimidius addatur.

Relis

*uicinis**lac asinum**in mellis usum
in bandis*

Reliqua uero diæta faciendæ est, uelut in ficcis uentris intemperaturis, uelut proprio loco dicitur. Quanto autem heclicarum febrium caliditas maior illis est, tanto frigidioribus auxiliis opus habet, & diligentia ampliore, ut ne damnum aliquod consequatur, ex fortiorum auxiliorum usu.

De popularibus, passim uagantibus ac pestilentibus morbis.

Cap. XCIII.

Populares & cõmunes morbos uocant eos qui simul multis hominibus coincidunt, quorũ uelut generatio, ita & causa cõmunis est. Communia itaq; edulia praua, morbos communes pariunt. Item uitiosæ aquæ potus, & ærũnæ immodicæ, & labores cõsueti relictæ.

Fames, & repletio, præsertim ubi post magnam indigentiam, abundantia succedit. Sed & regionis naturæ sæpe cõmunes morbos inuexit, aere quẽ inspiramus à putredinosa euaporatiõne inquinato. Causa uero talis putredinosa euaporationis, aut mortuorum multitudo est, uelut in bellis cõtingere solet. Aut paludes quæ dâ aut stagna, aut barathrũ aliquod profundũ in propequo, uenenosam ac prauam exhalationẽ remittunt.

Hæc igitur assidue contingere solent. Sed & ambiens nos aer temperamenta assidue peruertit, dum aut immodicè calidior, aut ficcior, aut frigidior, aut humidior euadit. Nam reliquis causis nõ omnes simul obnoxii sumus, neq; per totum diem occurramus. Aer autem nos ambiens forinsecus omnibus circumfusus est, & per inspirationem trahitur. Necessè igitur est ad mutationes eius iuxta tẽperamentũ ipsius coafficiantur etiã animalium corpora. Aliquando uero ambiens nos aer humidior ac calidior factus, pestilentem constitutionẽ inducit. Et quia sunt in corpore humores ex uitioso uictu ad putrefactionẽ idonei, principium fit pestilentis febris. Quare si quis moderatis laboribus & uictu modesto ac castigato utatur, in totum illæsus manet

*quintus pebor
aer uictu*

S E R M O

manet p omnes eiusmodi affectiones. Et nos sanè hoc
 prenolcentes, statim incipiente tali constitutione quæ
 cunq; corpora humida uidemus, omni modo ficcare
 conamur. In his autem quæ natura ficioria sunt, pri-
 sinam naturã conseruamus. Quæ uero superfuitati-
 bus redundant purgationibus sanamus. Obturationes
 autem meatuum aperimus ac extergimus. Et in sum-
 ma sanitate corporibus custodimus, contraria adhi-
 bentes. Et quandoq; refrigerationibus usi sumus, si ita
 opus esset, quãdoq; uero calefactoriis. Sed & rogo in-
 genti extructo & intenso, aerem ad caliditatem ac sic-
 citatem transmutare quis potest, humidum & frigi-
 dum factum, quemadmodum Hippocratem Athenis
 fecisse dicunt. Itemq; Acronem Agrigentinum.

De peste. Rufi.

Cap. XCV.

Omnia horrendissima in peste fieri possunt, & nihil
 occultat, uelut in singulis morbis. Plurima. n. & uaria
 fiunt, delyria uaria, bilis uomitus, præcordiorũ disten-
 siones, dolores, sudores multi, extremitatũ frigiditas,
 profluuia, biliosa, tenuia, statuosa, urine aliis aquosæ ac
 tenues. Aliis biliosæ. Aliis nigræ, malas subsidentias
 habentes, & pessima ea quæ in medio uasis dependēt.
 Sanguinis nariũ destillationes, æstus in thorace, lingue
 torrefactæ, uigiliæ, conuulsiones uiolentæ. Sed & ul-
 cera praua & carbunculosa & perniciosæ, in peste fieri
 possunt, & in reliquo corpore, & in facie, ac tóssilis. Si
 uero solerti ingenio quis præditus sit, futurã pestẽ præ-
 noscet, attendens anni temporibus, quæ & mala sunt,
 & in bruta animantia impetũ faciunt. Si enim ambiēs
 nos aer, pestis causa fuerit, uolucrum generis prior
 interitus erit. Si uero ex prauis de terra exhalatiõibus
 hoc contigerit, quadrupedum animantium prior cor-
 ruptio fiet. Quum autem hæc tecum expendis, am-
 plius etiam illud cogita. Quale est præsens anni tem-
 pus, qualis totus annus, hinc. n. comperies quomodo
 uictus

*admodum
 quod si p
 ab aere q
 si v. a. h. v. c.*

uictus rationem optime constituas. Verbi causa: Debebat esse, si recte res fierent tempus ficcum, nunc uero humidum factum est. At si quidem humidum factum est, necesse est etiam uictum reficcantem constituere, quo excedens humiditas consumatur. Respicienda sunt etiam studia hominū, an non ad sanitatem conducant, & ea prohibere. Ventris quoque cura habenda est. Si uero superior uenter pituitā habuerit, uomitu euacuetur. Quibus autem sanguis abundat his uena secetur. Bona est & per urinas purgatio, & quæcunque alia. Si uero æstuosus fuerit æger, & flamma usque ad pectus ascenderit, non fuerit alienum frigefactia peñori adhibere, & frigidę potum dare, non paulatim exhibendo, uincitur enim ab ampliori in uentre caliditate, & plus nocet, ac amplius exurit. Sed & multa & acuatim frigida danda est, ut copia eius flamma extinguatur. Si uero ardor occuparit interiores partes, extremas autem & superficies frigidæ fuerint & præcordia distendantur, & uenter colliquamenta partim fursum, partim deorsum mittit, uigiliæque affuerint ac deliriū, & linguę asperitates, his calefactoria fomenta adhibere oportet, ut calor ad superficiē corporis trahatur, & quibuscunque id fieri potest modis conandum est, ut calor ex profundo ad externa educatur.

De his qui ob crudorum humorum multitudinē animo linquntur. Cap. XCVI.

Quidam febricitare incipiunt, ex magna crudorum humorum copia collecta, una cum hoc quod os uentris male affectum est, aut ex cruditatibus aut aliis. His inflata sunt præcordia, & totum corpus maiorem naturali molem habet. Et color aliis quidem albidior & aquosior fit naturali. Aliis autē nigrior ac liuidior euadit, quos plumbi colores aliqui appellant. Pulsus uero omnium minores sunt quam pro caliditatis ratione, obscurioresque ac omnino inæquales. Siquidem

A E T,

h h igi

*si uis frigidæ
nullis alio
pauces dicitur
in pau cas he
uult calor
in melle v
et hinc*

S E R M O

igitur hi humores copia sua vires grauarint, & crassitudine ac multitudine meatus animalis obturarint, multis de causis perniciofa est affectio, & animi delirium inducens, tum quod animal non nutritur, tum quod suffocatur. Et quod temperamenti symmetria alteratur ac corrumpitur. Etenim crudi humores nutrire non possunt priusquam concoquantur, multi uero grauant aut obturant transpirationes, et calorē extinguunt. Si uero neque obturarint, neque grauarint, hi animi delirium quia quas syncopas uocant, non inducant, sed omnino animo exoluuntur tales, si non frequentius alantur.

Danda est autem eis copia, non pro una uice, neque cibi crassi aut uiribus frigidi, sed ex genere attenuantium & calefacientium. Sic etiam medicamenta ipsis danda sunt, quae homo febricitans accipere potest, attenuantia ac calefacientia. His commodum est uinum aquosum album ac tenue, nisi ualde febricitarint. quod tamen non adeo contingit in relata affectione. Debiles enim sunt his febres, & adhuc magis si fuerint senes. Vinum autem dandum est ipsis ad singulos cibos, & potius ad uesperam & noctem, non mane & usque ad meridiem. Iuuenibus uero non statim ab initio uinum detur. Nulli porro talium sanguinis ablatio citra maximum detrimentum fieri solet, etiam si euacuatione indigent. Immo neque uenae sectionem, neque purgationem ferunt, qui sane etiam citra haec derepente animo concidunt. Quomodo igitur hos sanare oportet, qui egent quidem euacuatione ne euacuantia uero non ferunt, nullum equidem inueni in his euacuationis modum praeter frictionem. Incipere uero statim ab initio morbi conuenit, primum a cruribus superne deorsum per lintea moderate aspera. Deinde etiam tota manus confricetur, superne deorsum. Postquam autem artus satis calidi apparent, & tumor fuerit lassitudinis sensum ipsis accessurum ob multitudinem frictionis, oleo laxante utendum est, quale est

*euacuationes
vbi euacuat
i una non
sufficiunt*

est quod dulcissimum est. Abstinendum autem ab omphacino, & omnibus adstringentibus. hyemis autē tempore etiam discussorio utendum est, quale est oleum sicyonium, & chamæmelinum, aut aliud simile, uelut anethinū. Postea uero oleum detergeatur, & progressus ad totam spinam fiat, & hæc similiter fricetur, primum per lintea, deinde oleo. Postea rursus ad crura progressus fiat, & rursus ad manus, deinde rursus ad spinam, ita ut per totam diem hoc agamus in domo lucem habente puram, & minime humecta. Sit autem & caliditate moderata domus. Commodissima est his aqua mulsa, in qua coctum est hyssopum.

Verum neque cibi, neque sorbitio, neque aqua ipsi danda est, neque permittendum ut large bibant, sed aqua mulsa sola utatur per primos tres dies, ita ut per successiōem fricemus, & illud solum tempus remittamus, in quo somnus ipsos occuparit. Ad hūc autem conducit maxime amplior frictio. Sed neque amplior somnus talibus commodus est, neque enim huiusmodi mores discuti permittit, & uiscera grauat. Vtriusque igitur moderatis natura opus habet, somno & uigiliis. Siquidem igitur pulsus ipsis ualde paruus & fortiter inæqualis est, extremū periculum imminet, & facere oportet quæ dicta sunt, nihil aliud curiosius cogitando. Si uero firmitatem & magnitudinem moderatam habuerit, & non fractus neque mollis fuerit æqualis, uentrem considera, & clysterem adhibe confidenter si non probe egestionem faciat. Cōtingit enim ex aquæ mulsæ potu, ut probe euacuetur omnis superfluitas, quæ in primis uenis congregari solet, iuxta scilicet hepatis partes & mesenterium. Si uero superfluitatum impetus amplius quàm oportet in uentrem fiat, primum amplius ipsam decoquito. Talis enim minus aluum subit. Si uero etiam postea superfluitas humorum amplius feratur, neque sic sistere

h h 2 oportet

*amigdalos
3. dat alios*

oportet, sed pro aqua mulsa ptisanæ succum dare. Si uero ferri adhuc perseveret, sorbitione ex alica dato, pulsus nimirum in hoc sequens, aliquando enim derepente mutantur ad debilitatem, aut inæqualitatē, aut paruitatē, quo tempore conuenit exhibere panem ex uino diluto, neq; uentre uidelicet, neq; hepate inflammato. Nam si inflammatae fuerint hæ partes, corpore crudis humoribus repleto, desperatus est æger pulsibus ita mutatis. In talibus igitur ægrotis si mortem prædixeris, & nullum strenuum auxiliū adhibueris, te ipsum inculpatum seruabis. In quibus autem spes est salutis: Est autem in omnibus citra inflammationē ita ægrotantibus: quum à principio susceperimus ipsos, turpissimum mihi uidetur ut animo concidat æger. Si uero perceperis aliquando crassos esse humores, semper acetū mulsam dabis pro aqua mulsa. Et si quidem æstas fuerit, & æger frigida potor, huic frigidū acetū mulsam dabis, hyeme uero omnibus calidum. Aduersissima sunt his balnea, & aer nos ambiens multum calidus aut frigidus factus. Quare neque lauare cōuenit, & reclinare tempore æstatis in domo frigida, hyeme uero calida. Læduntur enim ualde ex utroq; excessu. Nam in balneis, & æstate, & omni caliditatis incremento, crudi humores diffundūtur & per totū corpus diffluunt, ut periculum sit etiā ad pulmonem & cor peruenturos esse, & quandoq; etiā ad cerebrum recursum furos esse. Melius igitur est circa hepar & uenas ipsos permanere. At uero in domibus immodicē frigidis, & hyeme, & omnino in frigido ambiente, humores crudi incocti permanent & obturationes hepatis augent & exacerbant, si paruae fuerint. Si uero nō fuerint, generant: propter crassiciem detenti ac impacti. A cataplasmatis autem & perfusionibus abstinere oportet, donec multitudo partim euacuetur, partim concoquatur. Qui enim hæc in talibus affectionibus adhibent,

ipſi

ipsi inflammationes per ea quæ faciunt efficiunt, non animaduertentes præcordia lædi. Hæc igitur faciendæ sunt à prima die, ubi ipse inceperis curationem. Si uero ubi iam animo concidunt uocatus fueris, præcordiis non inflammatis, dabis ipsis panem non multum uisulo fuluo madefactum. Et si quidem fuerit æstas, aut regio natura calida, aut constitutio calida, cum aqua frigida: Sin contrà, cum calida uinum dabis. Postquam autem sedatum fuerit eiusmodi animi concisi accidens, experiendum est ut calidæ potum exhibeas. Nam ad totam curationem melior est calida, crudorum humorum concoctionem adiuuans. Statim uero & in his ad frictionem deuenies, eo quo dictum est modo.

De his qui animo concidunt ob flauam bilem os uentris lædentem. Cap. XC VII.

In quibus ob flauam bilem os uentris lædentem animi deliquium contingit, his exhibendus est frigidus potus, sit tamen hic uinum calidum natura, fuluum, tenue, & uetus.

De his qui ob tenues humores animo concidunt. Cap. XC VIII.

Qui ob tenues ualde humores animo concidunt, ut citissime tum per sudores tum per obscuram transpirationem exoluantur, contrario modo curentur his qui ob crudos humores animo linquntur. Nos enim paulatim euacuamus, eo quod uires acruatam euacuationem non ferant. Qui uero ob tenues humores animo concidunt, paulatim assidue nutrimus. Si uero à principio hos exceperimus, uiribus adhuc robustis, non paulatim alimus: Possunt enim hi amplius alimentum semel exhibitum superare. Quemadmodum autem diximus priores perniciose affectos esse, ubi uiscus quoddam inflammatum fuerit. Eodem modo etiam hos incurabiliter habere putandum est, si aliquid quod uiscus fuerit inflammatum, uiribus iam languentibus.

h h 3 tibus.

S E R M O

tibus. Neque enim possibile est ipsos assidue nutrire sed in declinationibus solum. Neque si non nutriuerimus possibile est ipsos seruare. In talibus affectionibus lethalis constitutio celerrime fit in facie: Nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, & quæ deinceps res sententur. Et siue amplius excreuerint, siue uigilauerint, aut tristitia affecti fuerint, si non citius alantur, statim talem faciem habent. Si igitur propter uigilias, aut tristitiam, aut ampliorem excretionem, tale factum fuerit, parum mali esse puta. Si uero citra hæc, perniciosum. Atque hoc magis si statim à morbi initio sic habuerint. Non enim durabunt ad ipsius concoctionem. Nutrire igitur ipsos tunc necessarium est, & cutem ipsorum densare, & aerem domus frigidum præparare, uelut dictum est de his qui ex sicca intemperie febricitant. Vngendi quoque sunt adstringentibus ungentis, & cibi exhibendi non ualde prompte defluentes. Et neque aqua multa, neque pituitæ succus eis exhibendus est, sed panes, & sorbitiones ex alica, & fructus austeri, ac ægre corruptibiles, tum per seipsi, tum cum pane & alica ex aqua cocta. Dentur etiam ipsi ouorum sorbillum uitelli solli, & gallorum testes, & cerebella suilla probe assata, aut bene cocta. Nam crudiora extreme lædunt. Et in summa, omnia facienda quo crassior materia fiat, & cutis densetur, & transpirationes impediatur. Prodest his uinum aquosum ab initio post cibos acceptum.

De aliis animi deliquii causis. Cap. XCIX.

Sunt & aliæ quatuor causæ, ob quas homines animo cõcidunt. Dolor uehemens, uigilia, euacuatio immodica, & in delirantibus ipse motus. His quintam si libet, adde, principiorum intemperiam. Celerrima igitur perniciem inlat corde affecto, consequenter autem cerebro.

De dolore animi deliquium inducente. Cap. C.

Dolor est repentina temperamenti mutatio, & sustentura continuitatis solutio. Non enim quæ paulatim fit alæ

fit alteratio, animal dolore afficere potest. Apparet enim corpora non solum dum aceruatim ad non naturalem habitum ducuntur, molestam habere mutationem, sed etiam dum ad naturalem habitum reducuntur, nisi paulatim id contingat, dolore affici. Proinde eos qui in uehementissimo frigore iter fecerunt, aceruatim calefactos dolore affici scimus circa unguum radices, adeo ut ferre non possint. Querimus igitur quomodo ægrotantes dolent, nullo forinsecus accedente ipsis dolorem inducente. Necessarium est in corpore talem quandam causam querere, quæ calefaciens uehementer, aut perfrigerans, aut essentiam alius cuius sensitiui corporis diuidens, angorem nobis inducat. Et primum sanè considerabimus cuius naturæ esse oportet id quod corporum diuisionem facere poterit. Necessarium igitur est aut rupturam, aut contusionem, aut erosionem esse affectionem, in qua continitas diuiditur. At ruptura fit ex tensione, contusio ex grauitate, erosio ex mordaci qualitate. Quum igitur foris nihil fuerit quod dolorem inducat, aut tendens, aut grauans, aut mordens, sed ex seipso aliquid horum patitur corpus, omnibus nimirum manifestum est, quod ab aliquo intrinsecus fit. At tensio quidem ab essentia distendente corpus ipsum cõtinens fieri potest, aut ab immodica siccitate. Contusio uero ab alio quo tumore duro adiacente. Morsus autem ab acri humore. Considerandum igitur est in doloribus, an sit humor multus, aut status transitum non habens, uelut in colicis. Aut grauis moles, uelut in inflammationibus & tumoribus induratis. Aut humor mordax, aut affectio sicca, uelut in conuulsis. Aut frigiditas uehemens. Aut caliditas. Et horum singulorum correctio rite facienda est. Stupidus itaque dolor ex frigida fit affectione. Pulsatius autem dolor proprius est magnæ inflammationi. Si uero uelut

h h 4 ab acu

S E R M O

ab aculeo infixi, aut uelut à cerebro perforari quis sibi uideatur, crassi intestini, quod colum nominamus, hæc doloris species existit. At uero in rheibus cum grauitate quadam dolor est in uno loco firmatus, circum lumbum dextrum aut sinistrum, retrorsum magis. In colo uero dolor ex loco ad locum transit. Pun gitius autem dolor circa membranas consistit. Qui uero profiliens dolor appellatur, contingit in uehementibus hemicraniis, dimidia capitis parte affecta. Cognoscitur ex hoc, quod uelut à radice quadam, à primario affecta parte dolor initium sumens, celerrime ad adiacentes utrinque partes fertur. Quapropter ad ambas extremitates cōtingentibus distentionibus, etiã nerui ad utranq; partem distenduntur. Minime ad latitudinem distentos dolores nerui ipsi habent. At uero membrana subter omnem cutem distenta, sensuos & stupidos dolores inducit. Quę uero inter carnem sunt membranę, dolores uelut diuidentes faciunt. Sunt enim multę, & inæqualiter insitę, & forinsecus ipsam carnem ambientes. Ceterũ circumscitarum ossibus membranarum dolores profundi sunt. Et ipsorum ossium dolentium imaginationẽ inducunt. Quum igitur nulla externa causa doloris apparet, prægressam causam & diætã considera. Si enim fuerit præter consuetudinem ociosior, aut cibus pluribus homo usus est, aut multum nutrientibus. Aut consueta excretio suppressa est. Si quicquam horum, aut omnia apparuerint, multitudo est doloris causa. Et propterea quã celerrime homo euacuetur. Sic enim cum omni securitate tibi licebit his quę fluxiones repellunt uti, in partibus dolore affectis. Siquidem igitur multitudo fuerit quę distendit, uiribus fortibus existētibus, uena secetur, & ex magna uena inflammata aut dolenti parti propinqua sanguis auferatur. Si uero debiles fuerint uires, reuulsio fiat & deriuatio sursum, aut deorsum, aut utrinque,

aut

aut per frictions. Vitiosis autem humoribus solis in-
festantibus, purgatio fiat. Ambobus autem concurrenti-
bus, utriusque euacuationibus, utendum est, primum
uenæ sectione, postea purgatione. Si uero his factis
dolor remanet, manifestum sanè est circa partem affe-
ctam impactum esse id quod molestat. Manifesta est
etiam curatio, per discussoria siens medicamenta. Eo-
dem uero modo etiam propter spiritum flatuosum,
aut pituitam uiscosam siente dolore, uelut in colicis
per fomenta & irrigationes medemur. Si uero tumor
grauans aut contundens dolorem effecerit, tumor ipse
se curandus est per attenuantia ac rarefacientia. At si
ob mordacem humorem dolor fiat, aduersissima his
sunt attenuantia ac calefacientia. anethum autem uiride
de in oleo coctum, dolorem eximit, & somnum indu-
cit, si affecta pars oleo calido irrigetur.

De animi deliquio proprie dicto. Cap. C I.

Hactenus de animi deliquio dictum est, quod synco-
pen greci uocant, hoc est, animi concisionem. Tale uero
quiddam est & quod proprie animi deliquiū, hoc
est, lipothymia uocatur, itemq; exolutio. Et nomen
quidem animi deliquii unū est. Causæ uero ipsius plu-
res, & curationes iuxta singulas species. In tantum au-
tem de ipsis nunc dicemus, in quantum quis his satis
cognitis, resistere possit exacerbationibus derepente
incidentibus. Differt autem animi deliquium à synco-
pa, quod animi deliquium derepente incidit, sensu &
motu hominem priuans, & omnino non sudant: Syn-
cope uero, & uigilantes, & dormientes inuadit, & om-
nino cum sudoribus qui syncoptici appellari solent.

De his qui ob uentris profluuium, aut sanguinis
eruptionem, aut immodici sudoris euacua-
tionem, animo linquantur. Cap. C II.

Qui ex bilis superne ac inferne excretionem, & alui
fluxionibus, & aliis immodicis euacuationibus animo

h h s linqu

linquantur, his aqua aspergenda est, & nasus apprehendendus, & os ventris confricandū, & digitis aut pen- nis immisis lancinandū, & ad uomitum cogendū. Ma- nus & crura pluribus & uehementioribus uinculis de- ligētur, manus in euacuationibus inferne fiētibus: Cru- ra uero in superne fiētibus. Auxiliatur etiā in talibus euacuationibus uinum aquosum uetus frigida dilutū. Balnea uero fluxionibus in uentrem cōmoda sunt, ue- rum his qui ob sanguinis eruptionem, aut sudorū im- modicorum euacuationem animo linquantur, aduer- sissima sunt. Adstrictione enim hi indigent & frigidita- te, non laxatione. Vinum uero frigida dilutum uelut dictū est, etiam his cōmodum est. Neq; uero extremi- tates ligare conducit, neq; uomere, neq; omnino mo- ueri. Sed densari his conuenit ac frige fieri. Quapro- pter aerem domus frigidū paramus, frigidos uento- rum flatus inducentes, & pauimenta adstringente qua- litate sternentes, uelut myrto, rosis, pampinis uitis.

De his qui ob humorum copiam animo
linquantur. Cap. CIII.

Qui ob humorum copiam animo linquantur, plu- rimum fricentur & calefiant, & manuum iuncturæ ac malleoli ipsis deligentur. A cibo uero & uino, ac bal- neis omnino arceantur, si febricitarint. In potu autem detur acetum mulsum.

De his qui ob quandam uteri affectionem ani- mo linquantur. Cap. CIIII.

Similiter etiam hæ quæ ab utero affecto exoluuntur ex aceto mulso curandæ sunt. Et crura fricanda ac liganda, maxime his quæ ab utero strangulantur, & in quibus retractus aut loco motus est uterus. Curbitas quoque inguinibus à fœmoribus affigemus. Et naribus quidem odoramenta graueolentia adhi- bebimus. Vtero uero beneolentia, & laxare ac calefa- cere potentia medicamenta admouebimus. At uero
his

his quæ ob immodicam mensium euacuationem animo linquuntur, manus magis deligabimus, & fricabimus, & cucurbitam pectori affigemus.

Ad eos qui ob stomachi debilitatem animo linquuntur. Cap. C.V.

Ad eos qui ob stomachi debilitatē animo linquuntur, cataplasmatibus utemur ad stomachū roborantibus, ex palmulis, uino, polenta, croco, aloë, mastiche. Et irrigationibus ex absinthio, & oleo melino & mastichino ac nardino, & uino. Et si stomachus exuratur, amara miscenda sunt etiam frigefacientia, uelut est ramentorum cucurbitæ succus, aut lactucæ, aut portulacæ, aut solani, aut intybi, aut rumicis acuti, aut uuæ acerbæ. Hic autem non solum frigefacit, sed etiam adstringit. Prodest etiā generose ipsius extremarū partium frictio. Si uero ex horum usu melius habuerint, eos quidem qui stomacho exuruntur, statim ad balneum ducere oportet. His autem qui quendam frigiditatis sensum habent, parum dandum est de medicamento ex tribus piperis generibus constante. Aut ipsum piper album.

De his qui ob uitiosos humores os uentris rodentes animo linquuntur. Cap. C.VI.

Quicumque uitiosis humoribus os uentris mordentibus exoluuntur, his aqua calida data uomere iubeto. Si uero ægre uomant, stomachus & pedes ac manus prius foueantur. Deinde digitis aut pennis immisis uomant. Si uero uomitus non contingat, uentris exercitio adiuuare oportet glandulis subditis. Si uero ex his melius habuerint, comam absinthii in aqua mulsæ coctam, bibendam dato, & omnibus modis stomachum corroborato: tum per ea quæ foris imponuntur tum per ea quæ intra corpus sumuntur. Non tamen à principio hoc facere conuenit, neque absinthium præbere. Sed posterius post uitioforum humorū euacuationem, ubi iam pura facta fuerit aluus.

De his

S E R M O

De his qui ob pituitam in stomacho collectam
animo linquantur. Cap. CVII.

Si pituita multa & frigida in stomacho collecta, ex-
olutiones fieri contingit, stomachum oleo calido in
quo absinthium coctū est plurimū rigabimus. Deinde
aquam mullam dabimus, in qua hyssopus aut simile
quid comaduit. Item acetum mullum & piper, & phar-
macū ex tribus piperis generibus constans, & id quod
diospoliticum appellatur. Et tota rationis uictus sum-
ma ad incisorium ductum sit destinata.

De animi deliquio ob fortē frigiditatē. Cap. CVIII.

Exolutiones ob fortes frigiditates, similiter ut buli-
mo, hoc est magna fame ex frigore oborta, correpti
curentur, ita ut omni modo ipsos calefaciamus. Vinū
igitur dandū est ipsis calida dilutū, & cibi calefacien-
tes. Fricandi sunt etiam ac fouendi iuxta ignem.

De animi deliquio ob multā caliditatem. Cap. CIX.

Qui ob multam caliditatem animo linquantur, aut
in aere suffocāte uersati sunt, aut in balneo diutius mo-
ram traxerunt, eos roborare oportet confestim quidē
frigida aqua aspersa, & uentilatione facta, & ægro ad
uentum conuerso. Fricandū est etiam ac lancinandum
os uentris. Et consequenter uinum & cibi dandi.

De animi deliquio ob inflammationem, aut ma-
lignam febrem. Cap. CX.

Qui ob inflāmationis magnitudinē, aut uehemen-
tis febris malignitatē, animo linquantur in ipsis accel-
sionibus, & artus perfrigeratos habent, eos fortiter fri-
care oportet ac fouere, & crura ac manus ipsorū deli-
gare, & iubere ut uigilēt, & ab omni cibo ac potu absti-
neant. Optimū est autem in his prænosse quod futurū
est, & ipsum ante exacerbationem lenire ac mitigare.

De animi deliquio ob siccitatem. Cap. CXI.

Sed & eos qui ob siccitatem animo linquantur in
exacerbationum principiis, optimum est prænoscere.

Si enim

Si enim duabus aut tribus horis ante accessiōem nutriueris, & manus ac pedes ligari iusseris, non interis bunt. Oportet autem cibos esse concoctu faciles, & sto macho commodos. Si uero etiam uehemēs periculū fore suspicaberis, panem ex uino dabis, aut alicam coctam uino infuso exhibebis. Si uero modicam syncozam fore speras, uinū ne dederis, sed mala punica, aut alia poma, & adstringentes fructus tibi ammiscabis. At post exacerbationē nō est necessariū fructibus uti. His uero qui derepente in periculum incidunt, uinum calidum dandum est, & panis, & alica omnino modica. Si enim aut amplius dabis, aut cibos cōcoctiōni resistentes, hi qui sic affecti sunt suffocabuntur.

De animi deliquio ob principalis membri obturationem. Cap. CXII.

Qui ob principalis partis obturationem animo linquantur, his acetum mullum dandum est, & potiones ex hyssopo, origano, pulegio & melle, & cibi incisoria ui præditi. Crassi enim & uiscosi magno his detrimēto sunt. Quare ab ipsis abstinendum est. Fricandi sunt artus & ligandi, & potionibus urinam cientibus utendum, ex apio, petroselino, dauco, & similibus. Vbi uero manifesta consequitur utilitas, etiam uino aquoso ueteri utendum est.

De animi deliquio ob repentinam euacuationem. Cap. CXIII.

Si ob repentinam & aceruatim factam abscessus rupturā, aut sectionem, aut euacuationē, uelut in hydropticis, animi deliquium contigerit, statim quidem odoramētis reuocentur, postea uero sorbitionibus probe concoctilibus nutriantur.

De animi deliquio propter affectus. Cap. CXIII.

Si propter tristitiam, aut gaudium, aut timorem, aut iram, aut terrorem exolutio fiat per odoramenta, & narium ac oris apprehensiones reuocatos, ad uomitum

S E R M O

tum cogito. De cardiacis & bulimo dicitur suo loco in stomachi affectionum tractatu.

De capitis dolore in febribus. Cap. CXV.

In his quibus in febribus caput dolet, uitanda est multa lux: Lædit enim uisum, & membranas ad motū ducit. Utendum est autem frictione pedū, & extremis tatum deligatione, ac constrictione. Vitanda est etiam caliditas à carbonibus, aut lucernis, aut sole & fumo. Item iniucundi & humiditate referti odores. Et clā mores, & irē, & frequens potus, ac collutio oris. Nam aut statim ab ore, aut humecto stomacho, uaporū multitudo ad caput defertur, quod aliās iam ignitum est. Maxime uero irrigationibus largioribus utendum est ex oleo omphacino, aut optimo rosaceo, lanæ manīpulo excepto, & digitis ex alto expresso, & instar falsientis cum istu quodam delabente. Quod si non resistat aer ambiens, frigida sit irrigatio, aut per se, aut ex nostro studio. Aucto autem dolore, etiā in aurem rosaceum fundatur. Si uero tempus permittat, & dolor cum ardore quodam innitatur, ocymi succus aut poligonī, aut mentæ, ex tertia aut quarta parte rosaceo ammisceatur. Et tunc etiam parum aceti ipsi diligenter ammisceatur, maxime in quo acetū fuerit coctum. Perseuerante uero dolore, ad uenæ sectionē deueniendū est, si nihil aliud fuerit quod prohibeat. Odoramentā quoque non incommode assumuntur, myrtus, rosa, pulegium. cataplasmata uero conueniunt in sincipite ac fronte, polygonum tritum cum flore polentę, & foliis seridis ac plātiginis. Si uero dolor uehementer incumbat, hyoscyami folia uiridia aut papaueris cum micis panis. Præstant autem amygdalæ amaræ madefactæ ac decorticatæ, & cum micis impostæ temporibus ac fronti. Optima uero est aloë fronti illita cum aceto. Aut crocomagma. Et intestina terræ trita illinuntur, & celerrime mirifice opitulantur. Venter porrò in
 ipsi

ipsis facile solubilis præparetur . Considerandum tamē
men ne stomachus uehementer infestatus , caput ad
consensum perducatur . Et conandum ut quæ molesta
sunt per uomitus euacuentur .

De uigiliis in febris . Galeni . Cap. CXVI .

Si uigilie nimium infestauerint , manus & crura de
ligari iubebimus , eo tempore quo ad somnum cōuer
ti solent , & hortamur ut assidue aperiant ac claudant
palpebras , donec satis fatigati fuerint , deinde repente
soluimus ligamenta , & tollimus lucernam , & multam
quietem esse iubemus . Ex Herodoto & Philumeno .
Puluaribus uigilantium subdantur capita papaueris
aut radices papaueris nigri , aut mala mādragoræ , aut
hyoscyamus . Odoramentis autem utendum est , papa
uere uiridi , & lactucis , quæ meconitides appellantur ,
& menta , & coriandro ac rosis . Nos autem minus hor
renda faciei prolutione utimur incoctis in aqua calici
bus papaueris nigri , & meliloto . Aut calamintha , aut
pulegio , & melius facit . Odoramentum uero optimū
hoc est . Papaueris albi calicum tostorum , corticis ra
dicis mandragoræ , æquales , portiones terito , & uino
ac pauco rosaceo subactas olfaciendas exhibeto . Suff
umigium autem somnifico utendū est tali . Styracis , am
momi , ammoniaci , thymiamatis , bdellii scythici , cor
ticis radices mandragoræ , opii , singulorum æquas par
tes præparato & suffito in lignis cupressinis . Mirifice
facit etiam berenices suffumigium , similiter suffitum :
Ducit enim ad somnum . Descriptum autem habetur
in tractatu de theriacis . Sermonem inquam decimoter
tio . Vngento uero somnifero utere hoc . Styracis sex
tantem , rosarum siccarum unc . i . seminis hyoscyami ni
gri ꝑ . i . baccarum myrti nigrarum ꝑ . i . olei rosacei lib . i .
Vini ueteris odorati quātum satis est . Contusa & cri
brata terito cū uino , & adiccito olei , & unitis utitor , il
litis ex eo naribus intrinsecus ac extrinsecus , & fronte .

Imponen

S E R M O

Imponendum est etiam fronti serpillum cum meliloto in passo coctum. Item semen ocymi, & attractylidis semen, hyosciami semen & folia, similiter & solani halicacabi, itidem faciunt. illine etiam frontem ex cyphi cum uino, & crocomagmate. Si uero perseverarit uigiliarum symptoma, frontem & tempora aliquo pastillo dolorem eximente illine. Et si nihil profecerit, prædicta rei difficultate, ad dolorem eximentia in potu exhibenda procede. Est autem minus molestum, & sapore iucundius omnibus pharmacis somnificis, id quod ex calicum papaueris decocto ac melle componitur. Cuius compositionem paulo post in hoc sermone referemus. Utere & cataplasmate optime ex palmulis maceratis aut coctis in uino, & cum polenta tritis adiecto modico rosaceo, aut melino. Pectori enim impostum quodam modo præparat ad somnum.

De graui sopore. Herodoti. Cap. CXVII.

Perfectam curationem eorum qui in grauem soporem delapsi sunt, in sequenti Sermone de capitis affectionibus trademus, in quo etiam de phrenitide docebimus. Nunc autem dicere necessarium est quo modo quis urgentibus symptomatis resistere possit. Proinde sponsia posca imbuta, non ualde frigida, faciem detergere oportet, & extremitates fortiter deligere. Odoramenta uero adhibeantur incisoria uim habentia & excitatoria, & maxime castorium. Et in exacerbationem remissionibus cucurbitæ dorso ac spinæ efficaciter affigantur. Perseuerante uero morbo, etiam sternutatoria in exacerbationum remissione adhibeantur. Cauendum autem est à lucernarum usu. Caput enim inde repletur. Sit autem & ciborum materia incisoria uim prædita. Habent autem uim excitandi etiam in ipsis, ea quæ sequenti Sermone ad lethargicos describentur, tum per se, tum cum aceto naribus admota.

Quomo

Quomodo linguæ asperitas in febribus
curanda sit. Cap. CXVIII.

Lingua in febribus aliquando siccatur, & opus habet humectatione. Aliquando uero exasperatur magis aut minus, & diffringitur, aut nigrescit, aut carbonis speciem induit, quod à uiscerum inflammatione contingere solet. Si uero ipsa quidem lingua, uelut distilla est, affecta fuerit, præcordia uero mollia reperiuntur, periculosum signum est. Humectare autem ipsam oportet, seminis lini decocto in ore detento. Efficacius id erit si myxæ cum semine lini fuerint coctæ. Sed & digito in hoc succo madefacto linguam confricabimus, simul detrahentes etiam sordes dentibus adhærentes. Deinde colluant os aqua pura, aut spongia pura detergeant. Deinde rosaceo diligenter illinantur. Sed & ipsum rosaceum melli ammixtum egregie efficax est. Et portulacæ succus in ore detentus, locos humectat. Et rhus culinariæ aquæ aut aquæ mulsæ ammixtus. Et prunorum damascenorum aut myxarum ossa in ore detenta mitigant. Sepe etiam lactuce caulem ad oliuæ magnitudinem defectum, aut de symphyti radice, in ore tenendum dedimus, & quod oportuit fecit. Sint autem cibi mordacitatis exortes, & omnino non adstringentes, leuesq; ac forbiles. Si uero etiam præcordia inflammata fuerint, horum curationem facere oportet. Principium enim & finis intraneorum lingua est. Si uero diutius durarit linguæ asperitas, adipem anserinum si affuerit, sin minus, gallinaceum, aut qui adhuc præstantior est phasianicum duplici uasculo liquato, & digito in ipso intincto linguam abunde fricato. Si uero adhuc perseverarit asperitas, butyro recenti similiter utere, factum est optime, sed in principio eo uti non conuenit.

Quomodo sitis curanda sit. Philumeni. Cap. CXIX.

Sitis duplex est, altera ob humiditatis inopiam: altera ob caliditatis redundantiam. In febrilentibus

A E T.

ii itaq;

S E R M O

itaq; ambe affigunt. Nam caliditas in his multa est, & siccitas succedit, multa humiditate per uolentiã febris cõsumpta. Si quidẽ igitur sine detrimẽto bibere possent quando uellent, hanc sanẽ sitis medelã statim amplecteremur. Quandoquidem uero & mensuram & tempora potus decernere oportet, lenimẽta quãdam sitis excogitanda sunt. Nam intempestiue sumptus potus, non solum sitim non extinguit, sed etiam uice uersa auget. In principiis enim exacerbationũ omnes materia febres accendentes, ad profundum declinant, & propterea sitim intẽdunt. Datus autem in illo tẽpore potus à materia multitudine superatur, & simul uitia tus accessio fit mali. Quare in principiis, & augmentis potus exhibitionem prohibere oportet. In uigoribus autem, primum per gargarifimos, & per collutiones oris, squallorẽ corporis mitigare oportet. Deinde declinatione incipiente potum dare. In remissione uero etiam nolẽtes aliquando cogantur potum assumere, ut ne humore indigi ad exacerbationis accessionem delati rescicẽtur ac exurantur. Mitigare autem aliquo modo sitim oportet olei frigidissimi irrigatione, aut rosacei instar salientis delabentis. Sed & auxilia ad febres ardentis relata, & ea quã ad linguã asperitatem dicta sunt in ore retinenda, sitim mitigant. Omnibus autem præstat lactuca semen cõmantum, & radix dulcis appellata, & cucumeris semen. Oportet autem post horũ commanducationem collutionibus ac gargarifimis uti. Sint autem & cibi omnes humectantes. Catapotion sitim eximẽs. Ex Dioscoride. Seminis cucumeris ꝓ. viii. tragacãthẽ ꝓ. iiii. tragacanthã tusam ac cribratam ouorũ crudorũ recentiu candido dilue, & ex contritis simul catapotia efformato, eaq; in umbra sicca, & unum sub lingua tenendum præbe, ita ut dissolutus liquor absorbeatur. Dato etiam cremorem malorũ cydoniorum absorbendum, aut pisorum, aut omphascii succi

140 sibi sedam
da non sedam
bri autem sedam

cii succum, aut hydrorofatum, aut mel rosaceum cum aqua calida. At uero insanis, sitis ob siccitatem facta medela est somnus. Cōcoquit enim humores. Sitis autem ob caliditatē, medela sunt uigiliæ. Caliditas enim in uigiliis circa superficiem expanditur. Sitis uero ob caliditatem eduliorum facta, aut ob multum uini potum, medela est frigida potus.

De aurium dolore in febribus. Philumeni. Ca. CXX.

Aurium dolor in febribus fit, & aut ipse febrē aufpicatur, aut succedit, & periculosiores febres efficit. Succedit dolori atque inflāmationi etiā uigiliæ. Si uero perseverarit, etiā mentis emotiones. Hippocrates autē lethales fieri dicit in his dolores. Si igitur moderatus est dolor, & in principio, rosaceū tepidū auribus instilletur. Aut candidū & aquosum oui cū lacte muliebri. Forinfecus autē hapsō lanæ oleo imbuto, in quo anethum coctum est, aures obturentur & integantur. Caput item rosaceo irrigetur, aut oleo omphacino. Si uero dolor amplius intendatur, & uenæ sectio assuatur, et aluus irriteretur: Postea quoq; forinfecus per ambitū aurium cataplasma ex pane, aut semine lini imponatur, hyoscyami aut papaueris uiridibus foliis simul cōtritū. Butyrū autē pro oleo in cataplasma misceatur. At in dolorū exacerbationibus, fouēdi sunt loci spongiis aqua & oleo calido imbutis, donec dolor sistatur. Vehemēter. n. hęc mitigāt, & rursus prædictum emplastrū imponatur. Instillādū est etiā auribus oleū amygdalinū aut rosaceū, in calice papaueris ad calidū cinerē calefactū. Aut intestina terrē in rosaceo cocta instilla. Aut asellos sub hydriis stabulantes, aut araneos.

Auris suppuratæ curatio. Cap. CXXI.

Suppurata inflāmatione & eruptione per meatum facta, ubi lana specillo obuoluta pus eduxerimus, primum aqua mulsa eluimus deinde uino mulso: Postea aceto mulso: deinde modica nitri spuma aceto mulso

ii 2 ammixa

S E R M O

ammixta. In meatum uero indemus nostrum medicamētum lana exceptum, quod egregie facit. Est autem alumen liquidum, mel, & rosaceum, æquis portionibus singula modice cocta. Optime facit & Musæ paffillus optima sapa & modico aceto dilutus. Caterum de sonitu & audiendi difficultate inter communia auxilia dicetur. Nolle tamen oportet pessimum signum esse in acutis febribus auditus difficultatem. Nam aut lethargum, aut mentis apprehensionem, aut parotidas perniciosas, aut aliud quoddam periculum minatur. Rare autem permanet audiendi difficultas in aliquo qui morbum superauit, sed simul cum morbo intercedit. Etenim aliquando per circuitum repetit in exacerbationibus augefcens. In remissionibus uero simul discedens. Quo contingente auditorum meatum uexare non oportet, sed solum caput irrigare cum his quæ in febribus ad capitis dolorem conueniunt.

Delippitudine in febribus. Cap. CXXII.

Si lippitudo in febribus fiat, abstinere oportet ab omni medicatione. Infundendum est autem oui tenue & candidum cum lacte. Et foris illinendum glaucium, aut Nili collyrium ex rosis, aut aliud quoddam ex croco, ex his quæ fluxiones repellunt cum refrigeratione. Si uero dolor uehementer uexet, fomentum fiat per spongas, & hapsus lanæ ouo imbutus pro more imponatur. Si uero augeatur dolor, etiam panis imponatur, in calicum papaueris ac meliloti decocto madefactus cum oui assati uitello, aut etiam cocti addito modico rosaceo. Aut psyllum feruenti aqua madefactum imponito. Suppurata inflammatione collyriis dolorem eximentibus utendum est.

De oculorum obscuratione. Philumeni. Cap. CXXIII.

Fieri solet circa morborum solutiones, aut etiam ubi uires recolligunt ægri, circa utrumque oculum aut circa alterum obscuratio, ut uix uidere possint, uelut

per

per caliginem quandam. Et ut aliquando quedam ante oculos uideantur pilis similia. At dum oculi considerantur, puri apparent. Rarissime uero in talibus circumstantiis, circulus pupillę aut minor aut amplior res peritur. Ipsum porro obscuracionis oculorū accidens, ut plurimū seminis in somno effusione prægressa, iuxta morbi solutionem, aut refectionem euestigio incidit. Et est signum debilitatis spiritus uisui ac neruosa partis. Itaq; in perfecta corporis conualescentia, etiam uisus actio integre restituitur. Quapropter à localibus auxiliis abstinere oportet, & neq; fomenta, neq; illitiones adhibere. Verū resectorii totius corporis ductus usum, hoc ipsum accidens corrigere.

Fluxus sanguinis narium in febribus, curatio. Cap. CXXIII.

Fluxū sanguinis è naribus in quarta die in febribus sentientem, pessimum signum Hippocrates dicit. Multitudinem enim significat in toto corpore, aut in capite. Destillat enim sanguis aut ob compressionem, aut ob densationē meatuum. At uero uberior excretio eius, multitudinem & laxare, & minuere potest. Paulatim igitur euacuationem facere oportet inde, unde natura impetum habet. Hac ratioinatione facta, ausus fui in destillationibus in quarta die sentibus, per graminis cauliculum, uelut mos est uasa narium sauciare. Non autem oportet modico fluxu contentum esse, sed pro uiribus detrahere. Sufficiente autem facta euacuatione, consueto more eundem suppressere.

Vesicę & urinę difficultatis curatio in febribus.

Philumeni. Cap. CXXV.

In principio pessimarum febrium etiam hoc accidit, ut uesica doleat, & paulatim ac cū dolore urinam emittat. Et hoc non solum molestum est, sed etiam signum quod tota pars neruosa doleat. Est enim totum corpus crudioribus humoribus repletū. Confluit autem

S E R M O

tem ex ipso aceruata multitudo in uesicam, quæ amplius distenta ad actiones suas inefficax fit, & periculû suppressæ urinæ inducit. Proinde imo uentri, pectini, ac inguinibus, lana pura oleo dulci calido aut scyonio inbuta imponatur. Præstat autem rutam, & anethum, & apii semen in oleo cocta esse: Aut cuminum tritum lanæ inspergere. Si uero dolor augeatur, etiâ cataplasmata post irrigationes adhibeantur. Et in intestinû rectum oleum & butyrum cû fœnigræci decocto infundantur. In mulieribus uero & in uterum, & in intestinum rectum. Si uero inflammatio urgeat, & rubor cû multa caliditate in summo uentre appareat, etiam uenæ sectio adsumatur. Diætâ autem sit tenuis & exquisita. Utanturq; ptisana, aut alica lota ex aqua mulsâ, aut ouis sorbilibus. Post hæc etiam micæ panis probe lotæ exhibeantur. Deinde malua friabilis assumatur, & porrum capitatum pluribus aquis coctum. Et pisces tenerrimi. Insesio quoq; appareat usq; ad umbilicû & totos lumbos, ex artemisiæ, fœnigræci, pulegii decocto, & oleo ammixto. Progressu uero temporis, castorium lanæ inspergatur. Cæterum potus ita affectis commodissimus est, post augmentum quietum, cucumeris fatiui semen, quod premaceratum decorticatur, & tritum datur cochlear. ii. mensura cû aceto cyathis tribus. Et mouet quidem urinam citra molestiam. Dolores autem euestigio soluit. A reliquis autem urinam eicientibus, quàm diu febres perseverarint, in totum abstinentum est, ut ne urinæ copia ad uesicam delata, ipsam distendat, & malum augeat.

Lumborum doloris curatio. Cap. CXXVI.

Lumborum dolores sunt plerunq; in febribus prauis statim ab initio, & permanentes maximas uexationes inducunt, & repente dissipati, periculosiorem formorbum indicant. Circa primos igitur dies irrigationes ex uino & oleo utendum est. Deinde spuma nitri, & uinum

& uinum dulce mari mixtum, & oleum, simul unita & lana sordida excepta, locis adhibeantur. Tales autem irrigationes uehementiam quidem doloris mitigant, dolorem autem non omnino tollunt. Progressu uero temporis uenę sessione utendum est. Deinde cucurbitę loco adhibendę. Postea cataplasma parabimus ex semine lini & scœnogræco, & hoc in sacculum coniectū lumbis supponemus, ut super ipso decubitus fiat. Deinde irrigatio ex oleo rutaceo fiat. Et cerata ex cyprino facta adhibeantur. Venter autem à principio facile solubilis per cibos paretur. Vehementer autem prodest ipsis clyster, ex decocto cucumeris syluestris & melle solo iniectus. Euacuat enim pituitam & citius sime alleuat, nisi uehemens fuerit febris.

Ulcerationis circa os sacrum in febris cura
tio. Philumeni. Cap. CXXVII.

In diuturnis & alijs habitum eliquantibus febris consumpta carne, super nudis ossibus decubitus fit, & eminētes maxime ipsorū partes, dolorosas & egre curabiles ulcerationes habent, eo quod per stratū trahantur. Non solū autem ob curationis difficultatē graues sunt ulcerationes: dilatātur enim & profundę fiunt, & crassa labia habent, proserpuntq; & usq; ad nuditatem procedunt: sed etiā notatę sunt à ueteribus, uelut hæc affectio perniciem portendat. Quapropter antequam immedicabilis fiat, curationem eius aggredi oportet. Primum itaq; ubi locus rubicundus & dolorosus fieri incepit, circulum laneum iustę magnitudinis loco subdemus, quo affecta pars per uacuum firmata, à cōpressionē liberetur, & decubitus minime ærumnosus fiat. Postea uero ceratum ex rosaceo aut myrteo oleo paratū, quod recipit spumam argenti, cerussam, ordeum ustum, imponemus, subiecto uidelicet ex lana circulo. Idem faciunt etiā omnia sedis cerata. Et adhuc magis id quod residet in æreis uasis in quibus aqua coquitur,

ii 4 quod

quod uelut testa adhæret fundis ipsorū, si cerato rosaceo ammisceatur. Reperitur autē eius copia in aeneis balnearū uasis. Item ceratū ex melle, quod quatuor hæc æqualiter respicit, spumam argēti, oleum, ceram, mel. Diluitur autē rosaceo, & mirifice facit. Adhibeatur etiam fomentū per spongiās. Si uero inflammatio fiat, panis cataplasma locis imponatur, cū solano, aut polygono, aut plantagine, aut brasiacæ foliis. Si uero palcedo proserpat ulceratio, lēticula cocta cū malicoꝝ rio imponatur. Utendū est & medicamētis ad nomas paratis, cū rosaceo dilutis. Item emplastro uiridi. Epigonii. Et pastillo qui Corax appellatur, & Andronis aut Musæ pastillo cū sapa. Contracta autem & repressā nomā mitioribus cōmunibus auxiliis utendum est.

Ulcerationis circa scrotum & anum, in febribus curatio. Philumeni. Cap. CXXVIII.

Sæpe in ægrotantibus exulceratur partes hæc, quandoq; ob solam negligentiam. Aliquando uero etiam à prauis & acerbis humoribus, & malignis febribus. Itaque reperire est ita affectos etiam mente læsos, & non percipientes dolorem, neque animaduertentes feruorem, nisi is qui curam ipsorum gerit ex odore cognoscat. Primum itaque per spongiām fouendus est locus ex aqua leniter calida. Deinde illinendus myrteo aut rosaceo oleo. Et postea scrotum myrtosicca leuissime trita conspergatur. Deinde ex candido oui cum cerussa & modico rosaceo aut myrteo illinatur, ut ne exarescat. Si uero illitionum inquinamenta non ferant, ceratum molle præparetur ex rosaceo, quod cerusam & argenti spumam habeat, & uitellos ouorum coctos. Conuenit etiam ceratum Butyrinum, & quod ex anseris aut gallinaceo adipe paratur. Et emplastrum siue ceratum ex ordeo. Et omnia ad sedem parari solita. Si uero nome succedat utendum est curatione in ossis sacri ulceratione relata. Cibi uero

bi uero exhibeantur ipsis dulciores, pro facta de febribus coniectatione. Ventris quoque cura habeatur maxime locis circa sedem alleuatis.

Pustularum in febris curatio. Herodo

ti.

Cap. CXXIX.

In febricitibus assidue fiunt pustulae circa labia & nasum, iuxta februm solutionem. Verum in principis februm non simpliciorum, sed a praecipuis humoribus ortarum circa totum corpus exoriuntur uibices similes eulicium moribus. In malignis autem & pestilentibus febris, exulcerantur, & quaedam ad carbunculorum speciem accedunt. Omnes autem multitudinis corrupti & habitum erodentis humoris signa sunt. Quae uero in facie oriuntur, omnium malignissimae sunt. Deteriores autem sunt plures quam pauciores, & maiores quam minores, & quae cito delentur quam quae multo tempore durant. Deteriores item feruentes quam quae pruritus inducunt. Et quae quidem succedunt aluo suppressa, aut moderatas egestionem faciente, bonae sunt. Quae uero fluente aluo & uomitibus uexantibus fiunt, malae. Si uero succedentes aluum resiccant, bonae. Sequuntur ad pustulas, februm malignitas & plerumque etiam animi deliquia. Eas igitur quae circa februm simpliciorum solutiones fiunt circa labia & nasum, rosaceo illinere oportet per se, aut cum cerusa & spuma argenti. Conferret etiam pastillus ex croco, myrrha, & alumine, quem iridem uocant. Et niger pastillus qui recipit crocomagmatem, balauitium, atramenti sutorii, myrrhae, & aloes, singulorum partes aequales. Teruntur haec cum uino uel collyrium & in pastillos efformantur, & usus tempore cum aqua aut lacte illinuntur, aut cum uino, ubi adstrictionem augere uoluerimus. Agglutinantur autem haec post illitionem, aut sine hac, pellicula palmulae ossi adherente, aut membrana oui. At uero pustulae uibices referentes curentur uenae sectione in principio, si nihil

ii s impe

S E R M O

impedierit. Solent enim reuerſæ intra corpus periculum afferre, ſi non per uomitus, aut per aluum acrimonia ſecedat. Quapropter etiam aluus per ptiſanæ ſuccum, & oua, & oleum chamæmelinum molliatur. Deſtineant autem ueſperi inſuſum per totam noctem. Sed & ciborū contractione utendum eſt, quo undiq; multitudo tollatur. At in acceſſionibus propter ſuccedentes circa ſtomachum uehementiſſimos morſus, aqua tepida data uomere iubemus, digitis aut pennis immiſſis. Cibi uero exhibeantur contemperandi uim habentes, uelut eſt ptiſanæ ſuccus, aut alica cū aqua mulſa. Si uero febris ardens infeſtet, illinatur corpus aqua & oleo, nitro modico ammixto. Puſtulas enim circa ſuſperſiciem retinet, & materiam in profundo attrahit, & profunditatē refrigerat, & ſæpe ſudores excludit, qui acrium humorū multitudinem in uaporē diffilare poſſunt. Cæterum in peſtilentibus & carbunculoſis, uenę quidem ſectionem adhibemus ſtatim in principio, nō autem cibi contractionem. Fames enim peiorem materiam facit, & uires in his conſcindit, quas integras ſeruare uolumus in omnibus febris, maxime peſtilentibus. Siquidē igitur admiſcerint loci, illinendę ſunt puſtulæ pharmaco craſſo, ex roſaceo & ceruiſſa, & thure ac uino dulciſſimo. Aut ex ſpuma argenti & manna thuris cum roſaceo. Reliquæ uero partes cerato integantur ex eadem materia parato. Conueniunt etiam ipſis omnia cerata & emplaſtra quę ambuſtis adhibentur. Et puſtulas quidem circa faciem, calidæ proluſione mitigabimus. Quæ uero in reliquo corpore ſunt, per ſpongiās diutius foueantur, maxime prurientes. Si uero ſerpentia fuerint ulcera, etiam calcis uiuæ parum ammiſceatur: mirifice enim reſiccatur, & ſerpiginē ipſarū ſiſtit. Quæ uero iam depaſcunt, lenticula cocta cū malicorio ac melle, aut plantagine, aut polygono, aut roſis cum pane integantur. Bonum eſt etiā his caſprinum

primum lac, ad humorū prauitatem temperādam. Oportet autem quartam partem lactis aquā ammiscere, & simul coquere assidue uersando, donec dimidiū de toto supersit. quo neque in cafei naturam transiens exacerstat, neq; feruefactū nidorosum fiat, propter febrem detinentem. Declinatione uero facta, per medicamentum purgatoriū idoneum materiæ euacuentur. Postea autem Antidotus theriaca detur, aut mithridatica, aut alia quædā ad lethalia uenena, & uirus eiactulantia facta. Nam humorum fortis mutatio per corruptionē facta, uenenoso pharmaco similis est. Fiunt porro aliquando pustulæ magnæ coloræ albæ, modicum pruritū inducentes, redundantes in scæmoribus, natisibus, lateribus, & summa uētris plerunq; parte. Originum autē ex multa lenta & alba materia habēt. Hæ uero cū toto corpore curantur. Neq; enim grauem morbum minantur, si saltē modico uictu quis utatur. Quod si febres in his urētes fiant, cōmodum fuerit frigidam dare in exacerbationum uigoribus, morbo in uigore existente, nisi uiscera habeant quæ facile læduntur. Fiunt etiā aliquando pustulæ rotundę, inæquales, subalbida, aut subrubra, cum eleuatione carnis. Aut uaris similes, qui in facie oriri solent, & durę sunt, ac multum prurimum inducunt, ut uigiliarū causa fiant, dum indoles finis adest cupiditas ad scalpendum. Consequuntur autem hæ plerunq; ad febres intermittentes, & minime grauem indicant morbum. Quapropter conuenienti tempore æger in solium calidū intente insideat. Utendū est & his quæ foris illinuuntur, uelut est oleum myrteum aut lentiscinum cū myrto, aut manna thuris, aut cimolia torrefacta, aut alumine liquido, aut farina fabarū. Aut sesamum tritum cū modico aceto illinito. Si uero pruritus urgeant, linteis crudis aut per spōgias ex aqua feruente foueto. Si autem exulceratæ fuerint, utendum est ceratis ad ambusta destinatis, præsertim eo quod

eo quod ex ordeo paratur . Porrò quæ ualde rubræ sunt, pessime existunt . His autem deteriores sunt liuissimæ, nigrae, & tumidae, similes existentes carnibus compositis : redundant autem in facie & pectore, & uentre, lateribusq; ac dorso . Tales à principio aggredi non oportet, sed differre. Si enim nõ successerit, in eum qui curationem aggressus aut pollicitus est, culpa recidit. Si uero permanferint hæc usq; ad uigorem, & non progrediantur in peius, non omnino negligere oportet, etiam si raro, attamen aliquãdo opem ferre, & opportuno tempore medicameta adhibere, atq; magna animaduersione curare. Quæ enim post mortificationem superficiei ex alto emergunt, quid aliud significarint, quam uitam aliquo modo ab internis efferri.

De tremoribus in febribus. Herodoti. Cap. CXXX.

In malignis febribus fiunt tremores . Conflantur enim ex uitato uictu, & frigida potu, & potæ, ac multi uini, & ex immodico rei ueneræ usu, ac similibus. Abstinentum itaque est ab his quæ nocuerunt, & exhibenda quæ prodesse possunt. Necessè est autem omnino affectam esse in omnibus spinalem medullam. Quapropter tota spina contegenda est, & affectæ partes, lanis sicyonio aut potius gleucino imbutis: aut cerato liquidiore ex aliquo talium parato, aut ex oleo rutaceo. Rigandum est etiam caput in primis diebus oleo dulci . Si uero protrahatur morbus, anethino in accessionum interuallis. Deinde adhibeantur cucurbituræ à primo uerticulo usque ad lumbos, impositis castaplasmatis iisdem partibus unà cum præcordiis, ex cruda ordeacea farina, oleo & aqua diluta ac cocta. Integantur autem hæc lanis oleo ueteri aut sicyonio imbutis . Cibi exhibeantur sorbiles calidi . Prouidentum etiam ut facile solubilem faciamus aluū, permouendumq; in hoc ductu, donec febres, minuantur aut soluantur . Progressu uero temporis si perseverarint tremores,

tremores, communis auxiliorum modus uelut in aliis tremoribus adhibeatur. Ita ut alterius in olei calidi folium locemus, & ante solii in se ipsum & postea, sicyonio aut antiquo oleo illinamus. Aliquando etiam castorium ungento ammiscendum est. Si uero persevererint dolores, etiam in potu exhibeatur castorium. Et ceratum imponatur ex ipso paratum. Et communia ungenta ad resolutiones in usum assumentur.

De convulsionibus in febribus. Galeni. Cap. CXXXI.

Convulsionem plerumque fiunt propter repletionem nervosarum partium, qua ratione etiam fortiter inflammatis accidere solent. Insuperque ob mordacem tenuem humorem, nervosas partes erodentem. Et propter fortiter frigiditatem congelato simile quiddam efficiens. Fit etiam convulsio ob excellentem siccitatem. Sequitur autem maxime ad perniciosas phrenitidas, & tum propter febris vehementiam, tum ob intetos & agrestiores motus. Et ex his qui sic convulsi sunt, neminem servatum esse ipse uidi, neque qui uidisset audiui. Proinde de predicta tres convulsionis species sæpe curantur. Incurabilis est autem ea quæ ob nervosarum partium siccitatem. Aliquando uero in ore uentris humor tenuis, & acris, ac maxime eruginosus, convulsionem fortiter & syncopam inducens efficit: ut frigida exudationes fiant. In his aqua tepida in potu oblata, digitorum aut pennarum immisione, uomitum mouemus. Si uero circa intestina morsus sensus contingat, prisanæ succum per clisterem iniicimus. Damus autem cibos ægre corruptibiles, uelut est alica cum mali punici granis, & similia. Si uero nihil tale fiat, convulsionem per totum corpus fientes similiter ut tetanicos, qui antorsum ac retrorsum conuelluntur, curabimus. In partialibus uero primò partes contractas blande contrectabimus, & dolores ipsarum mitigabimus, molliterque fricabimus oleo sicyonio aliquo calefacto. Si uero adhuc persevererint,

S E R M O

rent, etiã castoriũ ammiscetur, & reliqua relaxãtia un-
gẽta adhibeantur. Qui uero ob siccitatem conuellũtur,
propter febris uolentiã, & præsertim delirio præsen-
te, his lauandũ est caput multa calida dulci ac tẽpera-
ta aqua. Manus quoq; ac pedes multa calida perfun-
dantur. Deinde oleo dulci calefacto caput irrigetur, et
manus ac pedes illinantur, & amiculis foueantur, &
quies inducatur. Quod si sanguinis multitudo adsit, &
conuulsionem inducat, uena secanda est. Deinde cucur-
bita affigendã cum scarificatione. Et si quidem cura
fuerint contracta, postremo uerticulo cucurbita affiga-
tur. Manibus uero conuulsis, septimo uerticulo, & ei
quod humeri articulo subiectum est cucurbitas affige-
mus. Si uero toto corpore ab affectione immuni, labiũ
contrahatur aut palpebra, graue hoc accidens ducen-
dũ est. Detractiones autẽ sanguinis per cucurbitas in
his fiant à ceruice & primis duobus uerticulis. Caput
uero oleo anethino calido irrigetur. Vbi autem tem-
pus balnei opportunũ apparuerit, lauẽtur, & in aqua
potu adhuc feruentur. Si uero uinum exhibere opus
fuerit, modicum & aquosum præbeatur.

De iucundis ac commodis potionibus in
febris. Philumeni. Cap. CXXXII.

Duplex robur & admirandũ simul auxiliũ exhibet,
id quod etiã naturæ ob iucunditatẽ gratũ existit. Ven-
ter enim ubi quod blandum est suscepit, & in se com-
plexus est, tenet & probe cõcoquit pro uiribus, maxi-
me si fuerit quantitate moderatum. Excitatur enim na-
tura, & actiones sæpe ab affectionum feritate misere
afflictas suscitatur, ac morbo repugnat iuxta duplicẽ mo-
dum. Ipsum quidem malũ palã contrarietatis natura
castigans: uires autem animal gubernãtes consolans,
& excitans, ac fortificans, ad superandum morbũ. Oẽs
igitur homines ut plurimũ dulcibus gaudet potibus,
& præsertim si adstrictionẽ, & caliditatẽ, & quãsdã eius-
dem

dem generis qualitates habuerint ammixtas. Quale est uinum dulce, & uinū mulsū. Verū hos potus non tu tum est in febribus exhibere. At eos quos nunc refere mus, etiā si magna animaduersione opus habeant, tu tius tamen quā prædictos exhibere possumus.

De potionē pharmaci ex capitibus papau eris. Galeni. Cap. CXXXIII.

Sumatur autem in manus medicamentum ex papaueris capitibus, quod optimum potu est iucunditatis gratia, & optimū ad calidas ac magnas affectiones circa uiscera consistentes, & totum corpus apprehēdētes. Itē febricitantibus, & cholericis in quibus bilis in ferne ac superne erumpit, affectionibus. Et his qui delirijis in febribus ac uigiliis affliguntur. Prodest & tussifrequēti ex tenui fluxione facte, quæ ex capite calidiorē in pectus destillat. Preparatur autē hoc modo. Capita papaueris moderatæ magnitudinis decē numero unā cum ipso semine, recentia, neq; ualde mollia, neq; dura, in aqua pluuiæ optime sextario uno per diē ac noctem macerare oportet. Deinde ad ignem non sustantem coquere donec staccida appareāt, & expresso liquore, & per panniculum rariorem excolato, mellis optimi despumati dimidiā aque mensuram ammiscē, & agitando coque ad compagē mellis Attici. Præstat autē perpassum Creticū, aut persapam, mellis loco præparare, ubi fluxus fuerit ualde tenuis. Ammiscē etiam aliquando ad hoc pharmacum glycyrrhizæ radicem ut unā cū papaueris capitibus coquatur. Si uero hæc non assuerit, succum ipsius siccū iniicio. Si uero continetur in pulmone humor delapsus eductio ne indigens, melius est per mel ipsum parare. Datur moderata mensura duorum cochleariorum. Augebis autē & minues copiam, pro corporis magnitudine cui id exhibes, & pro ætate: animoq; tēpore ac regione. In omnibus enim his ad frigiditatem declinantibus,

mini

*diataphon
dictum*

notiz

S E R M O

minimum dabis. Ad caliditatem uero, plus. Sed & des-
 stillationis quãtãtatis ac qualitatis respectu, plus aut mi-
 nus dabis. Certe ex eo quod ex capitibus papaueris
 Thebaici præparatur, datur ad summum uncia una.
 Talis est descriptio Galeni huius pharmaci. Ego uero
 semper in usu eius quod ex passõ præparatur perseue-
 ro, aliquando mel ammiscens ad eius exhibitionẽ, ali-
 quando acetũ mulsũ, aut mel rosaceum, aut ompha-
 comeli, aut aliud quoddam pharmacũ hepaticum, aut
 splenicum, aut stomachicum, & uires eius ad præsentẽ
 semper affectionem trãsmutans. Exhibeo autẽ ipsum
 non solum somno indigentibus, ad uesperã, & ad tuls-
 sim: sed etiam infania laborantibus post uenã sectio-
 nẽ, & febrientibus uehementer, & quibus os uentris
 intolerabiliter perustum est, & in igne sacro, atq; alias
 calida affectione thoracis & pulmonis, hepatis itẽ ac
 intestinorum & mesenterii. Et non solũ semel, sed ite-
 rum, & non solũ in febrium uigore, sed etiam ante ui-
 gorem, & ante manifestã concoctionẽ, in quibus uigi-
 liã, aut caliditas acris & magna hominem affigunt.
 Præstat autẽ ea quã sexcenties feci in huius pharmaci
 exhibitione recensere. Etenim in febribus putridis ante
 morbi uigorem, & in his qui ex hepatis, aut splenis
 aut pulmonis affectionibus egrotant, acetum mulsũ
 simplex exhibitioni eius ammisco. In uigore uero fe-
 brisi, omphacomeli, aut mel rosaceũ adiicio. In rario-
 ribus quidẽ corporibus, & qui os uentris debilius &
 non appetens habent, omphacomeli. his uero qui dul-
 ci potu gaudent, & qui medicatũ aliquem humorem
 aut biliosũ, in uentre habent, mel rosaceũ. Atq; hæc
 quidem in febrilibus affectionibus. Urinã autẽ stylli-
 cidũ ex urinarũ acrimonia obortũ, magnifice sedat,
 maxime in balneo, & ante balnei ingressum large da-
 tũ. In quibus etiã uictus rationẽ pleniorẽ & melioris
 succi esse iubemus, Sed & in nephriticis ac lumbis cali-
 dioribus

dioribus medendi uim habet. At uero his qui urinæ profuuiolo laborant, & quibus bilis supernæ & inferne erumpit, exhibeo frigida ammixta, præsertim, in calidioribus temperamentis. Oportet autem in bilis supernæ ac inferne effusione habitum corroborare forinsecus per adstringentes irrigationes, & similia. atque sic pharmacum exhibere, cum omphacomelitate calido temperatum. Si uero thoracem humoribus repletum peritissimum euacuare uolueris, acetum mullum uarie ad eius exhibitionem ammisceto, & calidum exhibeto.

Omphacomelitis præparatio. Cap. CXXXIII.

Botri uuæ acerbæ accipiuntur qui iam maturescere incipiunt. Deinde in domo temperie moderata ad biduum uel triduum expandantur, & resiccati exprimantur, & liquor uase uitreo excipiat, & optimi mellis despumati pars una, ad tres succi partes ammiscetur, & ad dies aliquot ad solem exponatur hoc pharmacum, donec feruere desuerit ac quieuerit. Deinde in domo superiori seruetur ne putrescat. Hæc autem proportio tibi pro regula sit in optimo melle & optimo uuarum acerbam succo. Augebis autem & minues quantitatem mellis pro tenuitate aut crassitie succi. Utendum est ipso in tenuibus ac diuturnis uentris fluxionibus, ob calidas affectiones factis. Et in his quibus os uentris appetentiam nullam habet, propter caliditatem. Et in his qui humectum stomachum habent, post uentris per uomitus euacuationem. Et in prægnantibus mulieribus, & quæ terram aut carbones, aut alia quedam aliena edunt, ubi per picram ex aloë purgationem feci, omphacomelitate exhibeo. Bonum est & his qui ob excedentem uentris euacuationem, animo linquantur.

Mellis rosacei præparatio. Cap. CXXXV.

Mel rosaceum tres partes succi rosarum exunguium excolati accipit & mellis partem unam. Coquitur autem ad solem calidum expositum ad plures dies, eorum

A E T.

K K dem

S E R M O

dem modo quo omphacomeli, & postea adseruatur. Si uero turbulentus fuerit aer, aut frigidior, quando mel rosaceū paras ammixto optimo melle ad rosarū succum, & per rarum panniculum siue lintheum excolato, simulq; ad lentum ignem coquito, donec quartā aut tertiam succi partem cōsumpseris, atq; sic exceptū medicamentū uelut dictum est adseruato. Et ubi calidiorem uideris aerem, uelut omphacomeli insolato. Adstringit equidē leniter & propterea frigefacere potest. Habet uim extersoriam ex melle. Habet & subamarum quiddam & leniter acre, unde ori commodū est calidā quandā inflātionē habenti, propter calidi fluoris influxū, itemq; in acribus, ac biliosis fluxionibus in uentre, ubi uidelicet affecti prius uomuerint. Exhibemus etiā ipsum his qui uentre exuruntur, citra humorū superfuitatē atq; hoc absq; uomitu. Itē febricitantibus, uigore iam totius morbi instante, & particularis exacerbationis. Sæpe enim in febrilibus morbis etiam unica potio larga sufficit in conuenienti tēpore data, ad affectionis solutionem, tū per sudorū eruptionem, tū per uentris subductionē. Inter reliquos enim potus mel rosaceum conuenientissimum est, his quibus acres humores per uentrem subire uelis.

*notā
de melle
rosato*

Hydrosolati præparatio. Cap. CXXXVI.

Rosarum recentium exūgulium, & per diem ac noctem præficcatarum lib. i. mellis sextar. i. aquæ pluuiæ ad tertias decoctæ sextar. iiii. commisceto hoc modo. Aquæ pluuiæ sextar. ix. coquito donec tres reliqui fiāt, & ad ablatam ab igne aquam feruentem præficcatas rosas iniice, & uas pluribus operimentis probe contentum adserua. Sequenti uero die aquam excola, & rosas non expressas abiice, ut ne aspera aqua fiat, & coniecto melle in mortarium, ac probe trito, aquam cum ipso unito, & fictilibus uasis præsertim recentibus ac crudioribus excepta, ad paucos dies insolato, & in do
mo

mo in qua uinum repositum est adseruato. Hoc multo magis quam mel rosaceum frigefacit.

Apomelitis præparatio. Cap. CXXXVII.

Apomeli sic præparare oportet. Fauos accipe melle plenos, colore quidem albos, uerū mel pellucidum cōtinentes, & mel ipsum manibus exprime, & ad aquā fontanam optimam ammisce. Et si quidē crassius fuerit mel, quatuor aque partes ad unam mellis ammisce mus: Si uero liquidissimū fuerit mel, tres aquæ partes ad unā mellis adiicimus. Si uero sicciore tibi uidebuntur faui, ipsos in tenues partes cōminutos in mēsuratā aquā mitte, & manibus sufficienter tere, exprime, excola, & metire, & cognosces quantū mellis addere oporteat. Deinde in ollā nouā mittimus, in qua prius aqua fuerit feruefacta, propter terream qualitatem, & ad ignē non fumantem coquimus, detrahentes semper inter ebulliendum infidentem spumā, aut cerosam partem. Postquam autem neq; spuma, neq; quicquam fecis superstiterit, & octaua aut septima pars de tota mensura decesserit, ollā ab igne tollimus ac frigeferi sinimus. Et post perfectam perfrigerationem, sequenti die id quod superne fluitat detrahimus, & in uasa fictilia recētia ac crudiora transfundimus & in uinaria cella adseruamus. Est autem apomeli exterforia ac incisoria uiperaditū, & biliosa per aluum ducit, & ad urinam cōducit, & febres putridas ad solutionem præparat. Calidis tamen & siccis maturis aduersatur. Et in morbis calidis, & præcordiis inflammatis nocuum est. Et neq; sitim sedat, immo etiam auget. Dandum est autem ante sorbitiones. Nam post cibum datum nocuum est.

Hydromeli & crustuminati præparatio.

Cap. CXXXVIII.

Hydromelū sic præparatur. Succī malorum lib. vi. mellis lib. xii. aquæ ad tertias decoctæ lib. xviii. Alia

K K 2 præ

præparatio. Malorū dulcissimorum & odoratissimo
rū, ac friabile carnē habentiū, corticē & interna grana
detrachito, deinde contusa exsuccato, & succū per pan-
niculū purū ac densiorem excolato. Sumito autem suc-
ci sextar. i. mellis sextar. ii. aquę pluuiialis in coctura ad
tercias redactę sextar. iii. Postquam igitur præcoxeris
aquam ad tertias, adiiice ad ipsam mel, & ubi efferbue-
rint, simul ab igne ablata quodāmodo frigeferi finito,
& sic omni spuma detracta, malorū succū adiiicito, &
uasis fictilibus excipito, oblitito, & in cella uinaria re-
ponito. Vtimur autē eo post dies quadraginta. Quū
autē rosas exungues ad hydromelū ammiscere uolue-
ris, unciā rosarū per diem ac noctem in ipso macerato
deinde excolatū adseruato. Bonum enim colorē inde
acquirit, & non acefcit. Eodem uero modo etiam ex
crustuminis, & aliis pirorū generib. præparare potes.

Cydonati præparatio. Cap. CXXXIX.

Præparatur etiam ex malis cydoniis magnis, corti-
ce & internis granis exemptis, deinde contusis & ex-
succatis, & succo per panniculum excolato. Suman-
tur autem succi sextar. iiii. Mellis sextar. viii. aquę plu-
uiialis ad tertias decoctę sextar. xii. Primum itaque
aquę sextar. xxvi. coquimus, & ubi reliqui fuerint
sextarii. xii. mel adiiicimus, & quum ebullierint ablata
ab igne ollam aliquatenus frigeferi sinimus. Postea
detracta superstante spuma, succum cydoniorum adii-
cimus, & unita excipimus, ac uelut hydromelum ad-
seruamus. Aliquando uero ut ne præparata potio
corrumpatur in hyeme propter frigus, mel prius de-
spumamus, & succum excolatum ad ipsum iniicimus
& in fictili oblitito per totam hyemem seruamus. Po-
stea in uere aquam ad tertias decoctam, uelut dictum
est, accipimus, & mel cum succo ipsi ammiscemus, at-
que sic utimur. Idem facimus etiam in malis, & crustu-
minis ac aliis piris. Quomodo unque uero præpara-
uerimus

uerimus cydonatū & hidromelum, & ante hyemē, & post hyemem infolamus ipsum per dies quadraginta, cauētes ab imbribus ac uētis, & sic in uinaria cella res ponimus. Melius igitur est præparare id quod cū melle seruatur sub caniculę æstu. Potest etiā rosarum exunguiū, & per diē unā siccatarū ʒ. i. ad sextariū mellis despumati adijci, & aqua uelut dictū est sub canis æstu colari. Cōuenit hoc quod ex succo malorū cydoniorū præparatur, morbis qui adstrictiōe & extersione opus habent, qui internis partibus exulceratis fiunt, ore, stomacho, uentre & intestinis. Auxiliatur etiam scabiei in uenis. Et rhenibus ac uescicæ in quibus furfuracæ ac squamosæ & capilliformes urinarum sunt subsidetiæ.

Aceti mulsi præparatio. Cap. CXL.

Acetū mulsum cōponitur ex optimo melle, & pelucidissimo aceto, ita ut sint mellis partes duæ, aceti pars una. Hæc proportio pluribus corporibus conuenit. Variari tamē potest semper pro gustus & tēperamētī ægroti rōne, ut habeat, quod blandū ac gratū est naturæ. Coquitur ad mellis cōpagem & exhibetur calida temperatū. Potatū extergit uiscosos humores, & crassos attenuat. Quapropter uiscera omnia ab obturatione liberat, hepar, splenē, uentrem, mesenterii, & renes. Cōmodum est enim his, siue in febribus, siue citra febres detur. Aquę uero multę ammixtione, uehementiā uiriū ipsius exoluitur. Tussim autē mouere quæ nō est, & intestina radere acetum mulsum, Hippocrates & Galenus dixit: nō in corporib⁹ crassis & glutinosis humoribus refertis, sed puris & nō redūdātibus superfluitatibus. Aut his quę ex tenui & acri fluxiōe laborāt, & quę neruosas partes ualde subtili sensu præditas habēt.

Q V I N T I S E R M O N I S
A E T I I F I N I S.

K K 3 INDEX